

**Pensioenfonds
Recreatie**

Jaarverslag 2024

Stichting Pensioenfonds Recreatie

Inhoudsopgave

VERSLAG VAN HET BESTUUR	
Kerncijfers	7
Kerncijfers	8
1 Beleid uitvoering verplichtstelling	11
1.1 Werkingssfeer en doelstelling pensioenfonds	12
1.2 Doelstellingen 2024	12
1.3 Missie, visie en kernwaarden	14
1.4 Opdrachtverstrekking en opdrachtaanvaarding	14
1.5 Haalbaarheidstoets	15
1.6 Pensioenregeling	16
1.7 Aantal deelnemers aan de pensioenregeling	16
1.8 Aansluitingsbeleid	17
2 Financieel beleid	19
2. Financieel beleid	20
2.1 Premiebeleid	20
2.2 Beleggingsbeleid	21
2.3 Ontwikkeling dekkingsgraad	29
2.6 Uitvoeringskosten	35
3 Bestuursbeleid	43
3. Bestuursbeleid	44
3.1 Wet toekomst pensioenen	44
3.2 Zelfevaluatie en geschiktheid	46
3.3 Compliance	47
3.4 Beloningsbeleid	48
3.5 Code Pensioenfondsen	48
3.6 Diversiteitsbeleid	50
3.7 IT-beleid	50
3.8 Incidentenbeleid	51
3.9 Klachten- en geschillenprocedure	51
3.10 Communicatiebeleid	52
3.11 Activiteiten sleutelfunctiehouders	53
3.12 Aanbevelingen n.a.v. jaarwerk 2023	56
3.13 Contact met AFM en DNB	57
4 Risicomanagementbeleid	58
5 Ontwikkelingen en aandacht bestuur 2025	66

6	Rapport Compliance Officer	69
6.1	Samenvatting Rapport Compliance Officer	70
6.2	Reactie bestuur op Rapport Compliance Officer	70
7	Rapport Raad van Toezicht	71
7.1	Samenvatting Rapportage Raad van Toezicht	72
7.2	Reactie bestuur op Rapportage Raad van Toezicht	74
7.3	Goedkeuring jaarverslag 2024	74
8	Verslag verantwoordingsorgaan	75
8.1	Verslag verantwoordingsorgaan	76
8.2	Reactie van het bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan	80
JAARREKENING		
9	Jaarrekening	81
9.1	Balans per 31 december 2024	82
9.2	Staat van baten en lasten	83
9.3	Kasstroomoverzicht	84
9.4	Toelichting op de jaarrekening	86
9.5	Toelichting op de balans per 31 december 2024	93
9.6	Risicobeheer	103
9.7	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	113
9.8	Verbonden partijen	113
9.9	Gebeurtenissen na balansdatum	113
9.10	Toelichting op de staat van baten en lasten over 2024	114
OVERIGE GEGEVENS		
10	Overige gegevens	120
10.1	Actuariële verklaring	121
10.2	Controle verklaring van de onafhankelijke accountant	123
10.3	Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	129
BIJLAGEN		
Bijlage 1: Structuur pensioenfonds		130
.1 Inleiding		131
.2 Over het pensioenfonds		131
.3 De pensioenfondsorganen per 31 december 2024		133
.4 Het bestuur		134
.5 Raad van Toezicht		137
.6 Verantwoordingsorgaan		137
.7 Uitbesteding		138
.8 Fondsdocumenten		141
Bijlage 2: Nevenfuncties bestuursleden per 31 december 2024		142

Bijlage 3: Beleggingsovertuigingen	144
Bijlage 4: Toelichting beleidsdekkingsgraad	148
Bijlage 5: Begrippenlijst	151
Bijlage 6: Verplichtstelling Pensioenfonds Recreatie en Statutaire werkingssfeer	154
Bijlage 7: Samenvatting onderbouwing prudent person regel	163

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag over 2024 van Pensioenfonds Recreatie.

Onrust in de wereld

2024 was in geopolitiek opzicht een onrustig jaar. De conflicten in het Midden-Oosten en Oekraïne duurden voort. In een aantal Europese landen en de Verenigde Staten is een andere politieke wind gaan waaien. Dit heeft ook geleid tot onrust op de financiële markten. Het bestuur van Pensioenfonds Recreatie monitort deze ontwikkelingen en de effecten ervan op onze beleggingsportefeuille en de dekkingsgraad. Waar nodig en waar mogelijk passen we het beleid aan om een goede transitie naar het nieuwe pensioenstelsel te borgen.

Nieuw pensioenstelsel

Voor het pensioenfonds stond 2024 in het teken van de verdere voorbereiding op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. In maart 2024 heeft het bestuur besloten om de beoogde transitiedatum uit te stellen van 1 januari 2025 naar 1 januari 2026. Met dit uitstel is meer tijd ontstaan voor een zorgvuldige voorbereiding en besluitvorming ten behoeve van een beheerste transitie.

Het bestuur heeft zijn vergadercyclus in 2024 volledig op dit thema afgestemd en er is intensief contact geweest met sociale partners, verantwoordingsorgaan, Raad van Toezicht, uitvoeringsorganisatie TKP, toezichthouders DNB en AFM en met de adviseurs.

Belangrijke mijlpalen in 2024 (en januari 2025) waren de bestuurlijke besluiten over de nadere invulling van de pensioenregeling en evenwichtigheid van de transitie als geheel; partiële beoordelingen door DNB en het verwerken van de bevindingen daarvan; het uitvoeren van een risicopreferentieonderzoek; het vaststellen van het addendum bij het transitieplan door de sociale partners; de finale besluitvorming door het bestuur over de opdrachtaanvaarding; het vaststellen van het implementatieplan en communicatieplan; het voorgenomen invaarbesluit en de invaarmelding bij DNB op 31 januari 2025.

De transitie zal in 2025 onverminderd het belangrijkste aandachtspunt zijn voor het bestuur.

In dit jaarverslag leest u meer over onze voorbereidingen op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

Woord van dank

Namens het bestuur bedank ik iedereen die in 2024 heeft bijgedragen aan het functioneren van ons fonds. Een speciaal woord van dank gaat uit naar Toon Weijnenborg en Piet Hamelink, die na jarenlang lid te zijn geweest van ons verantwoordingsorgaan in 2024 afscheid van ons fonds hebben genomen. Begin 2025 is Adriaan van der Veen teruggetreden uit het verantwoordingsorgaan; ook voor hem een speciaal woord van dank voor zijn bijdragen de afgelopen jaren. Tot slot bedank ik ook de leden van de Pensioentafel, de leden van de Raad van Toezicht, de leden van het verantwoordingsorgaan alsmede onze adviseurs en uitvoerders voor hun inbreng.

Groningen, 25 juni 2025

Namens het bestuur van Stichting Pensioenfonds Recreatie,

Ansfried Snijders
Onafhankelijk voorzitter

Kerncijfers

2019-2020

2020-2021

2021-2022

2022-2023

2023-2024

2024-2025

2025-2026

2026-2027

2027-2028

2028-2029

2029-2030

2030-2031

2031-2032

2032-2033

2033-2034

2034-2035

2035-2036

2036-2037

2037-2038

2038-2039

2039-2040

2040-2041

2041-2042

2042-2043

2043-2044

2044-2045

2045-2046

2046-2047

2047-2048

2048-2049

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen

	2024	2023	2022	2021	2020
Aantallen en percentages					
Aantallen					
Aangesloten werkgevers (met personeel) [1]	1.690	1.678	1.622	1.603	1.523
Aangesloten werkgevers (met personeel) inclusief ambtshalve aansluitingen	1.763	1.719	1.666	1.630	1.533
Deelnemers [2]	23.907	20.645	20.295	19.250	18.748
Gewezen deelnemers	47.659	44.124	70.079	69.429	68.410
Pensioengerechtigden:	4.575	4.097	3.724	3.445	3.009
Ouderdomspensioen/vroegpensioen	4.260	3.810	3.441	3.182	2.778
Partnerpensioen	245	214	204	177	157
Wezenpensioen	50	51	55	61	49
Invaliditeitspensioen	20	22	24	25	25
Percentages					
Premie pensioenregeling	21,80%	21,80%	21,80%	21,80%	21,80%
Korting aanspraken en rechten	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Toeslagverlening actieve deelnemers	0,86%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Toeslagverlening gewezen deelnemers en ingegane pensioenen	0,86%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Opbouwpercentage	1,592%	1,17%	1,21%	1,31%	1,40%
Bedragen (x € 1.000) en percentages					
Feitelijke premie [3]	77.643	69.702	65.076	57.355	54.313
Gedempte kostendekkende premie	76.400	70.176	64.607	60.033	54.459
Kostendekkende premie	79.995	55.085	77.955	77.367	67.102
Pensioenuitkeringen	11.658	10.661	9.609	8.618	7.562
Pensioenuitvoeringskosten (na toerekening aan vermogensbeheer)	5.878	5.404	3.887	3.383	3.104
Kosten pensioenbeheer per deelnemer (alle deelnemers) [4]	77	78	41	37	34
Kosten pensioenbeheer per deelnemer (actieven en pensioengerechtigden) [4]	206	218	162	149	143
Kosten pensioenbeheer per deelnemer (gemiddeld aantal actieven en pensioengerechtigden) [4]	221	222	166	148	140
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds [5]	83.430	77.346	-381.668	7.004	149.855
Saldo van baten en lasten	18.128	53.216	23.334	84.731	-7.693
Stichtingskapitaal en reserves	154.536	136.408	83.192	59.858	-24.874
Technische voorziening voor risico pensioenfonds	983.068	860.416	802.605	1.161.487	1.193.703

	2024	2023	2022	2021	2020
Aanwezige dekkingsgraad	115,7%	115,9%	110,4%	105,2%	97,9%
Beleidsdekkingsgraad	118,4%	115,9%	107,4%	101,8%	93,8%
Reële dekkingsgraad	86,3%	83,3%	79,6%	81,6%	76,2%
Premiedekingsgraad	112,0%	112,0%	94,0%	87,0%	91,4%
Vereiste dekkingsgraad	114,7%	115,1%	113,6%	114,6%	113,5%
Duratie (in jaren)	24,09	23,6	24,6	26,9	27,3
Rekenrente vaststelling voorziening	2,0%	2,2%	2,4%	0,6%	0,3%
Beleggingsportefeuille					
Aandelen	419.882	260.777	234.254	453.327	349.536
Vastrentende waarden	739.455	769.022	693.228	690.689	689.347
Derivaten	13.502	11.473	10.638	97.281	186.896
Overige beleggingen	106	94	79	493	40
Totaal belegd vermogen	1.172.945	1.041.366	938.199	1.241.790	1.225.819
Beleggingsperformance					
Gemiddeld rendement op totale beleggingen	8,4%	8,70%	-31,11%	0,65%	15,42%
Gemiddeld rendement op matchingportefeuille	2,4%	4,9%	-60,7%	-19,2%	30,3%
Gemiddeld rendement op returnportefeuille	14,8%	10,1%	-13,4%	15,0%	4,0%
Vermogensbeheerkosten (% van gemiddeld belegd vermogen) [5]	0,25%	0,27%	0,29%	0,24%	0,23%
Benchmark	7,4%	9,90%	-30,84%	-1,8%	16,3%
Z-score	0,86	-1,00	-0,21	2,04	-0,75

[1] Het aantal werkgevers wordt toegelicht in paragraaf 1.8.

[2] De ontwikkeling in de deelnemersaantallen wordt toegelicht in paragraaf 1.7.

[3] De feitelijke premie is gestegen door de verlaging van de toetredingsleeftijd van 21 jaar naar 18 jaar per 1-1-2024.

[4] Zie paragraaf 2.6.1 voor een verdere toelichting.

[5] De beleggingsresultaten en beleggingen worden toegelicht in paragraaf 9.4.3.

[5] Zie paragraaf 2.6.2 voor een verdere toelichting.

Toelichting op het meerjarenoverzicht

Stichtingskapitaal en reserves

Deze bestaat uit een algemene reserve en een solvabiliteitsreserve. De solvabiliteitsreserve staat niet vrij ter beschikking, maar is bedoeld om risico's op te kunnen vangen. De solvabiliteitsreserve wordt wel meegenomen in de bepaling van de dekkingsgraad. De exacte onderverdeling wordt in paragraaf 9.4.3. nader toegelicht.

Dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad

De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre het pensioenfonds in staat is om aan zijn (toekomstige) pensioenverplichtingen te voldoen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van alle dekkingsgraden van de afgelopen twaalf maanden.

Premiepercentage pensioenregeling

De premie wordt geheven over het pensioengevend salaris verminderd met de franchise. Het pensioengevend salaris is het loon conform hoofdstuk 3 van de Wet financiering sociale verzekeringen (Wfsv) met uitzondering van het genot van een door de werkgever ter beschikking gestelde auto, vermeerderd met het werknemersdeel in de premie.

Het pensioengevend salaris wordt op jaarbasis gemaximeerd op het maximum premieloon als bedoeld in hoofdstuk 3 Wfsv. Voor 2024 betekende dit een maximum van € 71.628. Het maximum pensioengevend uurloon was in 2024 € 35,98. De uur franchise bedroeg in 2024 € 7,04 (jaarfranchise € 14.009).

1 Beleid uitvoering verplichtstelling

In dit hoofdstuk volgt een opsomming van:

- Werkingssfeer en doelstelling pensioenfonds;
- Doelstellingen 2024;
- Missie, visie en kernwaarden;
- Uitvoering programma #GastVrij Pensioenfonds;
- Opdrachtverstrekking en opdrachtaanvaarding;
- Haalbaarheidstoets en risicohouding;
- Pensioenregeling;
- Aantal deelnemers aan de pensioenregeling;
- Aansluitingsbeleid.

In bijlage 1 van het jaarverslag wordt ingegaan op de structuur van het pensioenfonds. Hier wordt onder andere stilgestaan bij de externe partijen, de verschillende fondsorganen en de samenstelling hiervan.

1.1 Werkingssfeer en doelstelling pensioenfonds

Het pensioenfonds is een verplicht gesteld pensioenfonds. Deelneming aan het pensioenfonds is verplicht voor werknemers in loondienst van een werkgever, die in hoofdzaak activiteiten verricht in de verblijfsrecreatie en/of zweminrichting. Dit geldt voor werknemers vanaf de eerste dag van de maand waarin de 18-jarige leeftijd wordt bereikt tot de eerste dag van de maand waarin de 67-jarige leeftijd wordt bereikt. Op de website van het pensioenfonds en in bijlage 6 van het jaarverslag treft u de volledige omschrijving van de werkingssfeer aan.

Doelstelling pensioenfonds

Het pensioenfonds is opgericht met als doelstelling om de pensioenregeling, zoals deze door de sociale partners is afgesproken, uit te voeren. De pensioenregeling heeft als doel alle werknemers en gewezen werknemers uit deze sector en hun nabestaanden te beschermen tegen geldelijke gevolgen van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid. Het pensioenfonds heeft de pensioenafspraken van de sociale partners in de verblijfsrecreatie en zweminrichting uitgewerkt in een pensioenreglement.

Het pensioenfonds werkt deze doelstelling uit in de volgende beleidsuitgangspunten zoals opgenomen in de opdrachtverstrekking en aanvaarding:

- stabiliteit in pensioenopbouw en daarbij behorende pensioenlasten;
- streven naar koopkrachtbehoud;
- uitvoering van de pensioenregeling tegen een goede prijs/kwaliteit verhouding;
- solide, integer, transparant en maatschappelijk verantwoord beheer van het belegd vermogen, zodat kan worden voldaan aan de lopende en toekomstige pensioenverplichtingen;
- verantwoorde, evenwichtige en heldere communicatie met alle betrokkenen;
- nakoming van wet- en regelgeving.

Het bestuur van het pensioenfonds concludeert dat bovenstaande uitgangspunten grotendeels behaald zijn. Het tweede beleidsuitgangspunt is vanwege de financiële positie van het pensioenfonds lastig realiseerbaar.

1.2 Doelstellingen 2024

Doelstellingen 2024

Voor 2024 zijn er drie specifieke doelstellingen waarover in dit bestuursverslag verantwoording wordt afgelegd. Deze doelstellingen zijn hieronder opgenomen, voorzien van de verantwoording:

1. Vervolgstappen op weg naar implementatie Wet toekomst pensioenen (Wtp) [6]

met als concrete doelstelling:

- implementatie bedrag ineens voor de implementatiedatum (uitgesteld naar 1 juli 2024 en inmiddels verder uitgesteld);
- kennis en informatie delen met en tussen alle betrokkenen bij het pensioenfonds;
- zorgen voor een zorgvuldig en tijdig proces van transitie en implementatie van de uitwerking van de Wtp;

- tijdige afstemming (incl. alignment) met alle uitvoeringspartijen inzake de implementatie, in het bijzonder met de pensioenuitvoeringsorganisatie (beoogde transitie per 1 januari 2025), de vermogensbeheerders en de custodian;
- implementatie Wtp tegen beheerste kosten;
- tijdige en juiste communicatie met deelnemers, werkgevers, sociale partners en toezichthouders.

Verantwoording

De Wet toekomst pensioenen is op 1 juli 2023 in werking getreden. De sociale partners hebben afspraken gemaakt over de nieuwe pensioenregeling, deze afspraken zijn vastgelegd in het transitieplan. Het operationeel model en transitie beleggingsbeleid is vastgesteld. Belangrijke mijlpalen in 2024 (en januari 2025) waren de bestuurlijke besluiten over de nadere invulling van de pensioenregeling en evenwichtigheid van de transitie als geheel; de partiële beoordeling door DNB van de risicohouding en de datakwaliteit en het verwerken van de bevindingen daarvan door het fonds; het uitvoeren van een risicopreferentieonderzoek onder actieven, slapers en pensioengerechtigden; het vaststellen van het addendum bij het transitieplan door de sociale partners; de finale besluitvorming door het bestuur over de opdrachtaanvaarding; het vaststellen van het implementatieplan en communicatieplan; het voorgenomen invaarbesluit en de invaarmelding bij DNB op 31 januari 2025. Dit alles is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de sleutelfuncties, het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht.

De Raad van Toezicht en het verantwoordingsorgaan zijn steeds aangesloten gehouden en geïnformeerd ter voorbereiding op advies- en goedkeuringsaanvragen. Er is veelvuldig afstemming geweest met de risicocommissie, de sleutelfunctiehouders en de accountant.

De voorbereidingen voor de implementatie van het administratiesysteem loopt en vordert. In paragraaf 3.1 wordt hier verder op ingegaan.

2. Vooruitkijken naar de periode na transitie en implementatie Wet toekomst pensioenen; vanaf 1 januari 2025

Een goede relatie met de stakeholders is belangrijk, zodat zij draagvlak blijven bieden en tevreden zijn en blijven over het pensioenfonds en de pensioenregeling. In de periode na de transitie en implementatie van de Wet toekomst pensioenen zal het bestuursmodel geëvalueerd worden. In paragraaf 5 Ontwikkelingen en aandacht bestuur 2025 wordt hier verder op ingegaan.

3. Het zijn van een #GastVrij Pensioenfonds

met als concrete doelstelling:

- behoud van bestaande werkgevers en deelnemers en van het draagvlak onder sociale partners en stakeholders en
- voortzetting van de uitbreiding van het aantal werkgevers en deelnemers.

Verantwoording

Het aantal verplicht aangesloten werkgevers is in 2024 gestegen van 1.609 naar 1.615 en het aantal vrijwillige aansluitingen is gestegen van 69 naar 75. Het aantal actieve deelnemers is gestegen. Het aantal gewezen deelnemers en het aantal gepensioneerden is eveneens gestegen. In paragraaf 1.7 wordt ingegaan op het aantal deelnemers, in paragraaf 1.8 op het aantal werkgevers.

Het bestuur heeft in 2024 wederom veel energie en tijd gestoken in de relatie met sociale partners, onder andere via de Pensioentafel.

[6] Het pensioenfonds besloot in februari 2023 om de beoogde overgangsdatum naar het nieuwe pensioenstelsel op te schuiven van 1 juli 2024 naar 1 januari 2025. In maart 2024 heeft het bestuur besloten tot een No-GO voor de transitie op 1 januari 2025. In afstemming met pensioenuitvoeringsorganisatie TKP is 1 januari 2026 als de nieuwe beoogde overgangsdatum afgesproken.

1.3 Missie, visie en kernwaarden

De missie van het pensioenfonds

Het pensioenfonds is van en voor de recreatie. Wij voeren de pensioenregeling uit en beheren en beleggen de premies van werkgevers en werknemers. Wij doen dit gastvrij, kostenbewust, evenwichtig en zonder winstoogmerk. Binnen het pensioenfonds delen de (gewezen) deelnemers en de aangesloten werkgevers de lusten en lasten, in goede en slechte tijden. Zo zorgen we voor een aanvullende oudedagsvoorziening en bieden we de mogelijkheid voor een partnerpensioen.

De visie van het pensioenfonds

Het pensioenfonds wil het pensioenfonds zijn voor de werkgevers en werknemers in de recreatie. Daaronder verstaan wij o.a. de verblijfsrecreatie, de zwembaden en zwemscholen, de buitensport en de dagrecreatie. Wij zijn toekomstgericht en passend binnen de gastvrijheidsbeleving van de sector Recreatie. Het pensioenfonds is op zoek naar kansen om onze positie te versterken. Wij voeren een toekomstbestendig en eigentijds beleid en voeren hierover het gesprek met deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. Het pensioenfonds streeft daarbij naar draagvlak, vertrouwen en koopkrachtbehoud. De ambitie is dat elke (ex)werknemer en werkgever op de hoogte is van de inhoud van de pensioenregeling. Iedere (gewezen) deelnemer weet wat dit voor hem betekent in geval van pensionering, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Kernwaarden

Ondernemend, eerlijk en ontzorgend.

1.4 Opdrachtverstrekking en opdrachtaanvaarding

Artikel 102a van de Pensioenwet draagt het bestuur van het pensioenfonds op te zorgen voor de formele opdrachtaanvaarding van de door sociale partners aan het pensioenfonds opgedragen pensioenregeling. Het bestuur toetst de opdrachtaanvaarding voor het pensioenfonds als geheel en voor de relevante beleidsgebieden aan de doelstellingen en uitgangspunten van het pensioenfonds. Het bestuur en sociale partners hebben de doelstellingen en uitgangspunten opgenomen in een door beiden ondertekende verklaring opdrachtverstrekking en opdrachtaanvaarding. Deze verklaring is in verslagjaar 2015 voor het eerst opgesteld en in 2020 aangepast.

Pensioentafel

Een goede communicatie tussen sociale partners, die verantwoordelijk zijn voor de inhoud van de pensioenregeling van het pensioenfonds, stakeholders en het bestuur van het pensioenfonds, als uitvoerder van de pensioenregeling, is van groot belang. Om deze reden heeft het bestuur van het pensioenfonds een Pensioentafel ingericht. De Pensioentafel is het overlegorgaan bestaande uit vertegenwoordigers van cao-partijen en fondsbestuur. Dit orgaan kan namens cao-partijen de inhoud van de pensioenregeling van het pensioenfonds bespreken en kan uitleg geven over de werkingssfeer van het pensioenfonds.

De doelstellingen van de Pensioentafel zijn:

1. Informeren; sociale partners worden door het pensioenfonds geïnformeerd over de ontwikkelingen bij het pensioenfonds. Te denken valt aan de uitkomsten van de haalbaarheidstoets, de financiële positie van het pensioenfonds en de ontwikkelingen m.b.t het ondernemingsplan;
2. Bespreken van de pensioenregeling; de Pensioentafel is een orgaan waar inhoudelijke gesprekken worden gevoerd door sociale partners over de inhoud en een wijziging van de pensioenregeling;
3. Uitleg van de werkingssfeer van het pensioenfonds.

De Pensioentafel is in 2024 ten minste ieder kwartaal bij elkaar geweest waarbij o.a. de volgende onderwerpen zijn besproken:

- actuele ontwikkelingen van het pensioenfonds;
- financiële positie van het pensioenfonds;
- Wet toekomst pensioenen;
- premie en regeling 2025.

Sociale partners hebben op 31 oktober 2023 het transitieplan vastgesteld. Daarin zijn de afspraken tussen sociale partners over de pensioenregeling in het nieuwe pensioenstelsel zijn vastgelegd. Naar aanleiding van het in 2024 nieuw uitgevoerde risicopreferentie onderzoek onder deelnemers, is de risicohouding van de deelnemers opnieuw vastgesteld en hebben de sociale partners de doelstellingen, maatstaven en bandbreedtes voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel verder uitgewerkt in een addendum bij het Transitieplan. Het addendum is op 13 januari 2025 afgerond.

1.5 Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets is een wettelijke, jaarlijkse toets die inzicht geeft in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. De hierbij behorende economische scenario's zijn voorgeschreven. In de haalbaarheidstoets wordt een projectie van de financiële situatie van het pensioenfonds voor een lange periode (60 jaar) gemaakt voor een veelvoud aan economische scenario's.

De haalbaarheidstoets heeft als doel inzicht te geven in:

- De gevolgen van de financiële opzet van het pensioenfonds;
- De verwachtingen en risico's, met name ten aanzien van koopkrachtbehoud;
- De consistentie en evenwichtigheid van het beleid;
- De haalbaarheid en consistentie van het premiebeleid;
- De herstelkracht van het pensioenfonds.

De belangrijkste uitkomst waarnaar gekeken wordt in de haalbaarheidstoets is het pensioenresultaat. Dit is een maatstaf voor koopkrachtbehoud.

Haalbaarheidstoets juni 2024

In de Regeling van de Minister van Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen van 26 juni 2024 is omschreven dat pensioenfondsen die de intentie hebben om alle pensioenaanspraken en -rechten in te varen naar het nieuwe pensioenstelsel in 2024 geen haalbaarheidstoets hoeven uit te voeren en in te dienen. Pensioenfonds Recreatie voldoet aan deze voorwaarde. De haalbaarheidstoets 2024 is wel uitgevoerd, maar het bestuur heeft in de bestuursvergadering van 13 juni 2024 besloten om gebruik te maken van de mogelijkheid om de haalbaarheidstoets niet in te dienen. In de vergadering van de Pensioentafel van 25 september 2024 zijn de uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2024 besproken en door de sociale partners ter kennisgeving aangenomen.

1.6 Pensioenregeling

Het pensioenfonds voert de pensioenregeling uit zoals deze is afgesproken door de sociale partners. De pensioenregeling is verder uitgewerkt in een pensioenreglement.

De pensioenregeling 2025 en 2024:

Kenmerken	2025	2024
Pensioensysteem	Middelloodregeling (CDC) met een voorwaardelijke toeslagverlening (indexatie).	Middelloodregeling (CDC) met een voorwaardelijke toeslagverlening (indexatie).
Toetredingsleeftijd	18 jaar	18 jaar
Pensioenrichtleeftijd	eerste dag van de maand waarin de 67-jarige leeftijd bereikt wordt.	eerste dag van de maand waarin de 67-jarige leeftijd bereikt wordt.
Maximum pensioengevend salaris	€ 75.864 (€ 38,25 per uur)	€ 71.628 (€ 35,98 per uur)
Franchise	€ 14.752 (€ 7,44 per uur)	€ 14.009 (€ 7,04 per uur)
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	1,592%	1,592%
Vrijwillige Anw-pensioen	Ja	Ja
Partnerpensioen op risicobasis	57% van het te bereiken ouderdomspensioen	57% van het te bereiken ouderdomspensioen
Wezenpensioen	14% van het te bereiken ouderdomspensioen	14% van het te bereiken ouderdomspensioen
Premie	21,8% van de pensioengrondslag	21,8% van de pensioengrondslag
Premievrijstelling in geval van arbeidsongeschiktheid	Ja	Ja

1.7 Aantal deelnemers aan de pensioenregeling

In onderstaande tabel is het verloop van de aantallen deelnemers weergegeven.

	Ultimo 2023	Bij	Af	Ultimo 2024
Deelnemers	20.645	8.546	5.284	23.907
Gewezen deelnemers	44.124	8.947	5.412	47.659
Pensioengerechtigden	4.097	606	128	4.575
<i>Ouderdomspensioen</i>	3.810	547	97	4.260
<i>Invalideitpensioen</i>	22	0	2	20
<i>Partnerpensioen</i>	214	50	19	245
<i>Wezenpensioen</i>	51	9	10	50
Totaal	68.866	18.099	10.824	76.141

De deelnemers worden geteld per persoon en niet op basis van dienstverband. Het aantal deelnemers is in 2024 gestegen.

Het pensioenfonds heeft in 2024 meegewerkt aan reguliere inkomende (60 deelnemers) en uitgaande waardeoverdrachten (1664 deelnemers). De waardeoverdrachten inzake klein pensioen betroffen 2.610 inkomende en 5.385 uitgaande waardeoverdrachten.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de aantallen deelnemers die bij het pensioenfonds zijn geregistreerd en voor wie in de jaren 2020-2024 premie is ontvangen.

	2024	2023	2022	2021	2020
Aantal deelnemers	23.907	20.645	20.295	19.250	18.748

Het aantal actieve deelnemers is in 2024 toegenomen. Dit had voornamelijk te maken met de stijging van het aantal aangesloten werkgevers.

1.8 Aansluitingsbeleid

Beleid vrijwillige aansluiting

Om te groeien als pensioenfonds is het belangrijk dat werkgevers die niet onder de verplichtstelling vallen, zich vrijwillig kunnen aansluiten bij het pensioenfonds. Het pensioenfonds heeft de mogelijkheden waaronder vrijwillige aansluiting mogelijk is, vastgelegd in statuten van het pensioenfonds. De statutaire verplichtstelling is opgenomen in bijlage 7 van dit jaarverslag.

In de volgende tabel wordt de ontwikkeling van het aantal aangesloten werkgevers weergegeven, onderscheiden naar het type aansluiting.

Type aansluiting	31-12-2024	31-12-2023
Verplichte aansluitingen	1.615	1.609
Vrijwillige aansluitingen	75	69
Ambtshalve aansluitingen [7]	73	41
Totaal	1.763	1.719

[7] Ambtshalve aansluitingen zijn aansluitingen waarbij geen volledige gegevens zijn ontvangen van de werkgever, maar de werkgever toch wordt aangesloten en een ambtshalve nota in plaats van een premienota krijgt opgelegd. Een ambtshalve nota is gebaseerd op een schatting of op de laatst opgelegde premienota. De ambtshalve nota wordt gecorrigeerd zodra de gegevens beschikbaar zijn.

Beleid vrijstellingen

In het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000 (hierna: VBB) zijn vier verplichte vrijstellingsgronden opgenomen. Naast deze verplichte vrijstellingsgronden heeft het pensioenfonds de discretionaire bevoegdheid om op andere gronden vrijstelling te verlenen van de verplichte deelneming aan het bedrijfstakpensioenfonds (conform artikel 6 van het VBB). Het algemeen beleid van het pensioenfonds is dat er geen onverplichte vrijstelling wordt verleend, tenzij er sprake is van een dusdanig zwaarwegend belang voor de werkgever en/of zijn werknemers in verhouding tot het belang van het pensioenfonds, dat het pensioenfonds meent te moeten overgaan tot het verlenen van een onverplichte vrijstelling te weten afwikkelingsvrijstelling.

Het pensioenfonds geeft alleen een afwikkelingsvrijstelling bij de privatisering van een zwembad, indien de werkgever voldoet aan de voorwaarden. De groep werknemers voor wie vrijstelling wordt verzocht, moet vóór de privatisering ambtenaar zijn geweest. Deze werknemers namen daardoor verplicht deel aan de pensioenregeling van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP). Door het verlenen van vrijstelling kunnen deze personen deelnemer blijven bij het ABP.

In de onderstaande tabel is opgenomen hoeveel vrijstellingsverzoeken in 2024 en voorgaande jaren zijn ingediend en hoeveel verzoeken zijn toegekend. Vrijstellingsverzoeken worden niet altijd toegekend in hetzelfde jaar als waarin deze worden ingediend. In 2024 zijn 3 verzoeken ingediend waarvan 1 is afgewezen in 2024. Voor de overige 2 verzoeken is de vrijstelling verleend in 2025. Er is 1 verzoek toegekend in 2024 welke was ingediend in 2023. In 2021 zijn meer vrijstellingen verleend dan er zijn ingediend, ook hier gaat het om verzoeken die in een eerder jaar zijn ingediend.

	2024	2023	2022	2021	2020
Aantal ingediende vrijstellingsverzoeken	3	4	4	4	3
Aantal verleende vrijstellingen	1	3	3	5	3

Het Dagelijks Bestuur heeft mandaat voor de behandeling van aansluitings- en vrijstellingsvraagstukken, waarbij het bestuursbureau een filterende rol speelt voor de aanlevering van dergelijke vraagstukken vanuit TKP.

Handhavingsbeleid

Zoals eerder is aangegeven is het pensioenfonds een verplicht gesteld pensioenfonds. Om ervoor te zorgen dat alle werkgevers die onder de verplichtstelling vallen zich aansluiten en alle werknemers van verplicht gestelde werkgevers worden aangemeld heeft het pensioenfonds een handhavingsbeleid. Dit is nodig om te voorkomen dat werknemers wel recht hebben op pensioen van het pensioenfonds, maar er nooit premie voor hen is betaald. Het pensioenfonds richt zich daarbij onder meer op het handhaven van de verplichtingen van de werkgever: zorgen dat de juiste werkgevers zijn / worden aangesloten, het tijdig aanleveren van de deelnemersgegevens en het tijdig betalen van de pensioenpremies. Het doel van het handhavingsbeleid is om iedereen die onder de verplichtstelling valt een goed pensioen te geven. De uitvoering van het handhavingsbeleid is in 2024 door TKP uitgevoerd conform de afspraken die hierover met het pensioenfonds zijn gemaakt.

2 Financieel beleid

Het pensioenfonds is een 'eigen beheer' fonds. In dit hoofdstuk volgt een opsomming van:

- Premiebeleid (2.1);
- Beleggingsbeleid (2.2);
- Ontwikkelingen dekkingsgraad (2.3);
- Toeslagenbeleid (2.4);
- Kortingenbeleid (2.5);
- Uitvoeringskosten (2.6).

2.1 Premiebeleid

Premiebeleid

De financiering van de op basis van het pensioenreglement vast te stellen pensioenaanspraken gebeurt door betaling van een doorsneepremie. Voor de periode vanaf 1 januari 2020 tot en met 31 december 2024 is dit percentage door cao-partijen vastgesteld op 21,8%.

Het fonds beoordeelt of en in hoeverre de door cao-partijen overeengekomen premie en door werkgevers verschuldigde premie toereikend is voor de inkoop van de reglementaire aanspraken op pensioen en dekking van de benodigde opslagen. Indien in enig jaar de kostendekkende premie hoger blijkt te zijn dan de premie op basis van het overeengekomen premiepercentage, wordt de inkoop van aanspraken op pensioen zodanig naar beneden bijgesteld dat de door het fonds te ontvangen premie gelijk is aan de kostendekkende premie die het fonds hanteert. Indien de kostendekkende premie lager blijkt te zijn dan de premie op basis van het overeengekomen premiepercentage, wordt de inkoop van aanspraken op pensioen zodanig naar boven bijgesteld dat de door het fonds te ontvangen premie gelijk is aan de kostendekkende premie die het fonds hanteert. Indien een situatie als beschreven aan de orde is, treden partijen en het fonds tijdig met elkaar in overleg over het vraagstuk van evenwichtige belangenafweging.

Premiecomponenten

Uitgangspunten voor het vaststellen van de premie zijn de samenstelling van het deelnemersbestand, de regeling, de verwachte inflatie, het verwachte rendement en de gehanteerde overlevingsgrondslagen.

Overlevingsgrondslagen

Deze grondslagen zijn in 2024 gewijzigd. Het bestuur heeft in 2024 besloten over te gaan op de Prognosetafel AG2024. De ervaringssterftecorrectie wordt tweejaarlijks beoordeeld gelijktijdig met de nieuwe publicatie van de AG prognosetafels, waarbij het bestuur een besluit neemt om wel of geen aanpassing te doen. De ervaringssterfte is laatstelijk geactualiseerd per oktober 2022 en zal in 2025 opnieuw worden geactualiseerd.

De verwachte inflatie

De lange termijn verwachte prijsinflatie is 2,0%. Het fonds maakt gebruik van de mogelijkheid om het ingroeipad zoals van toepassing op 30 september 2023 voor vijf jaren vast te zetten. Het ingroeipad is in de navolgende tabel opgenomen:

Jaar	Inflatie
2023	3,90%
2024	3,80%
2025	2,60%
2026	2,50%
2027	2,40%
2028	2,10%
2029	2,20%
2030	2,20%
2031	2,20%
2032 e.v.	2,00%

Als de hiermee berekende opslag voor indexatie hoger is dan de opslag voor het vereist eigen vermogen, dan komt de opslag voor indexatie in plaats van de opslag voor het vereist eigen vermogen. Hier is dus de hoogste van de twee opslagen leidend.

Het verwacht rendement en te hanteren peildatum

Het bestuur heeft op 7 december 2023 het verwacht rendement voor vastrentende waarden vastgesteld voor een periode van vijf jaar met als peilmoment 30 september 2023.

Advies verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft voorafgaand aan de besluitvorming het verantwoordingsorgaan om advies gevraagd over de feitelijke premie en de premiecomponenten voor 2024. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies gegeven. De sleutelfunctiehouder actuariael gaf een positieve opinie op de premiestelling 2024.

2.2 Beleggingsbeleid

Om de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn te realiseren, belegt het bestuur op een verantwoorde en solide wijze. Het pensioenfonds hanteert hiervoor een meerjarig strategisch beleggingsplan dat jaarlijks wordt vertaald in een jaarplan beleggingen. Een ALM-studie in combinatie met scenario-analyses ligt ten grondslag aan het strategisch beleggingsbeleid van het pensioenfonds.

Met behulp van beleggingsovertuigingen (bijlage 3 van dit jaarverslag) formuleert het pensioenfonds onder andere een kader hoe het omgaat met financiële markten en beleggingen. Goed opgestelde overtuigingen vormen een visie op de werking van financiële markten en de manier waarop het pensioenfonds hierin acteert om de doelstellingen te behalen. De overtuigingen geven daarmee een kader voor het bestuur om nieuwe beleggingsmogelijkheden te beoordelen, zijn een ijkpunt voor het bestuur en maken een duidelijkere verantwoording naar de deelnemers, toezichthouder en andere stakeholders mogelijk. De beleggingsovertuigingen zijn opgenomen in het strategisch beleggingsplan 2022-2025.

Het beleggingsbeleid van het pensioenfonds heeft betrekking op twee portefeuilles, een matchingportefeuille en een returnportefeuille.

- Het primaire doel van de matchingportefeuille is het nakomen van een deel van de nominale pensioentoezeggingen middels staatsobligaties, renteswaps en liquide middelen;
- De returnportefeuille of rendementsportefeuille heeft primair tot doel het realiseren van een overrendement ten opzichte van de verplichtingen ter financiering van het toeslagenbeleid. Dit gebeurt middels aandelen, bedrijfsobligaties, asset-backed securities (hierna: ABS) en hypotheeklen.

In 2024 heeft het bestuur de beleggingsovertuigingen en het MVB-beleid geëvalueerd. Hierbij is besloten om onder andere het thema 'klimaat' met een CO₂-reductiepad, ESG-integratie in het beleggingsproces en additionele ESG-criteria voor manager selectie op te nemen. Ook is besloten om de pensioenregeling als een artikel 8 product volgens de SFDR te gaan classificeren, waarbij het pensioenfonds momenteel in het proces zit om aan alle vereisten voor een classificatie van artikel 8 classificatie te voldoen. Verder heeft het bestuur de investment case van aandelen geëvalueerd en vastgesteld.

Het bestuur heeft in 2024 diverse besluiten genomen over het beleggingsbeleid voor de pensioenregeling in het nieuwe pensioenstelsel; de solidaire premieregeling. De besluitvorming heeft betrekking op het nieuwe strategisch beleggingsbeleid, het voorsorteren op en de transitie van de beleggingsportefeuille, het operationeel model en de kostentoerekening behandeld. Daarnaast is het pensioenfonds gestart met een oriëntatie op categorieën die het risico-rendementsprofiel van de returnportefeuille kunnen verbeteren. Als gevolg hiervan is het bestuur gestart met het opstellen van een investment case high-yield en ABS met een hoger risicoprofiel.

2.2.1 Overzicht beleggingen

Het pensioenfonds belegt eind 2024 strategisch 28,5% van het vermogen in een wereldwijd gespreide portefeuille van aandelen, 20% van het vermogen in Nederlandse woninghypotheken, 7% in Europese bedrijfsobligaties en 7% in asset-backed securities (ABS). De overige 37,5% wordt belegd in de matchingportefeuille, die tot doel heeft om het renterisico van de verplichtingen gedeeltelijk af te dekken.

Beleggingscategorie	Strategische weging eind 2024	Feitelijke weging eind 2024
Matchingportefeuille		
Vastrentende waarden (staatsobligaties, renteswaps en kasgeld)	37,5%	37,1%
Returnportefeuille	62,5%	62,9%
Aandelen	28,5%	37,0%
Ontwikkelde markten	22,2%	29,1%
Opkomende markten	2,3%	2,8%
Small Cap EAFE	2,0%	2,5%
Small Cap US	2,0%	2,6%
Bedrijfsobligaties	7,0%	6,1%
Asset-backed securities	7,0%	6,2%
Hypotheke	20,0%	13,6%
Totaal	100,0%	100,0%
Rente-afdekking (marktrente)	76,0%	76,2%
Valuta-afdekking USD	75,0%	77,0%

De feitelijke assetallocatie kan binnen de onderstaande bandbreedtes afwijken van de strategische allocatie. Het allocatiebeleid van het pensioenfonds is passief, de bandbreedtes zijn niet bedoeld om invulling te geven aan actief allocatiebeleid. In 2024 heeft het bestuur besloten echter besloten om binnen de bandbreedtes voor te sorteren op het risicoprofiel van de nieuwe solidaire premieregeling. Dit geeft er toe geleid dat de normportefeuille voor aandelen naar het bovenkant van de bandbreedte is geherbalanceerd, terwijl de allocatie naar hypotheke is afgebouwd naar de onderkant van de bandbreedte. Maandelijks wordt de feitelijke allocatie gemonitord en bijgestuurd via de premie-inkomsten. Per kwartaal worden eventuele passieve overschrijdingen geherbalanceerd.

Categorie	Strategische mix	Minimum	Maximum
Matchingportefeuille	37,5%	27,5%	47,5%
Aandelen	28,5%	18,5%	38,5%
Bedrijfsobligaties	7%	4%	10%
Asset-backed securities	7%	4%	10%
Hypotheke	20%	15%	25%

2.2.2 Beheersing renterisico

Het pensioenfonds hanteert dynamiek in de renteafdekking. Bij een lage rente geldt een lagere renteafdekking en bij een hoge rente wordt een hogere renteafdekking toegepast. De opbouw in de renteafdekking bij een stijgende rente komt tegemoet aan de doelstelling van het pensioenfonds om de nominale rechten te beschermen.

Tegelijkertijd kan bij een lage rente de rente een bron van rendement zijn. De dekkingsgraad profiteert dan van een eventuele rentestijging. De dynamische renteafdekking van het pensioenfonds is bij een fluctuerende rente een bron van rendement, omdat de strategie zo is ontworpen dat wordt geprofiteerd bij volatiele rentes. Het renteniveau bij opbouw van de renteafdekking is hoger dan het renteniveau bij afbouw.

Het pensioenfonds hanteert het volgende dynamische beleid ten aanzien van het renterisico.

30-jaars rente	0,5%	1,0%	1,5%	2,0%	2,5%
Rente-afdekking	44%	52%	60%	68%	76%

De rentestaffel is afgetopt bij 76% afdekking bij een renteniveau voor de 30-jaars rente van 2,5%.

Per 31 december 2024 bevindt de 30-jaars rente zich boven de 2,1%. De huidige strategische renteafdekking bedraagt 76%. Indien de rente daalt onder de grens (trigger) van 2,0% wordt de strategische renteafdekking aangepast. Ook de triggers worden op dat moment aangepast naar de omliggende niveaus. Ter illustratie: na het raken van de trigger op 2,0% liggen de nieuwe triggers op 1,5% en 2,5%. In 2024 is besloten om geen verlagingen van de renteafdekking (voor zover aan de orde) door te voeren tot het moment van invaren in de nieuwe solidaire premieregeling per (de beoogde datum) 1 januari 2026. In de praktijk betekent dit dat er tot dat moment een vaste rente-afdekking wordt gehanteerd van 76%. De renteafdekking wordt gerealiseerd via de matchingportefeuille en de rentecomponent uit hypotheeklen.

Het pensioenfonds houdt in de renteafdekking niet alleen rekening met de huidige verplichtingen maar ook met de opbouw van nieuwe pensioenverplichtingen. Doordat het premiepercentage voor toekomstige verplichtingen voor een bepaalde periode vaststaat, vertegenwoordigt de verwachte opbouw een economisch renterisico voor het pensioenfonds. Dit betekent dat in de berekening van het renterisico per begin 2024 werd rekening gehouden met de nieuwe opbouw tot en met eind 2024.

2.2.3 Maatschappelijk verantwoord beleggen

Sinds 2013 moeten pensioenfondsen wettelijk investeringen vermijden in bedrijven die te maken hebben met de productie, verkoop of distributie van clusterminergie, maar ook in beleggingsinstellingen en indexen waar clusterminergie-ondernemingen voor meer dan 5% deel van uitmaken. Ook dienen fondsen investeringen te vermijden wanneer sprake is van plaatsing van een onderneming op een zwarte lijst of van sanctiemaatregelen, zoals tegen Rusland en Syrië.

Naast deze wettelijke vereisten heeft het bestuur in 2024 besloten om MVB-beleid te actualiseren en te verscherpen. Het herziene beleid wordt in 2025 geïmplementeerd. Om het MVB-beleid te implementeren dienen er stappen te worden genomen. Naar aanleiding van het RPO kunnen deze stappen wijzigen, maar het pensioenfonds heeft de volgende stappen als vertrekpunt opgesteld om het herziene MVB-beleid te implementeren:

- Verwerken van de herziene ESG-criteria in de evaluaties met de managers, selectiecriteria, investmentcases en kaderstellingen.
- Om de gestelde MVB-doelstellingen te behalen dient eerst gekeken te worden waar Recreatie momenteel staat. Hiervoor zal een 'nulmeting' uitgevoerd worden naar de ESG-indicatoren uit het MVB-beleid.
- Verwerken implementaties in het risicomanagement-beleid.
- Voldoen aan de wettelijke vereisten om de pensioenregeling te classificeren als een artikel 8 product.
- Communicatie met de deelnemers door beleidstukken en teksten op de website te updaten.

Het pensioenfonds vereist van de uitbestedingspartijen een duurzame en maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering (aantoonbaar door een UN PRI of soortgelijke verklaring). Voor de vermogensbeheerders aan wie het pensioenfonds werkzaamheden heeft uitbesteed, geldt dat deze de UN PRI hebben ondertekend.

Daarnaast dienen de fondsmanagers ook rekening te houden met diverse principes die gebaseerd zijn op internationale initiatieven, zoals de UN Global Compact of de OECD-principes en het uitsluitingenbeleid van Recreatie. Verder dienen ESG-factoren geïntegreerd te zijn in het beleggingsproces van de fondsmanagers.

Het pensioenfonds belegt voornamelijk in passieve beleggingsfondsen en heeft geen rechtstreekse invloed op de keuze in welke ondernemingen wordt belegd. Immers, het pensioenfonds belegt in beleggingsfondsen waarbij individuele selectie van ondernemingen niet mogelijk is. Voor de implementatie van het MVB-beleid evalueert het pensioenfonds ook of de beleggingsfondsen waarin momenteel belegd is nog passend zijn bij het pensioenfonds.

2.2.4 Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) en EU-criteria

Het pensioenfonds heeft besloten om om de pensioenregeling als een artikel 8 product volgens de SFDR te gaan classificeren, waarbij het pensioenfonds momenteel in het proces zit om aan alle vereisten voor een classificatie van artikel 8 classificatie te voldoen. Daarnaast heeft het bestuur besloten geen ongunstige effecten van zijn beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren in aanmerking te nemen. Dit besluit is genomen door gebruik te maken van de opt-out mogelijkheid in de zin van artikel 4(1)(b) SFDR. Het pensioenfonds heeft deze mogelijkheid benut om hoge kosten van extra rapportages te voorkomen. Als klein pensioenfonds wil het bestuur geld liever ten gunste van zijn deelnemers doen komen om zo een stabiele pensioenuitkering te kunnen garanderen. Veel kosten die verband houden met de SFDR, zoals het publiceren over PAI-indicatoren, zijn vaste kosten die geen verband houden met de grootte van het pensioenfonds, hierdoor zijn de kosten voor het pensioenfonds als klein fonds relatief hoog.

Het pensioenfonds classificeert de pensioenregeling als een regeling die geen ecologische of sociale kenmerken promoot, omdat het duurzaamheidsaspect geen primaire doelstelling is van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds stelt de deelnemers centraal, zorgt ervoor dat het pensioen op een goede en kostenefficiënte manier geadministreerd wordt en deelnemers op tijd het pensioen uitbetaald krijgen. Om hoge (onvoorziene) kosten van extra rapportages te voorkomen is voor de huidige kwalificatie gekozen. Voor meer informatie over de wijze waarop rekening wordt gehouden met duurzaamheid verwijst het pensioenfonds naar het MVB-beleid. In 2024 heeft Recreatie het MVB-beleid herzien. Dit herziene beleid wordt in 2025 geïmplementeerd, waarbij diverse ecologische en sociale kenmerken zullen worden gepromoot, zoals het volgen van een CO2-reductiepad en de integratie van ESG-factoren in het beleggingsproces. Na implementatie van het beleid zal het pensioenfonds de pensioenregeling als een artikel 8-product classificeren in plaats van als artikel 6.

Duurzaamheidsrisico's zijn onderdeel van het risicomanagementframework. Deze risico's kunnen effect hebben op het rendement van de beleggingsportefeuille. Jaarlijks worden deze risico's beoordeeld en wordt vastgesteld of de bestaande mitigerende maatregelen voldoende zijn of dat aanvullende maatregelen moeten worden genomen. Daarnaast zijn in de ALM-studie klimaatrisico's onderzocht en geaccepteerd door het bestuur. Het pensioenfonds houdt zich aan Verordening (EU) 2019/2088 van 27 november 2019 betreffende informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector (SFDR). Het beloningsbeleid van het pensioenfonds zet niet aan tot het nemen van buitensporige risico's in verband met duurzaamheidsrisico's. Een op grond van het beloningsbeleid toegekende beloning is niet afhankelijk van het al dan niet nemen van duurzaamheidsrisico's.

2.2.5 Prudent person

Sinds 2015 is expliciet in de regelgeving opgenomen dat het pensioenfonds onderbouwt dat het strategisch beleggingsbeleid en het beleggingsplan passen binnen de prudent person regel. Het pensioenfonds heeft ten behoeve van de prudent person toets door de certificerende actuaire een vragenlijst ingevuld. Deze vragenlijst is een self-assessment waarmee het pensioenfonds de onderbouwing vastlegt. Het pensioenfonds is van mening dat het voldoet aan de prudent person regel. De belangrijkste uitgangspunten voor toepassing van het prudent beginsel zijn vastgelegd in wet- en regelgeving. In bijlage 7 is een samenvatting van de onderbouwing opgenomen.

2.2.6 Terugblik resultaat 2024

Het beleggingsjaar 2024 bracht een positieve ontwikkeling voor alle categorieën, met name voor aandelen. De volgende tabel toont het beleggingsresultaat van het pensioenfonds in 2024.

Beleggingscategorie	Rendement Portefeuille	Rendement Benchmark	Benchmark
Matchingportefeuille			
Vastrentende waarden (staatsobligaties, renteswaps en kasgeld)	2,4%	2,4%	
Returnportefeuille	14,8%	13,1%	
Aandelen	24,5%	24,0%	
Ontwikkelde landen	27,4%	26,7%	MSCI World ex. Controversies
Opkomende Landen	14,3%	14,7%	MSCI Emerging Markets
Small Cap EAFE	8,3%	8,6%	MSCI EAFE Small Cap
Small Cap US	19,5%	19,0%	MSCI USA Small Cap
Bedrijfsobligaties	5,1%	4,6%	iBoxx EUR Corporates
Asset-backed securities	7,0%	4,5%	Barclays ABS FR Euro & Barc Capital ABS FR Euro
Hypotheke	5,1%	4,1%	Barclays Cust. PHF Swap Index
Totaal (exclusief valutahedge)	9,8%	8,8%	
Totaal (inclusief valutahedge)	8,4%	7,4%	

Voor het benchmarkrendement van de matchingportefeuille geldt dat deze gelijkgesteld is aan het feitelijke rendement. In 2024 heeft de portefeuille een outperformance van 1% behaald ten opzichte van de benchmark. In de paragrafen hieronder is een toelichting per categorie opgenomen.

Toelichting rendement matchingportefeuille

De matchingportefeuille heeft tot doel om het renterisico op de verplichtingen gedeeltelijk af te dekken. In 2024 heeft het bestuur besloten om de rentestafel te 'bevriezen' tot de transitiedatum naar de nieuwe solidaire premieregeling. Het strategisch afdekkingsniveau is daarmee statisch geworden en is 76%.

De 30-jaars rente is in 2024 gedaald, van 2,34% aan het begin van het jaar naar 2,16% aan het einde van het jaar. Door de rentedaling stegen de verplichtingen in waarde, en was eveneens het rendement op de matchingportefeuille positief.

Vanwege het bestuursbesluit om geen verlagingen van de rente-afdekking door te voeren tot de transitiedatum naar de solidaire premieregeling is de renteafdekking in 2024 gelijk gebleven op 76%.

Effectiviteit renteafdekking

Maandelijks wordt de actuele (ex-ante) renteafdekking gemonitord. Eenmaal per kwartaal wordt over de gerealiseerde (ex-post) renteafdekking gerapporteerd. Ontwikkelingen in de spread en overige factoren kunnen ervoor zorgen dat de gerealiseerde afdekking afwijkt van de strategische afdekking. Dit is met name het geval als de rentebewegingen klein zijn.

	2024	2023
Resultaat verplichtingen (EUR mln)	59,2	34,9
Resultaat matchingportefeuille (EUR mln)	17,2	31
Strategische renteafdekking	76%	76%
Gerealiseerde renteafdekking*	29,1%	88,8%

De gerealiseerde renteafdekking in 2024 van 29,1% was fors lager dan de strategische renteafdekking. De lagere effectiviteit is grotendeels te verklaren door het negatieve spreadresultaat als gevolg van gestegen swapspreads.

Attributie resultaat matchingportefeuille

Het resultaat van de matchingportefeuille kan worden verdeeld in drie componenten: renteontwikkelingen, spreadontwikkelingen (de spread is het verschil tussen de rente op swaps en staatsobligaties) en overige componenten.

Resultaat Matchingportefeuille	Matchingportefeuille	Verplichtingen
(EUR mln.)		
Totaal	17,2	59,2
Rente	31,7	59,2
Spread	-14,2	0,0
Overig	0,0	0,0

Rente

Het renterisico wordt gevormd door de huidige verplichtingen en de verwachte opbouw van verplichtingen waarvan de premie vastligt. Het resultaat op de verplichtingen wordt berekend middels de swaprente. De matchingportefeuille heeft tot doel een deel van het renterisico af te dekken. Dit gebeurt door middel van vastrentende waarden zoals swaps, staats(gerelateerde)obligaties en kasgeld.

Spread

De rente op staatsobligaties kent een op- of afslag ten opzichte van de swaprente. Een verandering van deze opslag levert een resultaat op. In 2024 was dit resultaat € -24,5 mln.

Overig

Het overige resultaat komt onder meer doordat de korte rente die wordt betaald op swaps niet gelijk is aan de rente die ontvangen wordt op kasgeld en kortlopende staatsobligaties. In 2024 was dit resultaat € 10,3 mln.

Toelichting rendementen returnportefeuille

Aandelen (37,0% van het vermogen)

Het pensioenfonds belegt op een passieve wijze in een wereldwijd gespreide aandelenportefeuille. Het behaalde rendement op de aandelenportefeuille was 24,5%. Dit is 0,5% hoger dan het benchmarkrendement.

De getoonde cijfers voor aandelen zijn exclusief het effect van de valuta-afdekking.

Bedrijfsobligaties (6,1% van het vermogen)

Het rendement van het bedrijfsobligatiefonds over het gehele jaar bedroeg 5,1%. Dit is 0,5%-punt hoger dan het benchmarkrendement. Het fonds belegt in obligaties met een hoge kredietwaardigheid volgens een "enhanced indexing" strategie waarbij beperkt kan worden afgeweken van de benchmark. Met name door de "carry" en de daling van de rente en spreads was het rendement positief.

Asset-backed securities(ABS) (6,2% van het vermogen)

Het ABS-fonds belegt actief in asset-backed securities met een hoge kredietwaardigheid, genoteerd in euro en gespreid over verschillende uitgevers, onderpanden, sectoren en landen. Het rendement was 7,0% in de belegde periode, 2,5%-punt hoger dan het benchmarkrendement van 4,5%.

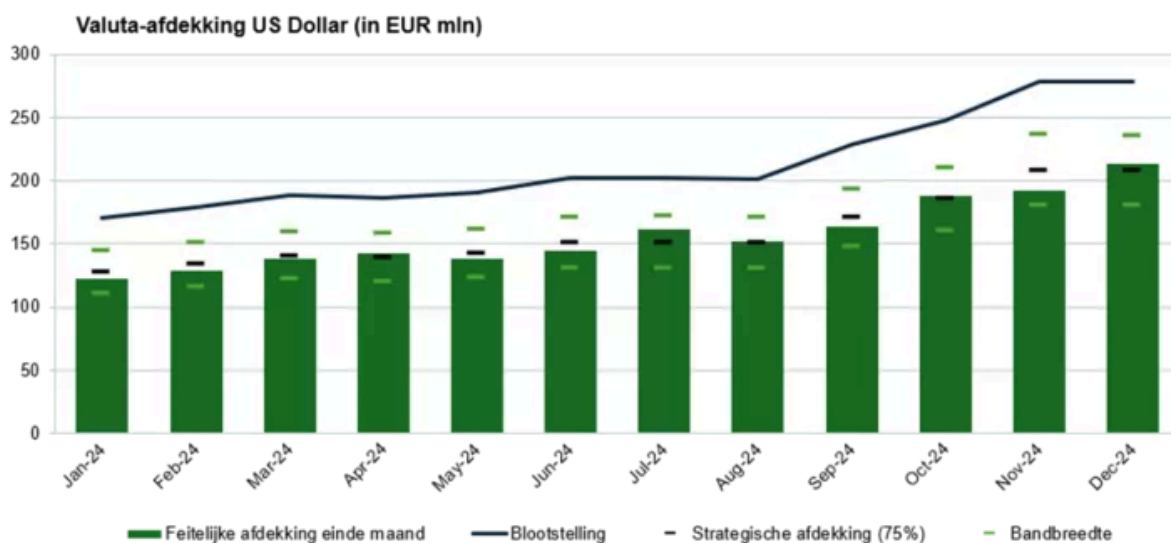
Hypotheeken(13,6% van het vermogen)

Het hypotheekfonds behaalde een rendement van 5,1%. Dit is 1,0%-punt hoger dan het benchmarkrendement van 4,1%. Het overrendement werd met name veroorzaakt door een daling van de kredietopslag in de rente die gebruikt wordt voor de waardering van de hypotheekportefeuille ten opzichte van de risicovrije rente. Voor deze categorie is geen goed passende benchmark beschikbaar. De benchmark is gebaseerd op de risicovrije rente. Voor de waardering van de portefeuille wordt een gemiddelde hypotheekrente gebruikt. Doordat de risicovrije rente relatief meer gedaald is ten opzichte van de rente die gebruikt wordt om de hypotheekportefeuille te waarderen, heeft de benchmark beter gepresteerd dan de portefeuille.

Toelichting valuta-afdekking

Valutarisico wordt vanuit de beleggingsovertuigingen niet als bron van rendement gezien. Het beleid van het pensioenfonds is om deze risico's af te dekken indien er sprake is van een materiële blootstelling. Een volledige afdekking is niet optimaal omdat er sprake is van samenhang tussen de valutakoers en het aandeel. Dit komt mede doordat een aandeel dat in dollars genoteerd is ook inkomsten uit andere regio's zoals het Eurogebied heeft. De strategische valuta-afdekking is bepaald op 75% voor uitsluitend de US dollar. Eind 2024 is dit nog steeds de enige materiële positie in vreemde valuta.

Munteenheid	Blootstelling Q4 2024	Blootstelling	Strategische
	(in EUR mln)	(% balans)	Afdekking
Amerikaanse Dollar	276	24,2%	75% (+/- 10%)
Britse Pond	15	1,3%	0%
Japanse Yen	28	2,5%	0%
Zwitserse Franc	8	0,7%	0%
Australische Dollar	8	0,7%	0%

Bovenstaande grafiek toont de valutablootstelling en de valuta-afdekking (in EUR mln.) op het einde van iedere kalendermaand. De indicatiestrepen geven de gewenste afdekking (75% - donkerblauw) en de bandbreedte (65% tot 85% - lichtgroen) aan. Doordat de valutadoorrol midden in de maand plaatsvindt kan de afdekking einde maand afwijken van de strategische afdekking. Te zien is dat de afwijking beperkt is en binnen de bandbreedte valt. Eind 2024 bedroeg de feitelijke afdekking 77%.

Z-score en performancetoets

Het pensioenfonds is een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds. Wanneer de beleggingsperformance van het pensioenfonds onder een door de wetgever bepaalde grens valt, moet het pensioenfonds, op basis van het vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000, vrijstelling verlenen van de verplichtstelling wanneer een onderneming daarom verzoekt. De pensioenregeling moet wel gelijkwaardig zijn aan die van het pensioenfonds.

Om te bepalen of de beleggingsperformance van het pensioenfonds boven een bepaalde grens ligt, wordt het feitelijke beleggingsrendement vergeleken met het rendement van een door het pensioenfonds vastgestelde normportefeuille. Dit wordt gedaan door jaarlijks de Z-score van het pensioenfonds te bepalen. Hierbij wordt het rendement (de performance) van het pensioenfonds en het rendement van de benchmark vergeleken, en het verschil gedeeld door een factor die afhankelijk is van de samenstelling van het belegde vermogen (de verhouding obligaties/aandelen).

Voor het bepalen van de ongecorrigeerde performancetoets worden de Z-scores over een periode van 5 jaar opgeteld en gedeeld door de wortel van vijf. Volgens het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000 dient bij deze ongecorrigeerde performancetoets 1,28 opgeteld te worden. De uitkomst van deze gecorrigeerde performancetoets moet positief zijn. Meer informatie over de berekening van de Z-score en de performancetoets is te vinden in het Vrijstellings- en Boetebesluit Wet Bpf 2000.

		Ongecorrigeerde	Gecorrigeerde
Jaar	Z-score	Performancetoets (5 jaar)	Performancetoets (5 jaar)
2024	0,86	0,42	1,70
2023	-1,00	-0,15	1,13
2022	-0,21	0,24	1,52
2021	2,04	0,30	1,58
2020	-0,75	0,76	2,04

2.3 Ontwikkeling dekkingsgraad

De dekkingsgraad wordt berekend door het vermogen te delen door de verplichtingen van het pensioenfonds:

- Het vermogen wordt vastgesteld op basis van actuele marktwaarde. Wanneer de rente stijgt of daalt werkt dit meteen door in de waarde van de beleggingen;
- De verplichtingen worden vastgesteld op basis van de rente die DNB voorschrijft

Het verloop van de dekkingsgraad laat zien welke componenten in 2024 de meeste invloed hebben gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad heeft zich gedurende het jaar als volgt ontwikkeld:

	2024	2023
Actuele dekkingsgraad primo jaar	115,9%	110,4%
Resultaat op beleggingen	5,3%	5,8%
Resultaat a.g.v. wijziging rts	-3,8%	-2,7%
Resultaat op premie	-0,3%	2,0%
Resultaat op waardeoverdrachten	0,2%	1,0%
Resultaat op kosten	-0,2%	-0,2%
Resultaat op uitkeringen	0,1%	0,1%
Resultaat op kanssystemen (arbeidsongeschiktheid en sterfte)	-0,3%	0,0%
Resultaat op toeslagverlening	-1,1%	0,0%
Resultaat op wijziging actuariële grondslagen	0,0%	0,0%
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	-0,5%	-0,5%
Resultaat op andere oorzaken en kruiseffecten [8]	0,4%	0,0%
Actuele dekkingsgraad ultimo boekjaar	115,7%	115,9%

[8] De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de primo dekkingsgraad. Dit zorgt ervoor dat de optelling van de primo dekkingsgraad plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de ultimo dekkingsgraad. Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer "overige oorzaken" en betreft de kruiseffecten.

In 2024 is de actuele dekkingsgraad licht gedaald van 115,9% ultimo 2023 naar 115,7% aan het eind van 2024. De beleidsdekkingsgraad is gestegen van 115,9% naar 118,4%. Het verloop van de dekkingsgraad is in de onderstaande grafiek weergegeven. De dekkingsgraad van het pensioenfonds zit het gehele jaar boven de minimaal vereiste dekkingsgraad (MVEV) van 104,5%. De vereiste dekkingsgraad is eind 2024 114,7%.

2.3.1 Ontwikkeling resultaat en technische voorziening

Ontwikkeling van de technische voorziening

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Totaal technische voorziening op 1 januari	860.416	802.605
Pensioenopbouw	65.785	43.962
Toeslagverlening	8.061	0
Rentetoevoeging	30.978	26.010
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en uitvoeringskosten	-11.828	-9.471
Wijziging marktrente	29.157	20.221
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-4.677	-26.115
Wijziging actuariële grondslagen	3.198	-1.855
Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	0	5.381
Overige mutaties	1.978	-322
Totaal technische voorziening op 31 december	983.068	860.416

Analyse van het resultaat

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Resultaat op beleggingen	52.787	51.336
Resultaat op wijziging RTS	-29.157	-20.221
Resultaat op premie	7.655	21.420
Resultaat op waardeoverdrachten	1.525	4.975
Resultaat op kosten	-1.042	-1.027
Resultaat op uitkeringen	-227	-216
Resultaat op wijziging actuariële grondslagen	-3.198	1.855
Resultaat op indexering en overige toeslagen	-8.061	0
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	0	-5.381
Resultaat op kanssystemen en andere oorzaken	-1.819	475
Totaal saldo van baten en lasten	18.463	53.216

Het totaal saldo van baten en lasten betreft tevens het bedrag zoals deze ultimo 2024 toegevoegd is aan het eigen vermogen zoals deze in de jaarrekening is gepresenteerd. De bijdrage aan het resultaat, op actuariële wijze bepaald, kan als volgt worden toegelicht:

Beleggingen

Het resultaat op beleggingen draagt in 2024 positief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad. De benodigde interest over boekjaar 2024 wordt bepaald aan de hand van de 1-jaars rente uit de curve van 31-12-2023, 3,439%.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2024 ligt onder de RTS ultimo 2023 en zorgt daarmee voor een toename van de technische voorziening. Dit levert een negatieve bijdrage aan het resultaat.

Premie

Het resultaat op premie wordt vastgesteld door de totaal ontvangen premie af te zetten tegen de actuariële benodigde premie. Per saldo is het resultaat op premie positief.

Toeslagverlening

Het bestuur heeft op basis van de financiële positie per 1-1-2024 een toeslag kunnen verlenen van 0,86%.

Resultaat op kosten

Het bestuur van het pensioenfonds heeft besloten de kosten voor de Wet toekomst pensioenen (Wtp) niet ten laste van de premie te laten komen. De gerealiseerde kosten voor Wtp in 2024 waren 1.042. Het resultaat op kosten in 2024 bedraagt daardoor -1.042.

Voor 2024 is een opslag van 1,2% voor uitvoeringskosten in de premie opgenomen.

Wijziging actuariële grondslagen

Een aanpassing van de actuariële grondslagen of methoden in het verslagjaar leidt tot nieuwe eisen ten aanzien van de prudentie van de grondslagen. Indien de grondslagen wijzigen (bijvoorbeeld als gevolg van aanpassing van de sterftegrondslagen) wordt dit resultaat hier vermeld.

Het pensioenfonds heeft in 2024 de parameters voor het bepalen van de hoogte van de IBNR-voorziening aangepast (PVI opslag is verhoogd van 1,1% naar 1,5%) waardoor de IBNR-voorziening met 2.704 is toegenomen.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Naast de wijziging in de technische voorziening als gevolg van gewijzigde grondslagen kan de technische voorziening ook door andere redenen een incidentele wijziging ondergaan. In het boekjaar bedraagt dit een resultaat van 0.

Kanssystemen en andere oorzaken

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op arbeidsongeschiktheid is -3.574. Het resultaat op sterfte is 945 en overige mutaties 651.

Overige actuariële resultaten ontstaan doordat de feitelijke uitkomsten afwijken van hetgeen actuarieel verondersteld is. Deze resultaten zijn niet toe te wijzen aan één van de eerder genoemde categorieën.

Het resultaat in deze categorie bedraagt -1.812.

De verschillende actuariële resultaten worden in de jaarrekening nader toegelicht. Voor het oordeel van de actuaris wordt verwezen naar de actuariële verklaring.

Saldo baten en lasten over de afgelopen jaren

(bedragen x € 1.000)	2024	2023	2022	2021	2020
Premieresultaat					
Premiebijdragen	77.879	70.732	60.203	57.658	54.530
Pensioenopbouw	-63.771	-43.962	-63.741	-60.070	-51.304
Overige mutaties technische voorziening	-4.439	-4.013	1.338	-4.359	-3.457
Pensioenuitvoeringskosten*	-2.014	-1.337	-1.338	-4.770	-4.594
	7.655	21.420	-3.539	-11.541	-4.825
Interestresultaat					
Beleggingsresultaten	83.430	77.346	-381.501	7.004	150.024
Rentetoevoeging technische voorziening	-30.978	-26.010	5.736	6.501	3.289
Wijziging marktrente	-29.157	-20.221	414.669	84.666	-188.611
	23.295	31.115	38.904	98.171	-35.298
Overige resultaten					
Resultaat op waardeoverdrachten	1.525	4.975	-270	-499	-898
Resultaat op kanssystemen (arbeidsongeschiktheid en sterfte)	-2.387	137	450	-3.307	-822
Resultaat op uitkeringen	-227	-216	54	60	-144
Resultaat op kosten	-1.042	-1.027	0	0	0
Resultaat op toeslagen	-8.061	0	0	0	0
Wijziging actuariële grondslagen	-3.198	1.855	-12.712	0	33.282
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	0	-5.381	464	1.624	1.267
Overige baten	617	422	7	223	44
Overige lasten	-49	-84	-24		-299
	-12.822	681	-12.031	-1.899	32.430
Totaal saldo van baten en lasten	18.128	53.216	23.334	84.731	-7.693

* Zie voor een uitsplitsing de tabel in paragraaf 2.6.1, inclusief de toelichting.

2.3.2 Kostendekkende premie

De kostendekkende premie bestaat uit een actuariel benodigde premie voor de pensioenopbouw en de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid, de solvabiliteitsopslag, de opslag voor uitvoeringskosten en de opslag voor toeslagverlening.

De toename van de pensioenverplichtingen in het boekjaar wordt gefinancierd op basis van verwacht rendement met een opslag voor toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de verwachte prijsindexatie. In de feitelijke premie van 2024 is geen dekkingsgraad afhankelijke herstelbijdrage opgenomen.

In de volgende tabel is een overzicht van de kostendekkende premie opgenomen. De kostendekkende premie is berekend op basis van de rentetermijnstructuur. De gedempte kostendekkende premie is op basis van het verwachte rendement vastgesteld.

Premie 2024 (bedragen x € 1.000)	RTS	Gedempt	Feitelijk
Actuarieel benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen van de regeling			
Regulier	57.560	32.305	
Risicopremie partner- en wezenpensioen	2.079	1.303	
Opslag voor uitvoeringskosten	6.526	5.615	
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	3.918	3.918	
Solvabiliteitsopslag	9.912	5.844	
Actuarieel benodigde premie inkoop voorwaardelijke onderdelen van de regeling		27.415	
Toetswaarde premie	79.995	76.400	77.407
Overige premie			
Afrekening vorig jaar			95
Anw-premie			141
Totaal feitelijke premie			77.643

De premiedekkingsgraad geeft aan in hoeverre de ontvangen pensioenpremie in een jaar voldoende is om de nieuwe pensioenaanspraken te kunnen financieren. Deze wordt bepaald door de beschikbare premie voor inkoop van onvoorwaardelijke onderdelen te delen door de actuarieel benodigde premie voor onvoorwaardelijke onderdelen. De beschikbare premie wordt verminderd met de opslag voor uitvoeringskosten.

De premiedekkingsgraad per 1 januari 2024 is ex-ante vastgesteld op 112,0%. Een premiedekkingsgraad van minder dan 100% draagt niet bij tot herstel van de dekkingsgraad. Ten opzichte van de premiedekkingsgraad per 1 januari 2023 van 146,0% is er sprake van een daling als gevolg van de lagere rente. De ex ante premiedekkingsgraad per 1 januari 2024 ten tijde van het vaststellen van de premie en opbouw voor 2024 was 137% op basis van de RTS van 30 september 2023.

De adviserend actuaris heeft aangegeven dat dit voor 2024 als voldoende evenwichtig kan worden beschouwd. Het bestuur deelt deze mening. De premiedekkingsgraad beïnvloedt de financiële positie niet substantieel. In de verklaring van opdrachtverstrekking en -aanvaarding van sociale partners en het pensioenfonds, die in 2021 is overeengekomen en geldt per 1 januari 2020, is opgenomen dat het bestuur jaarlijks de evenwichtigheid toetst aan de hand van het verschil tussen de actuele dekkingsgraad en de premiedekkingsgraad. Indien er in enig jaar een te grote afwijking is tussen de actuele dekkingsgraad en de premiedekkingsgraad, waardoor er volgens het pensioenfonds sprake is van onevenwichtigheid, treedt het pensioenfonds in overleg met sociale partners. Doel van het overleg is te verzoeken aan sociale partners om tot een evenwichtige oplossing te komen.

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De financiële positie van het pensioenfonds is naar mening van de waarmerkend actuaris voldoende. Daarbij is bepalend de mate waarin het pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, in aanmerking nemend het streven inzake toeslagen, zoals aan verzekerden meegedeeld en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

2.4 Toeslagenbeleid

Naast de doelstelling van het pensioenfonds om te streven naar een nominaal pensioen, wordt koopkrachtbehoud beoogd, maar niet tegen elke prijs. Om deze doelstelling te realiseren heeft het pensioenfonds een toeslagenbeleid vastgesteld. Het toeslagenbeleid voldoet aan de wettelijke regels over het verlenen van toeslagen.

Voorwaardelijke toezegging

Het pensioenfonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie de pensioenen waardevast te houden. De daarbij gehanteerde maatstaf is de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer (CPI), alle bestedingen afgeleid, over de periode 1 oktober van het jaar t-2 tot 1 oktober van het jaar t-1.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks of en in hoeverre het verlenen van een toeslag mogelijk is. Het bestuur betreft in zijn beoordeling onder meer:

- De financiële positie van het pensioenfonds en de eisen die de Pensioenwet daaraan stelt in het algemeen, én
- De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds en de vrije reserve van het pensioenfonds in het bijzonder.

Voor de toe te kennen toeslag hanteert het bestuur de onderstaande leidraad. Het bestuur kan besluiten om van deze leidraad af te wijken.

- Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend;
- Als de beleidsdekkingsgraad hoger of gelijk is aan de bovengrens, wordt de volledige toeslag verleend;
- Als de beleidsdekkingsgraad boven de 110% is, maar onder de bovengrens, dan wordt er toeslag verleend voor zover deze in de toekomst te realiseren is:

1. Hiervoor is beschikbaar de ruimte tussen de beleidsdekkingsgraad en de ondergrens van 110%;
2. Er wordt bepaald hoeveel dekkingsgraadpunten de beleidsdekkingsgraad zou dalen bij 1% toekomstige toeslagverlening waarbij voor de benodigde kosten voor toeslagverlening rekening wordt gehouden met het verwachte netto meetkundig rendement op zakelijke waarden;
3. Vervolgens wordt de te verlenen toeslag als volgt bepaald: Uitkomst onder 1 gedeeld door de uitkomst onder 2 vermenigvuldigd met 1%;
4. De onder 3 bepaalde toeslag wordt toegekend aan zowel actieve als niet-actieve deelnemers en aan gepensioneerden.

Per 30 september 2024 bedraagt de bovengrens 141,0% (per 30 september 2023 148,3%).

Als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de bovengrens, kan het bestuur besluiten tot het inhalen van gemiste indexaties of repareren van eerdere kortingen. De maximale termijn voor inhaalindexaties of reparatie van kortingen bedraagt 10 jaar. Voor toekenning van bovengenoemde incidentele toeslagen zal maximaal 20% van het vermogen boven de bovengrens worden aangewend. Wettelijk mag een pensioenfonds geen toeslag verlenen indien de beleidsdekkingsgraad onder de 110% ligt.

Door de financiële positie van het fonds zijn de opgebouwde en ingegane pensioenen per 1 januari 2024 niet verhoogd.

Er was een mogelijkheid om voor de indexatie per 1 januari 2024 uit te gaan van een herijkte maatstaf [9]. Het toepassen van de aangepaste maatstaf zou leiden tot een geringe indexatie. Echter het voordeel van deze indexatie weegt niet op tegen de te maken uitvoeringskosten. Om de dekkingsgraad van het pensioenfonds niet onnodig te belasten met het oog op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel heeft het bestuur besloten om geen gebruik te maken van een indexatie op basis van de herijkte maatstaf.

Algemene maatregel van bestuur

In januari 2022 werd een Algemene maatregel van bestuur van kracht met betrekking tot het verhogen van de pensioenen (indexeren). Deze maatregel maakt het voor pensioenfondsen mogelijk om vanaf 1 juli 2022 versneld te indexeren indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 105%. De maatregel is vooral bedoeld om de indexatieachterstand uit het verleden niet nóg verder op te laten lopen. De maatregel is tijdelijk en pensioenfondsen die er gebruik van maken, moeten aan veel voorwaarden voldoen.

Om de dekkingsgraad van het pensioenfonds niet onnodig te belasten met het oog op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel heeft het bestuur besloten om per 1 januari 2024 geen gebruik te maken van de Algemene maatregel van bestuur.

Toeslag per 1 januari 2025

Het bestuur heeft in de bestuursvergadering van 20 november 2024 besloten om per 1 januari 2025 een gedeeltelijke toeslag te verlenen van 0,86%.

[9] Gewijzigde maatstaf, methodiek CBS ontwikkeling prijsindexcijfer van gepubliceerde naar onderzoeksreeks.

2.5 Kortingsbeleid

Bij een slechtere financiële situatie van het pensioenfonds kan het pensioenfonds een aantal maatregelen treffen. Het pensioenfonds kan kiezen voor het niet toekennen van een toeslagverlening, het verhogen van de premie, het versoberen van de pensioenregeling en het aanpassen van of ingrijpen in het beleggingsbeleid. Als deze maatregelen niet voldoende zijn, heeft het pensioenfonds nog een uiterste maatregel. Deze uiterste maatregel is het korten van het pensioen. Dit betekent dat de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten worden verlaagd met een bepaald percentage. Het pensioenfonds heeft de opgebouwde pensioenen en pensioenrechten in 2024 niet hoeven te verlagen, omdat de beleidsdekkingsgraad in 2024 verder is gestegen van 115,9% naar 118,4% en boven het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) ligt.

Herstelplan 2023

Op 28 maart 2023 is een herstelplan ingediend, omdat de dekkingsgraad lager was dan het vereist eigen vermogen (VEV). Op basis van de systematiek van het herstelplan zou het fonds binnen 2 jaar uit reservetekort zijn: eind 2024 wordt op basis van het herstelplan een beleidsdekkingsgraad verwacht van 114,1% (dit is meer dan het VEV van 113,6%).

DNB heeft op 23 mei 2023 schriftelijk laten weten dat zij instemmen met het herstelplan van het fonds.

2024

De beleidsdekkingsgraad is per 31 december 2023 (115,9%) hoger dan het VEV (115,1%). Dit betekent dat het fonds géén actualisatie van het herstelplan hoeft in te dienen.

2025

De beleidsdekkingsgraad is per 31 december 2024 (118,4%) hoger dan het VEV (114,7%). Dit betekent dat het fonds géén actualisatie van het herstelplan hoeft in te dienen.

2.6 Uitvoeringskosten

Eén van de taken van het pensioenfonds is het uitvoeren van de pensioenregeling. In deze paragraaf wordt ingegaan op de kosten van de uitvoering, de klachten- en geschillenregeling, de incidentenregeling en het communicatiebeleid.

2.6.1 Kosten uitvoering pensioenbeheer

Het bestuur maakt voor de uitvoering van de regeling diverse kosten. Het bestuur vindt een transparante verantwoording en heldere communicatie over de gemaakte kosten van belang. De “Aanbevelingen Uitvoeringskosten” opgesteld door de Pensioenfederatie worden hierbij gehanteerd. Er wordt onderscheid gemaakt in 3 kostensoorten: pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten.

Kostenratio per kostensoort	2024	2023
Kostenratio pensioenbeheer (€ per deelnemer) inclusief Wtp	206	218
Totale kosten pensioenbeheer (€ x 1000) inclusief Wtp	5.878	5.404
Kostenratio pensioenbeheer (€ per deelnemer) exclusief Wtp	170	177
Totale kosten pensioenbeheer (€ x 1000) exclusief Wtp	4.836	4.377
Kostenratio vermogensbeheer (% van het gemiddeld belegd vermogen)	0,24%	0,25%
Totale kosten vermogensbeheer (€ x 1000)	2.478	2.256
Kostenratio transactiekosten (% van het gemiddeld belegd vermogen)	0,01%	0,02%
Totale transactiekosten (€ x 1000)	122	162

De kosten zijn in 2024 gestegen door extra werkzaamheden in verband met de transitie naar de nieuwe pensioenregeling en door inflatiecorrecties.

De totale kostenratio geeft een totaalinzicht in alle kosten van het beheer van een pensioenfonds, exclusief transactiekosten, als percentage van het belegd vermogen. Hiermee wordt duidelijk welke impact deze kosten hebben op het opgebouwde (pensioen)vermogen. Het kengetal dient als aanvullende, maar tevens als belangrijkste graadmeter voor de beoordeling van de kosten van het pensioenfonds. Dit percentage heeft het pensioenfonds conform aanbevelingen van de Pensioenfederatie opgenomen.

De totale kostenratio van 0,81% bestaat uit 0,56% aan pensioenuitvoeringskosten en 0,25% aan vermogensbeheerkosten.

Uit de benchmark rapportage die het pensioenfonds door Bell Pension Consultants & Actuaries in 2024 liet uitvoeren bleek dat in 2023 de totale kostenratio 0,86% bedroeg. Het gemiddelde van de totale kostenratio (periode 2021-2023) was 0,65%, terwijl dit in de peer group 0,53% was.

Het bedrag aan uitvoeringskosten voor het pensioenbeheer bestaat uit:

(bedragen x € 1.000 en incl BTW)	Inclusief kosten Wtp		Exclusief kosten Wtp	
	2024	2023	2024	2023
Bestuur	686	613	686	613
Bestuur ondersteuning	1.318	641	1.318	641
Pensioenuitvoering (TKP)	2.419	2.597	2.419	2.597
Wet toekomst pensioenen	1.042	1.027	0	0
Controle en advies	364	386	364	386
Pensioenuitvoering (overig)	384	359	384	359
Totaal	6.213	5.623	5.171	4.596
Allocatie naar kosten vermogensbeheer				
Kosten bestuur	137	123	137	123
Kosten bestuur ondersteuning	198	96	198	96
Kosten Beleggingsadviescommissie	0	0	0	0
Totaal allocatie naar kosten vermogensbeheer	335	219	335	219
Totaal pensioenbeheerskosten	5.878	5.404	4.836	4.377
Aantal actieven en pensioengerechtigden	28.482	24.742	28.482	24.742
Kosten per actieve/pensioengerechtigde	206	218	170	177
Aantal actieven, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers	76.141	68.866	76.141	68.866
Kosten berekend over alle deelnemers	77	78	64	64
Gemiddeld aantal actieven en pensioengerechtigden in het jaar	26.612	24.381	26.612	24.381

Hieronder is een korte toelichting van bovenstaande kosten opgenomen. De ontwikkeling van de pensioenuitvoeringskosten wordt in de jaarrekening in hoofdstuk 9 nader toegelicht.

Kosten per deelnemer/pensioengerechtigde en kosten berekend over alle deelnemers

De totale kosten zijn ten opzichte van 2023 gestegen met € 590 duizend (voor allocatie naar vermogensbeheer). Deze stijging komt met name door de stijging van de kosten bestuursondersteuning. In de kosten per deelnemer zijn de kosten die gemaakt worden inzake vermogensbeheer buiten beschouwing gelaten.

Bestuur

De kosten bestuur hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdend met de bestuursorganen. De vergoedingen bestaan uit een vaste vergoeding, een vergoeding van reis- en verblijfkosten, opleidingskosten en overige bestuurskosten. Hierin zijn ook opgenomen de kosten voor de werkzaamheden ter ondersteuning van de Raad van Toezicht en het verantwoordingsorgaan. Bij de vaststelling van de hoogte van de vaste vergoeding spelen vervangingswaarde, verantwoordelijkheid, functiewaardering en tijdsbesteding een rol.

De kosten zijn in 2024 gestegen door extra vergoedingen voor werkzaamheden in verband met de Wet toekomst pensioenen. In dit kader heeft het bestuur besloten dat de voorzitter in het laatste kwartaal 2024 fulltime voor het fonds werkzaam zou zijn. Hieronder volgt een overzicht van de vaste vergoedingen 2024 per bestuurslid (conform het beloningsbeleid). Deze vergoedingen zijn opgenomen in de totale kosten bestuur (€ 686 duizend).

Naam	Functie	2024
A. Snijders *	Voorzitter bestuur en Dagelijks Bestuur	€ 115.788
W. Bleckman	Bestuurslid	€ 35.356
I. Hollander **	Bestuurslid en lid Dagelijks Bestuur	€ 57.453
G. Vermeulen	Bestuurslid	€ 35.356
K. Scheepens	Bestuurslid	€ 35.356
X. den Uyl	Bestuurslid	€ 35.356
J. van der Vliet ***	Bestuurslid	€ 35.356

* De voorzitter heeft in het laatste kwartaal van 2024 fulltime voor het fonds gewerkt, de aanvullende vergoeding van EUR 20.328 is opgenomen in het totaal bedrag.

** De voorzitter en lid Dagelijks Bestuur ontvangen conform het beloningsbeleid vanuit die hoedanigheid een extra vergoeding.

*** Voor bestuurslid Van der Vliet wordt de vergoeding afgedragen aan de voordragende partij.

Bestuursondersteuning

Dit betreft de vaste vergoedingen voor bestuursondersteuning, sleutelfunctie risicobeheer en IT-officer door Montae & Partners.

Pensioenuitvoering (TKP)

De kosten die pensioenuitvoerder TKP op jaarbasis in rekening brengt voor de vooraf afgestemde activiteiten en eventueel meerwerk worden onder deze post gerapporteerd. In de kosten TKP zijn ook kosten voor de relatiemanager en communicatie opgenomen.

Wet toekomst pensioenen

Dit betreffen advieskosten van Montae&Partners (€ 273 duizend), Willis Towers Watson (€ 198 duizend) en Triple A (€ 55 duizend). Voor algemene werkzaamheden betreffende de Wet toekomst pensioenen heeft TKP in 2024 een bedrag van € 459 duizend in rekening gebracht (20% van de totaal overeengekomen vergoeding voor Wtp en 25% aanvullende vergoeding Wtp).

Pensioenuitvoering (overig)

De overige kosten betreffen contributies, bijdragen, communicatiekosten en overige beheerskosten.

De kosten voor contributies hebben betrekking op de verplichte bijdrage vanuit het pensioenfonds aan DNB (€ 77 duizend), het Nationaal Pensioenregister (€ 13 duizend), het lidmaatschap van de Pensioenfederatie (€ 29 duizend), heffing van de AFM (€24 duizend), deelname aan MijnOverheid (€ 38 duizend) en een contributie Stichting Zelfregulering Pensioenfondsen (€ 1 duizend). De totale contributies zijn in 2024 ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van 2023.

De communicatiekosten bedragen in 2024 € 163 duizend (2023: € 131 duizend). Daarnaast is er nog een bedrag opgenomen aan bankkosten van € 17 duizend (2023: € 19 duizend), incassokosten van € 3 duizend (2023: € 1 duizend) en IT kosten € 19 duizend (2023: € 16 duizend).

Controle en advies

Deze kosten hebben o.a. betrekking op alle kosten in het kader van de certificering door Triple A en advisering door Willis Towers Watson (€ 152 duizend; 2023: € 142 duizend) en de kosten van de certificering van het jaarwerk door Mazars (€ 122 duizend; 2023: € 66 duizend). De advieskosten van Wijf met Bedrijf (€ 42 duizend; 2023: € 89 duizend) hebben betrekking op vervulling sleutelfunctie Risicobeheer. Compliance kosten bedragen in 2024 € 12 duizend (2023: € 8 duizend). In 2024 bedragen de kosten van KPMG voor de interne audit functie € 36 duizend (2023: € 19 duizend). De totale kosten voor controle en advies zijn gestegen ten opzichte van 2023.

Oordeel bestuur over pensioenuitvoeringskosten per deelnemer

Het bestuur heeft conform de Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie beoordeeld of de pensioenbeheerskosten passend zijn in relatie tot het serviceniveau en de complexiteit van het pensioenfonds en de pensioenregeling, de communicatiestrategie van het pensioenfonds en de waardeoverdrachten. Het bestuur

oordeelt dat dit het geval is. Het bestuur merkt daarbij wel op dat met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel het pensioenfonds geconfronteerd wordt met aanzienlijke extra kosten van de pensioenuitvoeringsorganisatie, de bestuursondersteuning en de diverse adviseurs.

Om de uitvoeringskosten van het pensioenfonds in perspectief te kunnen plaatsen heeft het pensioenfonds in oktober 2024 een kostenbenchmark laten uitvoeren door Bell Pension Consultants & Actuaries. Deze kostenbenchmark geeft inzicht in de in 2023 gemaakte uitvoeringskosten van het pensioenfonds in relatie tot pensioenfondsen van gelijke omvang en is de meest actuele beschikbare kostenbenchmark. Het Dagelijks Bestuur heeft dit onderzoek in november 2024 besproken. Een belangrijke conclusie daaruit is dat de gemiddelde deelnemerskosten van het pensioenfonds voor pensioenbeheer in 2023 (€ 218,-) op basis van de definitie van de Pensioenfederatie onder het gemiddelde van de peergroup (€ 223,-) liggen.

Op basis van de vergelijking met de benchmark zijn de pensioenbeheerkosten van € 218,- (2023) per deelnemer in lijn met en zelfs lager dan die van vergelijkbare pensioenfondsen. De toename van de kosten ten opzichte van voorgaande jaren is verklaarbaar door onder andere projectkosten (met name de Wet toekomst pensioenen) en gestegen kosten bij uitbestedingspartijen (indexatie). Voor het bestuur is het bereiken van een stabiliserende of zelfs dalende trend in de kosten uitgangspunt. Gezien de wettelijke ontwikkelingen is dit een uitdaging. De uitvoeringskosten pensioenbeheer per deelnemer bedragen in 2024 € 206,-, dat is een lichte daling ten opzichte van 2023. Het bestuur blijft nadrukkelijk sturen op het kostenbewust opereren. Hierop wordt in hoofdstuk 5. Ontwikkelingen en aandacht bestuur 2025 nader ingegaan.

2.6.2 Kosten uitvoering vermogensbeheer

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de directe en de indirecte vermogensbeheerkosten gedurende 2024.

(bedragen x € 1.000)		Gemiddeld belegd vermogen	Kosten vermogensbeheer	Transactiekosten
2024	Totaal	1.045.047	2.478	122
	% gem. belegd vermogen		0,24%	0,01%
2023	Totaal	892.889	2.256	162
	% gem. belegd vermogen		0,25%	0,02%
2022	Totaal	1.027.529	2.417	636
	% gem. belegd vermogen		0,24%	0,06%
2021	Totaal	1.158.390	2.720	136
	% gem. belegd vermogen		0,23%	0,01%
2020	Totaal	1.062.664	2.419	210
	% gem. belegd vermogen		0,23%	0,02%

De indirecte vermogensbeheerkosten zijn verrekend met het rendement en bestaan uit beheerskosten en transactiekosten. Indirecte beheerskosten worden berekend op basis van de Total Expense Ratio (TER) van de beleggingsfondsen.

Transactiekosten binnen beleggingsfondsen worden overeenkomstig de aanbeveling van de Pensioenfederatie geïndiceerd door de in- en uitstapkosten die door de beleggingsfondsen (impliciet) in rekening worden gebracht bij toe- en uittreedende participanten.

Het pensioenfonds volgt in de presentatie van de kosten van vermogensbeheer de “aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie” zoals gepubliceerd in november 2011 en de “nadere uitwerking kosten vermogensbeheer herziene versie met aanvullingen van de Pensioenfederatie” zoals gepubliceerd in februari 2016.

Het bestuur heeft conform de Aanbevelingen uitvoeringskosten (de Pensioenfederatie) beoordeeld of de vermogensbeheerkosten in relatie tot de assetallocatie en de benchmarkkosten en het rendement op lange termijn en het benchmarkrendement passend zijn. In 2024 zijn de totale kosten van het vermogensbeheer ca. 0,24% (2023: ca. 0,25%) van het gemiddeld belegd vermogen. De vermogensbeheerskosten zijn als percentage op totaalniveau gedaald. Een deel van de kosten van het bestuur en het bestuursbureau is toegerekend aan de vermogensbeheerkosten. Het gemiddeld belegd vermogen is gestegen en de transactiekosten zijn gedaald, waardoor de absolute kosten hoger uitkomen dan in 2023.

Benchmarking

Bell Pension Consultants & Actuaries heeft op verzoek van het bestuur van het pensioenfonds een benchmarkonderzoek uitgevoerd naar de door het pensioenfonds gemaakte uitvoeringskosten. Dit benchmarkonderzoek heeft betrekking op de door het pensioenfonds gemaakte kosten over de periode (2021 t/m 2023) in vergelijking met een peergroup van 100 (vergelijkbare) pensioenfonds. Over de gemeten periode bedragen de gemiddelde vermogensbeheerkosten (exclusief transactiekosten) 0,24% van het belegde vermogen. Dit is lager dan de kosten bij de peergroup.

Voor wat betreft de transactiekosten geldt dat het drie-jaarsgemiddelde van het pensioenfonds (0,03%) onder het gemiddelde van de peergroup (0,08%) ligt.

Oordeel bestuur over de kosten uitvoering vermogensbeheer

Het bestuur heeft conform de Aanbevelingen uitvoeringskosten (van de Pensioenfederatie) beoordeeld of de vermogensbeheerkosten in relatie tot de assetallocatie en de benchmarkkosten en het rendement op lange termijn en het benchmarkrendement passend zijn. In 2024 zijn de totale kosten van het vermogensbeheer ca. 0,24% van het gemiddeld belegd vermogen. De vermogensbeheerskosten zijn als percentage op totaalniveau gedaald. Een deel van de kosten van het bestuur en het bestuursbureau is toegerekend aan de vermogensbeheerkosten.

Look-through (bedragen x € 1.000)	Beheerkosten	Beheerkosten	Transactiekosten incl. aan- verkoopkosten	Transactiekosten incl. aan- verkoopkosten	Totaal	Totaal
	2024	2023	2024	2023	2024	2023
Kosten per beleggingscategorie						
Vastgoed	9	7	-	2	9	9
Aandelen	299	212	-	57	299	268
Vastrentende waarden	1.333	1.290	43	103	1.376	1.394
Overige beleggingen	-	-	-	-	-	-
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	1.641	1.509	43	162	1.684	1.671
Kosten overlay beleggingen	61	61	79		140	61
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	1.702	1.570	122	162	1.824	1.732
Kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en Bestuursondersteuning	335	219			335	219
Kosten fiduciair beheer						
Bewaarloon	64	62			64	62
Advieskosten vermogensbeheer	173	120			173	120
Overige kosten	204	285			204	285
Totaal overige vermogensbeheerkosten	776	686			776	686
Totaal kosten vermogensbeheer	2.478	2.256	122	162	2.600	2.418

Toelichting per categorie:

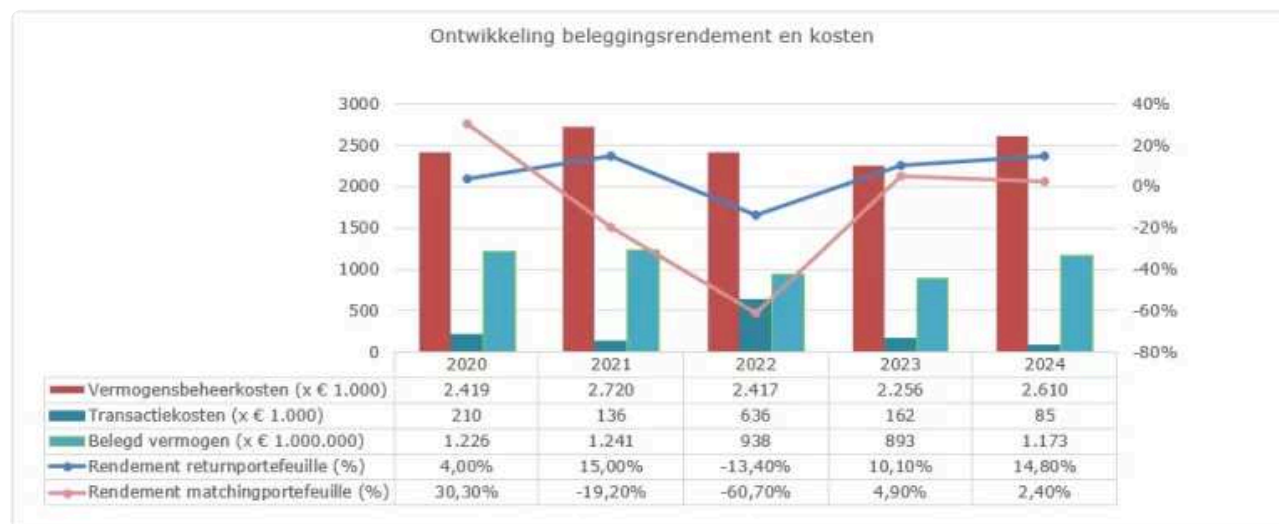
- Het pensioenfonds belegt niet in vastgoed als aparte categorie. De categorie vastgoed in bovenstaande tabel betreft beursgenoteerde vastgoedaandelen binnen de aandelenfondsen. De kosten van deze beleggingsfondsen in aandelen zijn (op basis van "lookthrough") evenredig aan de categorie vastgoed toegerekend.
- De beheerkosten voor aandelen (BlackRock) zijn in lijn met de ontwikkeling van de portefeuille (de omvang van het vermogen is gestegen). BlackRock brengt bij het pensioenfonds een management fee (voor de B-funds) en een base fee (voor de CCF) in rekening. Naast deze kosten worden ook kosten binnen de beleggingsfondsen ingehouden (ten koste van het rendement). Een bedrag van €245 duizend is voor 2024 (2023: € 178 duizend) direct in rekening gebracht bij het pensioenfonds.
- De beheerkosten voor vastrentende waarden (Cardano, BlackRock, ASR, Aegon en SARE&F) zijn gestegen door de gestegen omvang van de beleggingen. Cardano rekent kosten voor het LDI mandaat en het FX overlay mandaat. Deze kosten zijn direct bij het pensioenfonds in rekening gebracht. De beheervergoeding van ASR is deels (€46 duizend; 2023: €39 duizend) direct bij het pensioenfonds in rekening gebracht. De vergoedingen van Aegon, Achmea, en de geldmarktfondsen binnen het mandaat voor de matchingportefeuille van Cardano (van BlackRock, DWS en JP Morgan) zijn binnen de beleggingsfondsen in rekening gebracht.

- Als transactiekosten zijn opgenomen de kosten voor aankoop van beleggingen door het pensioenfonds (zoals acquisitiekosten, in- en uitstapvergoedingen van beleggingsfondsen of bijv. aandelen in een discretionair mandaat). Aan- en verkoopkosten zijn de directe aan- en verkoopkosten van beleggingstitels binnen een beleggingsfonds (waarbij evt. in en uitstapvergoedingen worden verrekend). Conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie wordt voor alle categorieën waarbij in een fonds wordt belegd een volledige lookthrough van transactiekosten toegepast. Bij lookthrough is een correctie gemaakt voor de in- en uitstapvergoedingen bij beleggingsfondsen, door het pro rata deel van deze opbrengsten te verdisconteren met de in- en uitstapvergoedingen die door het pensioenfonds zijn betaald. Daarnaast is het pro rata deel van de transactiekosten in een beleggingsfonds aan het pensioenfonds toegerekend.
- De kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursondersteuning zijn toegerekende kosten o.b.v. urenbesteding. De omvang daarvan is deels gebaseerd op een inschatting (tijdsevenredige verdeling). Voor 2024 komt de “allocatie aan vermogensbeheer” uit op 20% van de bestuurskosten en 15% van de kosten bestuursondersteuning.
- De advieskosten betreffen kosten van Cardano, kosten van de extern adviseur van de beleggingsadviescommissie en advieskosten voor de begeleiding van de marktverkenning van de custodian. Deze kosten zijn direct bij het pensioenfonds in rekening gebracht.
- De post overige kosten bevat kosten voor aanvullende dienstverlening (zoals rapportages, bankdiensten, custody services, administratie) door CACEIS en worden direct bij het pensioenfonds in rekening gebracht. In de overige kosten zitten ook kosten die Cardano rekent voor het Rebalancing mandaat. Dit betreft het monitoren en bijsturen van de gehele balans naar strategische gewichten. Daarnaast zijn clearingkosten in de overige kosten meegenomen.

2.6.3 Beleggingsrendement, risico's en kosten

Het beleggen en beheersen van risico's brengt kosten met zich mee. Bij beleggingsbeslissingen, zoals het selecteren van beleggingscategorieën en vermogensbeheerders, worden kosten nadrukkelijk betrokken. De kosten van het vermogensbeheer worden jaarlijks geëvalueerd, zowel als geheel als bij de evaluatie van uitbestedingspartijen. Waar nodig worden acties in gang gezet.

In onderstaande grafiek worden de beleggingsrendementen en de kosten over de afgelopen vijf jaar getoond.

3 Bestuursbeleid

Het bestuur bepaalt het beleid van het pensioenfonds en voert dit beleid ook uit. Het bestuur van het pensioenfonds bestaat uit vertegenwoordigers van werkgevers en (oud-)werknemers in de recreatiebranche en een onafhankelijk voorzitter. Het bestuur bestuurt op basis van de regels voor governance en medezeggenschap die onder andere zijn vastgelegd in de Pensioenwet en de Code Pensioenfondsen. Het bestuur hanteert de Code Pensioenfondsen en legt uit waar het van de normen in deze code afwijkt. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het bestuursbeleid. Aan bod komen onder andere: zelfevaluatie en geschiktheid, compliance, principes voor beheerst beloningsbeleid, Code Pensioenfondsen, diversiteitsbeleid, contact met AFM en DNB en de aanbevelingen naar aanleiding van het jaarwerk.

3.1 Wet toekomst pensioenen

De voorbereiding van het pensioenfonds op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel was in 2024 een van de strategische hoofddoelstellingen in de strategie van het fonds. Het pensioenfonds heeft belangrijke stappen gezet in de implementatie van de Wtp en de beoogde transitie per 1 januari 2026. De Wtp zal in 2025 onverminderd het belangrijkste aandachtspunt zijn voor het bestuur.

Belangrijke mijlpalen in 2024 (en januari 2025) waren de bestuurlijke besluiten over de nadere invulling van de pensioenregeling en evenwichtigheid van de transitie als geheel; de partiële beoordeling door DNB van de risicohouding en de datakwaliteit en het verwerken van de bevindingen daarvan door het fonds; het uitvoeren van een risicopreferentieonderzoek onder actieven, slapers en pensioengerechtigden; het vaststellen van het addendum bij het transitieplan door de sociale partners; de finale besluitvorming door het bestuur over de opdrachtaanvaarding; het vaststellen van het implementatieplan en communicatieplan; het voorgenomen invaarbesluit en de invaarmelding bij DNB op 31 januari 2025. Dit alles is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de sleutelfuncties, het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht. Later in deze paragraaf worden deze mijlpalen kort toegelicht.

De concrete doelstellingen van het pensioenfonds voor de Wtp-transitie waren daarbij:

- zorgen voor een zorgvuldig en tijdig proces van ontwerp, besluitvorming, transitie en implementatie van de uitwerking van de Wtp;
- kennis en informatie over de Wtp delen met en tussen alle betrokkenen bij het pensioenfonds;
- goede afstemming met deelnemers, werkgevers, sociale partners en DNB;
- faciliteren van de sociale partners om te komen tot tijdige en onderbouwde besluitvorming
- door de sociale partners opstellen van het transitieplan, inclusief de inhoudelijke onderbouwing;
- tijdige afstemming en stroomlijning met alle uitvoeringspartijen inzake de Wtp-implementatie, in het bijzonder met de pensioenuitvoeringsorganisatie, de vermogensbeheerders en de custodian;
- implementatie van de Wtp tegen beheerste kosten;
- implementatie van het bedrag ineens voor de implementatiedatum (invoering van de wetgeving hierover is nu tot 1 juli 2026 uitgesteld); tijdige implementatie keuzebegeleiding voor de implementatiedatum (afgerond in 2023).

Planning en een zorgvuldig en tijdig proces: Beoogde transitiedatum 1 januari 2026

De transitiedatum was in eerste instantie voorzien voor 1 januari 2024. De sociale partners en het fonds willen immers graag zo spoedig mogelijk overstappen naar de nieuwe pensioenregeling, omdat dit voordelen heeft voor de relatief jonge populatie van het fonds, vooral door meer risicovol te kunnen beleggen. Al snel bleek uit de monitoring van het kritieke tijdsplan dat deze datum niet haalbaar was. Vervolgens is een transitie per 1 juli 2024 of per 1 januari 2025 in overweging genomen. Beide beoogde transitiedatums bleken echter teveel operationele risico's met zich mee te brengen. In afstemming met de pensioenuitvoeringsorganisatie TKP is in 2024 als nieuwe beoogde transitiedatum 1 januari 2026 afgesproken. Deze planning borgt zowel een beheerste transitie voor de pensioenuitvoering bij TKP als voldoende tijd voor de besluitvormingstrajecten binnen het pensioenfonds zelf. Alhoewel de doorlooptijden uitdagend waren, heeft het pensioenfonds in 2024 een succesvol traject doorlopen met als resultaat dat in december 2024 en in januari 2025 de finale besluitvorming is afgerond en de Wtp-invaarmelding bij de toezichthouder DNB op 31 januari 2025 is gedaan..

Faciliteren van de sociale partners: addendum transitieplan

Door de invoering van de Wtp hebben sociale partners keuzes gemaakt in het kader van de transitie naar een nieuwe pensioenregeling. Het transitieplan is in 2023 tot stand gekomen in een iteratief proces tussen sociale partners en het bestuur van het pensioenfonds. De samenwerking van de sociale partners en het fonds was daarin

van grote waarde. Dat leidde tot de bundeling van kennis, het wederzijds beschikken over dezelfde onderliggende berekeningen en het gezamenlijk bespreken van inzichten en afwegingen. Het transitieplan is door de sociale partners vastgesteld op 31 oktober 2023 en vervolgens aan het pensioenfonds gestuurd met het verzoek om de opdracht uit te voeren. Na het beschikbaar komen van nadere handreikingen van uit DNB over de inhoudelijke uitwerking van het transitieplan, is in 2024 een addendum bij het transitieplan opgesteld dat in januari 2025 door de sociale partners is vastgesteld. In dit addendum is een kwantitatieve uitwerking toegevoegd van de maatstaven en bandbreedtes van de doelstellingen van sociale partners. Het pensioenfonds heeft het transitieplan en het addendum op de website geplaatst zodat dit voor iedereen te raadplegen is.

Nieuwe pensioenregeling, invaarverzoek en compensatie

De sociale partners hebben de voorkeur gegeven aan een solidaire premiereregeling. De belangrijkste kenmerken van de nieuwe pensioenregeling zijn door de sociale partners afgesproken in 2023 en opgenomen in het transitieplan.

De sociale partners hebben vastgesteld dat de nieuwe pensioenregeling een verplichte solidariteitsreserve bevat onder de solidaire premiereregeling. De sociale partners hebben de doelen van deze reserve afgesproken en geprioriteerd.

De transitie wijzigt de systematiek voor premie inleg en pensioenopbouw. Het afschaffen van de doorsneesystematiek heeft nadelige gevolgen voor sommige groepen actieve deelnemers. Sociale partners vinden het evenwichtig dat deze deelnemers hiervoor gecompenseerd worden. Kernpunten van de compensatie zijn:

- Compensatie vindt plaats vanuit het fondsvermogen, mits voldoende vermogen beschikbaar is op de transitiedatum;
- De hoogte van de compensatie wordt berekend op basis van het gemiddelde pensioengevend salaris en gemiddelde (opgegeven) gewerkte uren in de 12 maanden voorafgaand aan het invaren;
- Voor de compensatie is 3% van het vermogen beschikbaar;
- De compensatie vindt plaats in één keer plaats op de transitiedatum.

Het transitieplan bevat ook een verzoek van de sociale partners tot het zogenaamde 'invaren' van de pensioenen die tot de transitiedatum zijn opgebouwd. Dat betekent dat de al opgebouwde pensioenrechten en -aanspraken worden omgezet naar de nieuwe solidaire premiereregeling. Het aanwezige fondsvermogen op de transitiedatum, dat dan niet langer geheel nodig is om buffers in het fonds aan te houden, wordt verdeeld over de persoonlijke pensioenvermogens van alle deelnemers, na aftrek van de verplichte minimum reserve-vereisten voor het vullen van de solidariteitsreserve en het financieren van de compensatie.

Nadere uitwerking door het fonds: Besluitvorming met nadruk op evenwichtigheid

Op basis van het transitieplan heeft het pensioenfonds in 2023 en 2024 de uitgangspunten van de sociale partners nader uitgewerkt. In 2024 is hiervoor ook een nieuw risicopreferentieonderzoek (RPO) gedaan onder alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Aan de hand van de resultaten uit het RPO is de risicohouding van de deelnemers vastgesteld, als input voor het beleggingsbeleid dat het pensioenfonds onder de Wtp gaat voeren. Ook is de inbreng van DNB op de partiële beoordeling van de risicohouding verwerkt. Vervolgens zijn berekeningen uitgevoerd om de financiële effecten van de transitie te beoordelen, af te wegen en definitieve besluiten te nemen. Daarbij heeft het pensioenfonds ervoor zorggedragen dat de transitie als geheel evenwichtig is voor alle deelnemers. De sleutelfuncties hebben in dit traject waardevolle opinies gegeven. Ook is er een nauwe en constructieve samenwerking geweest met het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht. Er is overleg geweest over de belangrijke deelaspecten van de Wtp, met name de risicohouding, de evenwichtigheid en de opdrachtaanvaarding. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies en de Raad van Toezicht heeft goedkeuring gegeven aan het voorgenomen invaarbesluit.

Uitbestedingspartijen en beheerste bedrijfsvoering: Intensief overleg en concrete afspraken

Om te komen tot een beheerste en integere operationele bedrijfsvoering in de nieuwe Wtp-omgeving, heeft het pensioenfonds ook in 2024 veelvuldig en intensief overleg gevoerd en afspraken gemaakt met de uitbestedingspartijen.

Dat is vooral van belang voor de pensioenadministratie, die wordt uitgevoerd door de pensioenuitvoeringsorganisatie. TKP is in 2023 gestart met de implementatie van het nieuwe administratiesysteem Plexus van leverancier Keylane. Gezien de grote belangen volgt en beoordeelt het fondsbestuur de implementatie

intensief. De ontwikkeling en de tijdige gereedheid van Plexus is belangrijke input voor de bestuurlijke GO-NoGO besluiten voor de transitie.

Naast TKP is verder overleg gevoerd met de andere uitbestedingspartijen, met name de beleggingsadviseur Cardano en de custodian CACEIS. Tevens zijn afspraken gemaakt met de actuarieel adviseur WTW. De bestuursondersteuning is uitbesteed aan Montae & Partners. Het pensioenfonds heeft in 2024 geborgd dat er bij alle partijen voldoende capaciteit was om de tijdigheid en de kwaliteit van de geleverde diensten te borgen en tegen beheerste kosten uit te voeren.

Voor het frequente overleg met de uitbestedingspartijen zijn door het pensioenfonds uiteenlopende werkgroepen ingericht. Ook is er een overkoepelende gezamenlijke Stuurgroep van het pensioenfonds en TKP die het transitieproces en het operationele implementatieproces monitort, besluiten neemt en escaleert wanneer nodig. Geregeld vinden door de PUO georganiseerde bijeenkomsten plaats, samen met andere klantfondsen van TKP, waarin de (technische) onderwerpen en voortgang van de implementatie van Plexus worden toegelicht. Ook voor het monitoren van de risico's van het Wtp-traject vinden periodieke bijeenkomsten plaats.

Datakwaliteit: Van essentieel belang voor de Wtp-transitie

Voor pensioenfondsen is datakwaliteit van essentieel belang. Door afdoende inzicht te hebben in de datakwaliteit voorafgaand aan de transitie, kan het fonds evenwichtige en adequate besluiten nemen en mogelijke fouten voorkomen, zowel bij de te berekenen persoonlijke pensioenvermogens als onderdeel van het invaren, als bij de in de nieuwe pensioenregeling te gebruiken deelnemers- en werkgeversdata. Het pensioenfonds heeft in 2023 een project opgestart waarin de volledigheid en juistheid van de data integraal zijn beoordeeld en aantoonbaar gemaakt vanuit risicoperspectief. Dit is gebeurd in nauwe samenwerking met de PUO. Het pensioenfonds heeft hierbij het stappenplan uit het Kader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie gevolgd. In september 2024 heeft bestuurlijke besluitvorming over de datakwaliteit plaatsgevonden en zijn de resultaten hiervan voor een partiële beoordeling voorgelegd aan DNB. De bevindingen van de toezichthouder uit de beoordeling zijn verwerkt en in 2025 vinden de laatste werkzaamheden plaats.

Vooruitblik 2025: Verdere voorbereiding van de Wtp-transitie naar transitiedatum 1 januari 2026

In 2025 zal het pensioenfonds de reactie van DNB en de AFM op de inwaarmelding ontvangen. Aansluitend zal het bestuur deze inbreng verwerken, waar van toepassing in nauwe samenwerking met de sociale partners, de sleutelfuncties, het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht.

Daarnaast gaat het pensioenfonds in 2025 voortvarend verder met de voorbereidingen van de operationele implementatie en transitie. In 2025 wordt de implementatie van het nieuwe pensioen-administratiesysteem van TKP onverminderd nauw gemonitord. Dit gebeurt onder meer aan de hand van periodieke TKP-rapportages, TKP-bijeenkomsten alsmede door rapportages en audits door onafhankelijke derde partijen.

Voor wat betreft de datakwaliteit zullen in de tijd tot aan de transitiedatum de bevindingen volgens planning worden hersteld ('get clean') en de aantoonbaar adequate datakwaliteit worden behouden door waar nodig aanvullende maatregelen te implementeren ('stay clean').

In 2025 start ook het specifieke Wtp-communicatietraject, zowel voor de deelnemers als voor de werkgevers. De communicatie wordt frequenter, individueler en gedetailleerder. Actieven, slapers en pensioengerechtigden zullen persoons-specifieke informatie ontvangen om hen inzicht te geven in 'wat betekent de Wtp voor mijn (verwachte) pensioenuitkering.'

Belangrijk in 2025 zijn de weloverwogen tussentijdse GO-NoGO besluiten richting de beoogde transitiedatum op 1 januari 2026 en het definitieve GO-NoGO-besluit in december 2025.

3.2 Zelfevaluatie en geschiktheid

Bij zelfevaluatie gaat het om het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden afzonderlijk. Doel van de zelfevaluatie is de kwaliteit van het bestuur in stand te houden en waar nodig te verbeteren. Op 5 februari 2025 heeft de meest recente collectieve zelfevaluatie van het bestuur plaatsgevonden. Het bestuur greep deze zelfevaluatie aan om aan de hand van een aantal vragen terug en vooral vooruit te kijken. Aan de orde kwam onder andere:

- De wijze van vergaderen, ruimte voor ieders mening en specifieke inbreng, samenwerking en sfeer in het bestuur;
- Beschikbaarheid en tijdbesteding, effectiviteit van vergadering in bestuur en effectiviteit van de commissies;
- Beleggen van de sleutelfuncties interne audit en risicobeheer vanaf 2026;
- In het kader van de Code Pensioenfondsen, aandacht voor integriteit, continuïteit en inclusie.

Het pensioenfonds beschikt over een geschiktheidsplan waarin is vastgelegd over welke deskundigheid de individuele bestuursleden en het bestuur als geheel moeten beschikken en op welke wijze de deskundigheid wordt bevorderd. In het geschiktheidsplan worden de actuele en geambieerde geschiktheidsniveaus beschreven. Een opleidingsplan en opleidingsregister maken deel uit van het geschiktheidsplan. Om de kwaliteit van functioneren te kunnen waarborgen, werkt het pensioenfonds met functieprofielen voor de verschillende rollen in het bestuur, de Raad van Toezicht, het verantwoordingsorgaan en voor de sleutelfunctiehouders interne audit, risicobeheer en actuariael. Deze functieprofielen zijn leidraad bij de voordracht en (her)benoeming. Potentiële kandidaten kunnen zich op basis van het functieprofiel vooraf een volledig beeld vormen van de functie, de gevraagde inzet en deskundigheid, functie-eisen en verantwoordelijkheden.

3.3 Compliance

Onder compliance wordt het geheel van maatregelen verstaan dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving, alsmede op interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en integriteit van het pensioenfonds wordt aangetast.

Het pensioenfonds hecht belang aan een deugdelijk pensioenfondsbestuur en een goede naleving van interne en externe regels. Het pensioenfonds ziet compliance als een onmisbare schakel in de missie om de belangen van deelnemers optimaal te behartigen.

3.3.1 Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

De Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen (hierna: de Gedragslijn) is opgesteld door de Pensioenfederatie en heeft een dwingend karakter voor de pensioenfondsen die lid zijn van de Pensioenfederatie. Met deze gedragslijn laten pensioenfondsen zien op welke manier zij gegevens van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en andere aanspraak-gerechtigden beheren. Als lid van de Pensioenfederatie legt het pensioenfonds in dit jaarverslag verantwoording af over de toepassing van de normen uit de gedragslijn gedurende geheel 2024. Voor zover er mogelijk normen niet (volledig) zijn toegepast wordt dit gemotiveerd toegelicht.

De toepassing van de Gedragslijn is vastgelegd in alle privacy documenten (o.a. het privacyreglement, de privacyverklaring en de verwerkersovereenkomsten met uitbestedingspartijen). Naleving hiervan is in de (uitbestedings-)processen geborgd. De Privacy Officer van het pensioenfonds ziet hier actief op toe.

Daarnaast heeft bij alle kritische uitbestedingspartijen van het pensioenfonds die persoonsgegevens verwerken een uitvraag plaatsgevonden naar de naleving van de Gedragslijn. Hierbij is gekeken naar de beschikbare assurance rapportages en is gebruik gemaakt van uitvragen en overleggen met de uitbestedingspartijen van het fonds die tevens als verwerker zijn geclassificeerd. Alle uitbestedingspartijen hebben verklaard de normen van de Gedragslijn na te leven, in aanvulling op de geldende AVG-normen. Op basis van de uitkomst van de uitvraag is vastgesteld dat aan de normen van de Gedragslijn is voldaan.

Het pensioenfonds verklaart zich in 2024 aan de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens door pensioenfondsen te hebben gehouden.

3.3.2 Gedragscode

Het pensioenfonds heeft een gedragscode die wordt nageleefd door de verbonden personen. Dit zijn (aspirant-)leden van het bestuur, de Raad van Toezicht, het verantwoordingsorgaan, de sleutelfunctiehouders en -vervullers, de toevoorders en andere aan het pensioenfonds verbonden personen. De gedragscode van het pensioenfonds is in lijn met de modelgedragscode van de Pensioenfederatie.

Doel van de gedragscode is het stellen van regels en richtlijnen om (een schijn van) belangenverstrengeling te voorkomen. Daarnaast staat in de gedragscode hoe moet worden omgegaan met vertrouwelijke informatie van het pensioenfonds. De gedragscode bevordert de transparantie en zorgt ervoor dat alle betrokkenen, ook voor hun eigen bescherming, duidelijk weten wat wel en niet geoorloofd is. Elke verbonden persoon verklaart schriftelijk de gedragscode te zullen naleven.

In 2024 is bij de evaluatie van de uitbestedingspartijen aan de uitbestedingspartijen gevraagd te verklaren dat de gedragscode van de betreffende uitbestedingspartij op uitgangspunten gelijkwaardig is aan die van het pensioenfonds. De conclusie is dat alle uitbestedingspartijen een gedragscode hanteren die op uitgangspunten gelijkwaardig is aan die van het pensioenfonds.

3.3.3 Compliance officer

Het pensioenfonds heeft in het kader van een beheerste en integere bedrijfsvoering een externe compliance officer. De compliance officer controleert onder andere of de gedragscode van het pensioenfonds wordt nageleefd. Tot 1 december 2024 werden de compliance-werkzaamheden uitgevoerd door HVG Law. Met ingang van 1 december 2024 is TriVu de externe compliance officer van het pensioenfonds. De compliance officer heeft in 2025 de naleving van de gedragscode over 2024 door de verbonden personen beoordeeld en gerapporteerd aan het bestuur. Het bestuur legt over compliance elk jaar verantwoording af aan alle betrokkenen door middel van dit jaarverslag. De compliance officer geeft in het rapport over 2024 aan dat de gedragscode is nageleefd. Meer informatie over het rapport van de compliance officer is te lezen in hoofdstuk 6.

3.4 Beloningsbeleid

Het pensioenfonds voert een beheerst beloningsbeleid. Overeenkomstig de Pensioenwet en het Besluit uitvoering Pensioenwet voert het fonds een beloningsbeleid dat niet aanmoedigt tot het nemen van meer risico's dan voor het fonds aanvaardbaar is. De richtlijnen van de Pensioenfederatie zijn betrokken bij het vaststellen van de hoogte van de vergoeding.

De bestuursleden ontvangen voor de reguliere werkzaamheden een vaste vergoeding op jaarbasis. Bij de vaststelling van de hoogte van de beloning spelen vervangingswaarde, verantwoordelijkheid, functiewaardering en tijdsbesteding een rol. Op basis hiervan is de feitelijke tijdsbesteding voor de leden van het bestuur bepaald op 1,2 dag per week, voor de onafhankelijk voorzitter is dit vastgesteld op 2,7 dagen per week en voor een lid van het Dagelijks Bestuur is dit 1,95 dagen per week. De beloning van de onafhankelijk voorzitter is hoger dan die van een lid van het (dagelijks) bestuur door de inhoud en de verantwoordelijkheid van de functie.

De leden van de Raad van Toezicht van het pensioenfonds ontvangen een vaste jaarlijkse vergoeding. De leden van het verantwoordingsorgaan ontvangen een vacatievergoeding per vergadering.

Beheerst belonen is onderdeel van het uitbestedingsbeleid van het pensioenfonds. Het pensioenfonds verlangt ook van uitbestedings- en contractpartijen dat zij een beheerst beloningsbeleid hebben. De uitgangspunten en de beloningen zijn tevens opgenomen in de ABTN van het pensioenfonds.

3.5 Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen werkt volgens het 'pas toe of leg uit'-principe. Het pensioenfonds volgt de normen van deze code.

Per 1 januari 2024 is de Code Pensioenfondsen herzien. Pensioenfondsen kregen tot en met 31 december 2024 de tijd om de herziene Code Pensioenfondsen te implementeren. In het eerste kwartaal van 2024 inventariseerde het bestuur aan welke normen wel, gedeeltelijk en niet werd voldaan. Deze inventarisatie werd besproken met het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht. Vervolgens zijn de nodige aanpassingen in gang gezet. De voornaamste aanpassingen zijn de volgende:

- De statuten zijn aangepast. In de statuten is nu verankerd dat de maximale zittingstermijn van de leden van de fondsorganen twee maal vier jaar is. En dat een bestuurslid of lid van het verantwoordingsorgaan als daarvoor aanleiding bestaat voor een derde termijn van maximaal vier jaar kan worden benoemd. In dat geval onderbouwt het bestuur de aanleiding voor een derde benoeming en deelt het bestuur dit met de overige organen.
- Het bestuur stelde in 2024 een Business Continuity Plan op voor noodsituaties;
- De Raad van Toezicht zal in het toezichtsplan vanaf 2025 en verder een aantal zaken meer expliciet benoemen (o.a. (a) de interactie tussen de Raad van Toezicht en de andere fondsorganen en sleutelfunctiehouders, (b) hoe de Raad van Toezicht het functioneren van het bestuur toetst inclusief het normenkader);
- Het diversiteits- en inclusiebeleid en bijbehorende plan van aanpak is geactualiseerd.

Het pensioenfonds voldeed eind 2024 op één punt nog niet volledig aan de herzien Code: De Code schrijft voor dat het intern toezicht in het bestuursverslag, op basis van een vooraf door het intern toezicht vastgestelde toezichtvisie en een eerder geformuleerd normenkader, verantwoording aflegt over de verrichte werkzaamheden, de bevindingen rapporteert en (zo nodig) aanbevelingen doet. De Raad van Toezicht zal in het toezichtsplan voor 2025 en de jaren erna expliciet vastleggen hoe de Raad van Toezicht het functioneren van het bestuur toetst, wat daarbij het normenkader is en wat de raad daarvoor nodig heeft.

De Code nodigt pensioenfonds uit om over een aantal normen verhalend te rapporteren in het jaarverslag. Deze normen zijn hieronder opgenomen met een verwijzing naar de verhalende toelichting in het jaarverslag.

Rapportagenorm	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 1 - Aandacht hebben voor de missie, visie, strategie		
Het pensioenfonds heeft een missie, visie en strategie. Daarin beschrijft het pensioenfonds wat het pensioenfonds wil betekenen en bereiken voor zijn belanghebbenden, rekening houdend met hun voorkeuren en belangen. Op deze wijze bepaalt het pensioenfonds wat zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, zijn. Het pensioenfonds evalueert zijn missie, visie en strategie periodiek en rapporteert hierover in zijn bestuursverslag.	Ja	In hoofdstuk 1.3 rapporteert het bestuur over de missie, visie en strategie en de periodieke evaluatie daarvan.
Norm 4 - Kennen van de voorkeuren van de belanghebbenden		
Het pensioenfonds verdiept zich in de voorkeuren van de bij het pensioenfonds betrokken belanghebbenden en betreft deze voorkeuren bij het bepalen van zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten en gaat daarover met de belanghebbenden in gesprek. Het pensioenfonds rapporteert hierover jaarlijks in het bestuursverslag.	Ja	Het bestuur rapporteert in hoofdstuk x.x over het kennen van de voorkeuren van de belanghebbenden.
Norm 15 - Open en transparant zijn		
Het bestuur vervult zijn taken op een voor belanghebbenden transparante, open en toegankelijke wijze. Het bestuur rapporteert jaarlijks in zijn bestuursverslag in ieder geval over: • de missie, visie en strategie; • de naleving van deze code en de interne gedragscode; • de evaluatie van het functioneren van het bestuur; • de afhandeling van klachten en geschillen en de wijzigingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	- missie, visie en strategie hoofdstuk 1.3 - de naleving van de Code PF hst 3.5 - de naleving van de interne gedragscode: hoofdstuk 3.3.2 - de zelfevaluatie bestuur: hoofdstuk 3.2 - klachten en geschillen: hoofdstuk 2.6
Norm 34 - Geschiktheids-, diversiteits- en inclusiebeleid naleven en uitdragen		
Het pensioenfonds heeft een schriftelijk beleid vastgesteld om de diversiteit en inclusie in zijn fondsorganen te vergroten of in stand te houden. Dit beleid stelt passende doelen op ten aanzien van de mate van diversiteit op alle voor het pensioenfonds relevante maatschappelijke aspecten, waaronder tenminste geslacht of genderidentiteit, leeftijd en sociaal-culturele achtergrond. Op basis van dit beleid heeft het pensioenfonds een planmatige aanpak gericht op het bereiken van deze doelen. Het bestuur herijkt dit beleid periodiek en rapporteert jaarlijks in het bestuursverslag over de resultaten van dit beleid.	Ja	In hoofdstuk 3.6 rapporteert het bestuur over de resultaten van het diversiteits- en inclusiebeleid.

3.6 Diversiteitsbeleid

In 2024 is het diversiteits- en inclusiebeleid grondig herzien en geactualiseerd. Het bestuur vindt het belangrijk dat alle belanghebbenden van het pensioenfonds zich vertegenwoordigd kunnen voelen en zich kunnen herkennen in de (samenstelling van de) pensioenfondsorganen. Het bestuur is van mening dat divers samengestelde pensioenfondsorganen, waar ruimte is voor uiteenlopende invalshoeken en perspectieven, bijdragen aan het goed besturen van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds heeft de volgende doelstellingen voor de samenstelling van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht:

- een verscheidenheid aan vaardigheden (bijvoorbeeld professionele achtergrond);
- een verscheidenheid aan sociaal-culturele achtergrond;
- variatie in genderidentiteit: een fondsorgaan heeft zowel tenminste een lid dat zich als vrouw identificeert als een lid dat zich als man identificeert; en
- variatie in leeftijd: in het bestuur en in het verantwoordingsorgaan hebben ten minste één persoon jonger dan 40 jaar en één persoon ouder dan 40 jaar zitting.

Het bestuur streeft daarnaast naar een open cultuur waarin daadwerkelijk ruimte is voor verschillen in identiteit en perspectief. Zo kan in de besluitvorming actief gebruikt worden gemaakt van de verschillen en verschillende perspectieven.

Om de diversiteit binnen het pensioenfondsbestuur te bevorderen en te implementeren heeft het bestuur een stappenplan diversiteit en inclusie opgesteld. Naast het stappenplan heeft het pensioenfonds een beleid aspirant-bestuurder en een beleid traineeship opgesteld.

Het bestuur trekt de diversiteitsdiscussie breder dan uitsluitend de fondsorganen. Zo weegt het bestuur ook de diversiteit van adviseurs en fondsondersteuners die intensief en nauw bij het bestuur betrokken zijn.

Het verantwoordingsorgaan bestond op 31 december 2024 uit twee vrouwen en vijf mannen. De Raad van Toezicht bestond op 31 december 2024 uit één vrouw en twee mannen. Het bestuur bestond op 31 december 2024 uit één vrouw en zes mannen. Zowel bestuur als verantwoordingsorgaan hadden op 31 december 2024 één lid jonger dan 40 jaar.

Vanaf november 2024 loopt één van de deelnemers aan de PensioenLab Academie als stagiair mee in het bestuur. PensioenLab Academie leidt jongeren op voor een bestuursfunctie bij een pensioenfonds. De stage loopt tot 1 juli 2025.

3.7 IT-beleid

Bestuurlijke IT-omgeving

Het fonds heeft een eigen bestuurlijke IT-omgeving. Bij de inkoop van de dienstverlening is een cloud computing risicoanalyse uitgevoerd. De geïdentificeerde risico's bevinden zich, nadat op onderdelen aanvullende mitigerende maatregelen zijn genomen, binnen de tolerantiegrenzen van het pensioenfonds. Leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht zijn verplicht gebruik te maken van de bestuurlijke IT-omgeving. Het pensioenfonds beschikt over een IT-beleid waarin is vastgelegd hoe bestuurs(orgaan)leden dienen om te gaan met IT-middelen die zij ten behoeve van de uitoefening van hun functie bij het pensioenfonds gebruiken. Daarnaast beschikt het pensioenfonds over een datakwaliteitbeleid en monitort de functionaris gegevensbescherming de naleving van privacywetgeving, waaronder de opvolging van datalekken.

Het fonds heeft Microsoft Office 365 als e-mailoplossing en DRM ICT Solutions als IT-dienstverlener. Daarnaast wordt gewerkt met de eigen bestuurlijke vergadertool Indeqa. Alle leden van de fondsorganen en vaste externe adviseurs hebben een e-mailadres dat eindigt op @pensioenfondsprecreatie.com. E-mails zijn hierdoor beveiligd tussen de fondsorganen. Er is ook een beveiligde verbinding met DNB (eHerkenning via Reconi) voor het indienen van de rapportages.

DORA

DORA is een Europese verordening die sinds januari 2023 van kracht is. Deze verordening verplicht financiële instellingen hun IT-risico's effectiever te beheren en zich te wapenen tegen cyberdreigingen. Op 17 juli 2024 hebben de Europese Toezichthoudende Autoriteiten een tweede pakket beleidsmaatregelen gepubliceerd onder DORA. Dit pakket omvat vier definitieve technische reguleringsnormen (RTS), een set technische uitvoeringsnormen (ITS) en twee richtlijnen, alle bedoeld om de digitale operationele veerkracht van de financiële sector binnen de EU te versterken.

Het pensioenfonds moet per 17 januari 2025 aan de DORA regelgeving voldoen en daarmee ook aan de daaruit voortvloeiende verplichtingen. Het pensioenfonds wordt bij de implementatie van DORA ondersteund door Montae & Partners en de IT-officer van het pensioenfonds aan de hand van de DORA-checklist en de DORA-voortgangsrapporthages. Het DORA-project is opgedeeld in drie fasen: het aanpassen van beleidsdocumenten, het aanpassen van de contracten met de uitbestedings- en contractpartijen (die al dan niet ICT-dienstverlening uitvoeren in kritieke, belangrijke of reguliere functies), en het opstellen en het bijhouden van het informatieregister.

Om aan DORA te voldoen is een aantal beleidsdocumenten geactualiseerd en zijn nieuwe documenten vastgesteld in de bestuursvergadering van 6 november 2024.

3.8 Incidentenbeleid

Het pensioenfonds beschikt over een incidentenregeling. Een incident is een gedraging of gebeurtenis die een ernstig gevaar vormt voor de integere uitvoering van het bedrijf van het pensioenfonds. Het bestuur is niet bekend met (vermoedens van) incidenten van deze ernst die zich in 2024 hebben voorgedaan. Tevens is het bestuur niet bekend met (vermoedens van) incidenten die zich bij de uitbestedingspartijen, adviseurs en/of de waarmerkend accountant en certificerend actuaris hebben voorgedaan.

3.9 Klachten- en geschillenprocedure

Het pensioenfonds beschikt over een klachten- en geschillenprocedure, die in lijn is met de Pensioenwet en met de Gedragslijn Goed omgaan met klachten van de Pensioenfederatie. Een klacht is iedere uiting van ongenoegen. Op de website van het pensioenfonds wordt uitgebreid beschreven wat een (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde kan doen wanneer deze ontevreden is en een klacht wil melden.

	2024	2023	2022	2021	2020	2019
Aantal klachten/geschillen	88	1	8	13	12	6

Luisteren naar deelnemers en daar naar handelen biedt kansen om onze dienstverlening structureel te blijven verbeteren. Hierbij volgt het pensioenfonds de geactualiseerde versie (11 september 2023) van de Gedragslijn Goed omgaan met Klachten (gedragslijn). Dit is een vorm van zelfregulering waarmee leden van de Pensioenfederatie hebben vastgelegd wat het basisniveau is van hoe de pensioenfondsensector wil omgaan met klachten. Hiermee sluit het pensioenfonds aan bij de verwachtingen van deelnemers en is het pensioenfonds goed voorbereid op de verwachte toestroom van vragen en klachten door de stelselwijziging. Het pensioenfonds hanteert de bredere definitie van een klacht: elke uiting van ontevredenheid van een persoon gericht aan het pensioenfonds. Daarnaast heeft het pensioenfonds een klachtenbeleid. Hierin staat beschreven wat de succesfactoren zijn van goed klachtenmanagement en hoe het bestuur daarop stuurt. Met ingang van 1 januari 2024 verwijst het pensioenfonds bij de gehele of gedeeltelijke afwijzing van een geëscaleerde klacht door naar de nieuw opgerichte Geschilleninstantie Pensioenfonds (GIP).

In onderstaand schema staan de aantallen klachten, geëscaleerde klachten en geschillen over 2024 toebedeeld aan een aantal vaste rubrieken zoals beschreven in de gedragslijn.

Als gevolg van de invoering van de Wet toekomst pensioenen en de Gedragslijn Goed omgaan met klachten is in oktober 2023 een nieuwe klachten- en geschillenprocedure vastgesteld. Deze nieuwe procedure bevat een andere definitie van een klacht. Het begrip klacht is ruimer dan voor de wijziging. Nu wordt iedere uiting van ongenoegen

geregistreerd als klacht, waardoor het aantal klachten ten opzichte van 2023 flink is gestegen. In 2024 zijn 88 klachten ontvangen en afgehandeld.

Onderverdeeld naar onderwerp (AFM classificatie) geeft dat het volgende beeld:

Onderwerp	Aantal klachten	Geëscaleerde klachten	Geschillen
Klachten/geschillen in behandeling per 1 januari 2024:	0	0	0
Afgehandelde klachten/geschillen 2024 per onderwerp:			
- Service en klantgerichtheid	1	0	0
- Behandelingsduur	0	0	0
- informatieverstrekking	4	0	0
- deelnemersportaal	6	0	0
- keuzebegeleiding	0	0	0
- pensioenberekening en -betaling	60	0	0
- registratie werknemersgegevens/datakwaliteit	6	0	0
- toepassing wet- en regelgeving: algemeen	6	0	0
- toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	1	0	0
- financiële situatie	2	0	0
- duurzaamheid	0	0	0
- overig	2	0	0
Afgehandelde klachten/geschillen in 2024:	88	0	0
Klachten/geschillen in behandeling per 31 december 2024:	0	0	0

De pensioenuitvoeringsorganisatie van het pensioenfonds, TKP, heeft in 2024 het proces voor het periodiek meten van de klanttevredenheid over de behandeling van klanten ingericht volgens de nieuwe regels.

De klanttevredenheid over de behandeling van klachten wordt gemeten en er worden data verzameld. Via het feedbackproces kijkt het pensioenfonds op een stelselmatige wijze naar mogelijke verbeteringen om door te voeren op basis van de ontvangen klantsignalen. In 2025 vindt verdere inrichting van het feedbackproces plaats en kunnen op basis van in 2024 verzamelde data concrete verbeterpunten benoemd worden.

3.10 Communicatiebeleid

Communicatie 2024

Afgelopen jaar heeft het pensioenfonds diverse activiteiten, campagnes en projecten uitgevoerd op het gebied van communicatie. Onder andere is de Digitale Bereikbaarheids-campagne en de Welkom Nieuwe Medewerker-campagne uitgevoerd. Daarnaast is een Verkort Jaarverslag gepubliceerd, een onderzoek beleggingsrisico uitgevoerd (Risicopreferentieonderzoek, RPO) en deelgenomen aan de ZwembadBranchedag. Ook is ingezet op LinkedIn om de (werkgevers)doelgroep via een extra kanaal te bereiken.

Verder zijn alle procesbrieven, zoals de januarimailing, UPO's en GUPO's, verzonden. Ook zijn er nieuwsbrieven verstuurd naar deelnemers en werkgevers. Via verschillende communicatiekanalen, zoals de website, LinkedIn en partnerkanalen, zijn relevante updates gedeeld. Zichtbaar is dat het aantal bezoekers op de website toeneemt na het versturen van nieuwsbrieven en gerichte campagnes, wat erop wijst dat deze communicatiemiddelen effectief bijdragen aan de zichtbaarheid en het bereik van het pensioenfonds.

Daarmee wordt niet alleen voldaan aan de communicatieverplichtingen volgens de Pensioenwet en de afspraken uit de SLA, maar wordt ook ingezet op proactieve communicatie.

De geplande Wtp-campagnes zijn verplaatst naar 2025, aangezien de transitiedatum is uitgesteld naar januari 2026. Toch heeft het pensioenfonds diverse keren via verschillende kanalen gecommuniceerd over de nieuwe regeling en onder andere het Wtp-communicatieplan verder uitgewerkt. Dit plan is op 31 januari 2025 ingediend bij de AFM, waarmee een belangrijke stap is gezet richting de transitie naar de nieuwe pensioenregeling.

Hoofdpunten van de communicatie

In de communicatie lag de focus op de thema's zelfredzaamheid vergroten, relaties verstevigen, het ontzorgen van deelnemers en werkgevers en met dit alles bouwen aan vertrouwen. Deze doelen waren in het communicatiejaarplan 2024 als volgt gedefinieerd.

1. Deelnemers – zelfredzaamheid vergroten (zelfredzaamheid)

- Inzicht in eigen pensioensituatie vergroten;
- Inzicht in pensioenkeuzes en acties die deelnemer kan ondernemen vergroten;
- Aanzetten tot actie ondernemen als deelnemer dit zelf nodig vindt .

2. Deelnemers – relatie met het fonds verbeteren (relatie)

- Bereikbaarheid vergroten (via verschillende kanalen);
- Ervaren van het fonds als #Gastvrij pensioenfonds;
- Een bijdrage leveren aan het vergroten van tevredenheid.

3. Werkgevers – ondersteuning bieden (ontzorgen)

- Deelnemers verwijzen naar het fonds;
- Een bijdrage leveren aan het bieden van administratief gemak.

4. Werkgevers – vertrouwen versterken (bouwen aan vertrouwen)

- Weten dat het pensioen is geregeld via Pensioenfonds;
- Beleeft de regeling als waar voor zijn geld;
- Ervaart het fonds als #Gastvrij pensioenfonds;
- Bereikbaarheid vergroten.

Belangrijke inzichten uit de activiteiten

- Websitebezoek wordt sterk beïnvloed door nieuwsbrieven, nieuwsberichten en gerichte campagnes. De meeste bezoekers komen via deze kanalen.
- Welkom Nieuwe Medewerker-campagne: veel digitaal benaderde deelnemers openden de e-mail en een deel klikte door naar de website. Bij benadering per post was de directe respons lager, maar een deel logde alsnog in via andere wegen. Dit onderstreept het belang van digitale communicatie en het vergroten van de digitale bereikbaarheid.
- Digitale Bereikbaarheids-campagne: de doelstellingen zijn behaald en er is een aanzienlijke toename in digitale bereikbaarheid gerealiseerd. De herinneringsmail speelde hierbij een belangrijke rol en zorgde voor een sterke stijging in het aantal verkregen e-mailadressen. Dit benadrukt het belang van follow-up communicatie.
- LinkedIn: ook in 2024 hebben we ingezet op LinkedIn. Dit platform bleek effectief om werkgevers en deelnemers te informeren over pensioengerelateerde onderwerpen. We hebben regelmatig berichten gedeeld over relevante ontwikkelingen in de sector.

Deze korte bloemlezing illustreert hoe met de communicatie-inspanningen in 2024 is bijgedragen aan de zelfredzaamheid en relatie met de deelnemers en pensioengerechtigden, en het ontzorgen en winnen van vertrouwen van onze werkgevers. Ook in 2025 blijft het pensioenfonds zich hiervoor inspannen, naast de extra inspanningen om de transitie communicatief in goede banen te leiden.

3.11 Activiteiten sleutelfunctiehouders

In deze paragraaf wordt ingegaan op de activiteiten van de sleutelfunctiehouders interne audit en risicobeheer. Het bestuur heeft de actuariële sleutelfunctie ingevuld, middels uitbesteding, door de certificerend actuaris van het pensioenfonds. De werkzaamheden van de certificerend actuaris en de actuariële sleutelfunctie zijn grotendeels overlappend, daarom is er geen verslag van de sleutelfunctiehouder actuarieel opgenomen in het jaarverslag.

Verslag activiteiten 2024 sleutelfunctiehouder interne audit

1. Inleiding

Met ingang van 13 januari 2019 is IORP II, geldend voor pensioenfondsen, geïmplementeerd in Nederlandse wet- en regelgeving. Op basis van artikel 143a van de Pensioenwet is een Pensioenfonds verplicht een Interne Auditfunctie (hierna: IAF) in te richten. Op grond van FTK artikel 22a is het Pensioenfonds verplicht schriftelijk beleid rondom de sleutelfunctie Interne Audit te hebben. Middels het interne auditcharter is hier invulling aan gegeven. In het kader van de 3-jaarlijkse actualisatie heeft het bestuur het aangepaste interne auditcharter vastgesteld op 24 november 2022.

Per 1 januari 2024 is de invulling van de sleutelfunctie interne audit niet meer belegd binnen het bestuur, maar heeft het bestuur ervoor gekozen om deze rol (in principe tijdelijk) buiten het bestuur te leggen. Bas Vroegh is per 1 januari 2024 benoemd tot (externe) sleutelfunctiehouder interne audit (hierna: SFH IA). KPMG Advisory N.V. (hierna: KPMG) is aangewezen als vervuller van de IAF.

Voor gedetailleerde informatie wordt verwezen naar de afzonderlijke plannen, rapporten en notities.

2. Interne audits IAF 2024

De activiteiten zoals opgenomen in het auditplan 2024 zijn voor wat betreft de eigen audits beperkt.

De geplande quickscan van DORA (Digital Operational Resilience Act) is wel opgestart, maar in de opstart fase werd duidelijk dat de gekozen methode van de quickscan niet afdoende was vanwege gebrek aan tijd om de gewenste scope te realiseren. Besloten is de quickscan stop te zetten en in 2025 als review audit opnieuw op de agenda te zetten.

De geplande review audit van het uitbestedingsproces van de bestuursondersteuning is niet opgestart omdat vanuit de organisatie berichten werden ontvangen dat alle tijd en middelen in de organisatie nodig waren voor de transitie in het kader van de Wtp. In overleg met het bestuur is in de bestuursvergadering van 9 oktober 2024 besloten deze audit niet in 2024 uit te voeren. In het interne auditplan 2025 is deze review audit opgenomen.

De voornaamste eigen auditactiviteiten hebben bestaan uit het uitvoeren van werkzaamheden in het kader van de transitie naar de Wtp. In 2024 hebben de verantwoordelijkheden, taken en werkzaamheden van de diverse sleutelfunctiehouders in het Wtp-traject zich weer verder uitgekristalliseerd, zowel sectorbreed als binnen het fonds.

Gedurende 2024 heeft het pensioenfonds diverse activiteiten ondernomen om te komen tot een transitie naar de Wtp per 1 januari 2025. Het pensioenfonds heeft echter moeten besluiten de transitiedatum uit te stellen naar 1 januari 2026.

In het voorjaar van 2024 is de SFH IA druk geweest met het beoordelen van verschillende versies van documentatie in relatie tot datakwaliteit. Uiteindelijk heeft dit geleid tot het afgeven van een opinie in juni 2024. Daarnaast heeft een beoordeling plaatsgevonden van de wijze van totstandkoming van de risicoanalyse in het communicatieplan Wtp. Na het afgeven van een voorlopige opinie medio januari 2025 is ultimo januari 2025 een definitieve opinie hieromtrent afgegeven. Als laatste heeft een beoordeling plaatsgevonden van de wijze van totstandkoming van de risicoanalyse in het implementatieplan Wtp. Op 20 januari 2025 is hieromtrent een definitieve opinie afgegeven.

Gedurende 2024 zijn diverse bestuursvergaderingen bijgewoond om de ontwikkelingen in het kader van de transitie naar de Wtp te volgen. Eveneens heeft veelvuldig overleg plaatsgevonden met de andere sleutelfunctiehouders om elkaar te informeren over actuele ontwikkelingen en elkaar op de hoogte te houden van ieders activiteiten en bevindingen.

3. Interne audits multi cliënt audits TKP (MCA-TKP)

In 2024 zijn twee audits afgerond vanuit het multi-client auditplan 2023. Dit betroffen:

- a. DORA readiness
- b. Interne beheersing TKP

Ad a) DORA readiness - De audit DORA readiness is in Q2/2023 gestart en heeft tot doel inzicht te verschaffen in de DORA readiness van TKP en daarbij vast te stellen of geïdentificeerde gaps juist zijn ingeschat en de beschikbare actieplannen realistisch en voldoende concreet zijn geformuleerd. Voor de uitvoering van de werkzaamheden is

een gefaseerde aanpak gehanteerd, waarbij in het voorjaar de gap-analyse is gereviewd en in het najaar het actieplan. Op 19 januari 2024 is het definitieve rapport van deze audit uitgebracht. TKP heeft aangegeven zich te kunnen vinden in de conclusies en aanbevelingen.

Ad b) Interne beheersing - De audit Interne beheersing is in Q4/2023 gestart en ligt in het verlengde van eerder gehouden audits bij TKP. De audit had tot doel vast te stellen of het interne beheersingssysteem van TKP afdoende is om in opzet en bestaan aantoonbaar in control te zijn.

Tijdens de audit is een beoordeling van opzet en bestaan uitgevoerd op de elementen uit het Internal Control Framework van TKP, waaronder governance, procesbeheersing, interne controleactiviteiten, monitoring en rapportagestructuren. Tevens is er aandacht besteed aan het beoordelen van de werking van het interne beheersingssysteem. Daarbij is de werking van de interne beheersmaatregelen niet inhoudelijk getoetst op basis van deelwaarnemingen. Wel zijn er ter beeldvorming tijdens de interviews vragen gesteld over de werking van het interne beheersingssysteem van TKP. Op 6 juni 2024 is het definitieve rapport van deze audit uitgebracht.

Over deze audit is door de IAF een afzonderlijke notitie opgesteld welke in augustus 2024 is gedeeld met het bestuur. De IAF geeft hierin aan zich te kunnen vinden in de bevindingen, aanbevelingen en conclusies van BDO en de managementreactie van TKP. De IAF merkt op dat door TKP in de managementreactie bij drie aanbevelingen concrete datums worden genoemd. Bij de opvolging van twee aanbevelingen is dat niet het geval.

In het najaar van 2023 heeft op basis van een risicoanalyse een inventarisatie van auditonderwerpen plaatsgevonden. De IAF heeft hiervoor input geleverd. Begin 2024 is in gezamenlijk overleg bepaald welke onderwerpen in 2024 in het kader van de MCA-TKP uitgevoerd zouden kunnen worden. Dit is vastgelegd in het TKP multi-client auditplan 2024 dat is goedgekeurd in het MCA-TKP overleg van 12 maart 2024.

Omdat TKP in de audit wensen van de MCA-groep zou voorzien middels eigen audits (via de op te zetten eigen derde lijn binnen TKP dan wel via continuous auditing door Deloitte) is in overleg met TKP besloten vooralsnog de eigen geplande audits van 2024 niet uit te voeren. Wel heeft de MCA-groep zich het recht voorbehouden om in 2024 te allen tijde zelf audits bij TKP uit te voeren als de omstandigheden veranderen of als de randvoorwaarden niet worden ingevuld.

In de zomer van 2024 bleek dat diverse fondsen behoefte hadden aan een onderzoek ten aanzien van de implementatie van DORA bij TKP. TKP kon echter niet aan de wensen van de pensioenfondsen tegemoet komen en daarom is dit onderzoek vanuit de MCA-TKP uitgevoerd. Het definitieve rapport van dit onderzoek door BDO is op 17 januari 2025 uitgebracht. In dit rapport worden diverse aanbevelingen gedaan. Het algemene beeld van BDO vat zich samen als dat het implementeren van de DORA vereisten bij TKP 'work in progress' is, de oplevering van deliverables naar achter is geschoven, er eind november 2024 capaciteit is opgeschaald (in de vorm van externe inhuur) en dat een aantal zaken niet tijdig gereed zullen zijn. Deze uitkomsten heeft de SFH IA mondeling aan het dagelijks bestuur medegedeeld.

4. Overige activiteiten van de IAF

Primo 2024 heeft veelvuldig overleg plaatsgevonden met de vorige SFH IA om zorg te dragen voor een adequate overdracht. In maart 2024 heeft een eerste kennismaking plaatsgevonden met de Raad van Toezicht. In oktober is een voorstel gedaan voor het interne auditplan 2025 en een meerjarenplan voor de periode 2025-2027. Het interne auditplan 2025 plus meerjarenplan is vastgesteld in de bestuursvergadering van 6 november 2024. In november 2024 is gezamenlijk met het dagelijks bestuur een evaluatie uitgevoerd van de vervuller van de sleutelfunctie interne audit, KPMG. In november heeft het eerste periodieke overleg met de Raad van Toezicht plaatsgevonden.

Op basis van een risico-inschatting door de eerste en tweede lijn van het fonds is door de IAF in het najaar van 2024 input voor het MCA-TKP auditplan 2025 aangeleverd. Op basis van verzamelde input zijn mogelijke onderwerpen door het afstemmingsorgaan aan de MCA-groep voorgelegd. Een concept van het multi-client auditplan 2025 is op 10 december 2024 door de MCA-groep besproken.

In het kader van de structurele en facultatieve inbedding heeft de SFH IA verschillende bestuursvergaderingen en andere bijeenkomsten bijgewoond. In de bestuursvergaderingen zijn observaties of aanbevelingen gegeven ter ondersteuning van het bestuur.

Verslag activiteiten 2024 sleutelfunctiehouder risicobeheer

Per 1 januari 2024 is de invulling van de sleutelfunctie risicobeheer niet meer belegd binnen het bestuur, maar heeft het bestuur ervoor gekozen om deze rol (in principe tijdelijk) buiten het bestuur te leggen. Deze wijziging bracht een aanpassing in de activiteiten van zowel het tweedelijns als het eerstelijns risicomanagement met zich mee. Zo is besloten dat de activiteiten van de sleutelfunctie vervuller door de sleutelfunctiehouder worden opgepakt en is een eerstelijns risicomanager aangesteld. Ook is gekeken naar de impact die deze aanpassingen hebben in de vervulling van de activiteiten in de risicocommissie. Dit heeft geresulteerd in een risicocommissie waarin de eerste en tweede lijn op een constructieve wijze samenwerken en adequate scheiding van de eerste en tweede lijn geborgd blijft.

De risicomanagementactiviteiten van het fonds worden jaarlijks bepaald en opgevolgd middels een jaarplan. Deze activiteiten worden gemonitord en besproken in de risicocommissie. De risicocommissie rapporteert elk kwartaal aan het bestuur middels de risicorapportage. Elke risicorapportage kent een paragraaf van de sleutelfunctiehouder risicobeheer.

Aan het begin van 2024 was het streven om per 1 januari 2025 de transitie naar het nieuwe stelsel uit te voeren. Vanwege voortschrijdend inzicht heeft het bestuur ervoor gekozen om de transitie uit te stellen en voor een transitie per 1 januari 2026 te gaan. Het bestuur heeft besloten om de voorbereiding op de transitie niet te vertragen en is hiermee voortvarend doorgegaan. De activiteiten van de sleutelfunctiehouder risicobeheer stonden daarmee in 2024 grotendeels in het teken van de voorbereiding op de transitie naar het nieuwe stelsel. Dit heeft geresulteerd in het insturen van het implementatieplan in januari 2025.

Bovendien is aandacht gehouden voor de beheersing van de reguliere risico's. Als lid van de risicocommissie is de sleutelfunctiehouder nauw betrokken bij de (kwartaal)monitoring van het risicobeeld van het fonds. Hierbij wordt gekeken naar zowel de reguliere bedrijfsvoering als de voorbereiding op de transitie. Ook wordt al vooruitgekeken naar mogelijk benodigde veranderingen ten behoeve van het risicomanagement na de transitie. In 2024 is onder andere gekeken naar de risicohouding, ontwikkelingen op ICT-gebied (onder andere de implementatie DORA), incidentenbehandeling en continuïteit (business continuity management en bijbehorend plan).

De sleutelfunctiehouder risicobeheer is (al dan niet als lid van de risicocommissie) door het bestuur nauw betrokken bij de bestuurlijke besluitvorming. Ook is de sleutelfunctiehouder risicobeheer betrokken bij gesprekken met de pensioenuitvoeringsorganisatie TKP over het risicomanagement. De sleutelfunctiehouder heeft gedurende het jaar diverse (concept) risico-opinies uitgebracht. Het bestuur heeft de bevindingen van de sleutelfunctiehouder risicobeheer tijdens bestuursvergaderingen met de sleutelfunctiehouder besproken en steeds gemotiveerd aangegeven wat het bestuur met de bevindingen gaat doen.

Naast contacten met het bestuur heeft de sleutelfunctiehouder risicobeheer periodiek afstemming met de sleutelfunctiehouder actuariael en sleutelfunctiehouder interne audit gehad. Ook is er veelvuldig ad hoc contact geweest met de andere sleutelfunctiehouders, bestuursleden, bestuursondersteuning, projectbegeleider Wtp en externe adviseurs. Tevens heeft de Raad van Toezicht tweemaal een formeel gesprek met de sleutelfunctiehouder risicobeheer gevoerd.

De sleutelfunctiehouder risicobeheer is van mening dat het bestuur risicomanagement de benodigde aandacht geeft en doet wat nodig is om in control te zijn en te blijven. De sleutelfunctiehouder risicobeheer ervaart dat zij hierin door het bestuur als belangrijke partner wordt gezien.

3.12 Aanbevelingen n.a.v. jaarwerk 2023

Elk jaar geven de certificerend actuaris, de accountant, de Raad van Toezicht en het verantwoordingsorgaan adviezen/aanbevelingen naar aanleiding van het jaarwerk. Alle aanbevelingen worden in kaart gebracht en besproken in de bestuursvergadering. Vervolgens draagt het Dagelijks Bestuur zorg voor verdere afhandeling en monitort de voortgang periodiek. De betreffende partijen worden geïnformeerd over de uitkomsten hiervan.

3.13 Contact met AFM en DNB

AFM

De AFM is als toezichthouder belast met het bevorderen van een zorgvuldige financiële dienstverlening aan consumenten waaronder het bewaken van de informatie die pensioenfondsen verschaffen ten aanzien van juistheid en begrijpelijkheid.

In 2024 heeft het fonds de toezichtsrapportage tweedepijlerpensioen ingediend.

DNB

DNB is als toezichthouder belast met het prudentieel toezicht. Het pensioenfonds verstrekt alle wijzigingen in statuten, reglementen, ABTN en de jaarstukken aan DNB. Verder informeert het pensioenfonds DNB met de voorgeschreven rapportages periodiek over de financiële situatie van het pensioenfonds.

De voorzitter van het pensioenfonds heeft de toezichthouder regelmatig geïnformeerd over de ontwikkelingen bij het pensioenfonds, waaronder de stand van zaken rond de Wet toekomst pensioenen.

Er is reguliere correspondentie met de toezichthouder geweest in 2024. Zo heeft het pensioenfonds van DNB verschillende algemene brieven ontvangen over op dat moment actuele thema's voor pensioenfondsen. Dit zijn onder andere de toezichtthema's 2024, instructiebrieven over het indienen van stukken en vragenlijsten over de implementatie van de Wet toekomst pensioenen (Wtp).

In het kader van de Wtp-transitie heeft het fonds DNB gevraagd op de onderdelen risicohouding en datakwaliteit een partiële beoordeling uit te voeren. Verder heeft het Dagelijks Bestuur regelmatig afstemming en overleg gezocht met DNB over de planning van de Wtp-transitie en de rol van de toezichthouder. Meer hierover staat in hoofdstuk 3.1.

Er zijn in 2024 geen dwangsommen of boetes opgelegd aan het pensioenfonds.

4 Risicomanagementbeleid

Integraal risicomanagement

De wijze waarop het bestuur omgaat met integraal risicomanagement, het risicoraamwerk en de wijze waarop risicomanagement deel uitmaakt van het besturen van het pensioenfonds is vastgelegd in het beleidsdocument risicostrategie en risicobeleid. Een samenvatting van dit beleid is vastgelegd in de ABTN van het pensioenfonds.

Risicobereidheid

Bij de bedrijfsvoering van het pensioenfonds wordt het bestuur geconfronteerd met risico's. Sommige risico's worden bewust gelopen en in andere situaties wil het pensioenfonds een zo minimaal mogelijk risico lopen. Hierbij maakt het bestuur van het pensioenfonds bewust onderscheid tussen strategische en operationele risico's.

Strategische risico's

Strategische risico's komen voort uit activiteiten en beslissingen van het bestuur, die van invloed zijn op de (lange termijn) doelstellingen van het pensioenfonds. Voor deze strategische risico's heeft het bestuur een strategisch meerjarenplan opgesteld.

Operationele risico's

De operationele risico's betreffen risico's voortkomend uit activiteiten en beslissingen bij de dagelijkse bedrijfsvoering. De operationele risico's zijn onderverdeeld naar financiële en niet-financiële risico's.

Financiële risico's

Het financieel beleid is onder te verdelen in premie-, toeslagen-, kortings- en beleggingsbeleid. Het bestuur heeft investment beliefs gedefinieerd die fungeren als uitgangspunt voor het beleggingsbeleid. Deze beliefs dienen als input voor de periodieke ALM studie welke evenals periodieke scenario analyses plaatsvindt om nadere invulling te geven aan het toegestane risicobudget en de vaststelling van de strategische beleggingsportefeuille. Het toegestane risicobudget kan worden uitgedrukt in het vereist eigen vermogen waarbij een verdeling kan worden gemaakt naar verschillende onderliggende financiële risico's. De risicobereidheid van het bestuur ten aanzien van financiële risico's is behoudend.

Niet-financiële risico's

Ten aanzien van de niet-financiële risico's en de getroffen beheersmaatregelen streeft het pensioenfonds naar een kwalitatief hoogwaardige uitvoering van de organisatie van het pensioenfonds, waarbij minimaal voldaan wordt aan de wet- en regelgeving, zoveel als mogelijk wordt aangesloten bij de best practices in de pensioensector en hoge eisen worden gesteld aan de kwaliteit van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer. De risicobereidheid van het bestuur ten aanzien van de niet-financiële risico's is laag.

Risicomanagementproces

Hieronder wordt het risicomanagementproces toegelicht. Dit beleid is vastgelegd in het risicostrategiedocument van het pensioenfonds. Het proces vindt volgens een vaste cyclus plaats:

Stap	Onderdeel	Toelichting
1	Risicostrategie	Het opstellen van de risicostrategie en hieraan gekoppeld de risicobereidheid
2	Identificatie risico's	Jaarlijkse update van de integrale risicoanalyse. Welke risico's hebben een hoge mate van prioriteit en worden het komende jaar opgepakt?
3	Bepalen en implementeren van beleid	Wat zijn de normen en beheersmaatregelen? Zijn er nieuw vastgestelde normen en beheersmaatregelen die moeten worden geïmplementeerd?
4	Monitoring en rapportage	Hoe wordt er over risico's gerapporteerd en op welke wijze vindt de monitoring plaats?

Het bestuur monitort de ontwikkelingen van (de beheersing van) de operationele risico's aan de hand van een integrale risicomanagementrapportage, welke op kwartaalbasis door de risicocommissie wordt opgesteld en aangeleverd. De in deze rapportage verwerkte data wordt onder andere vanuit TKP, Cardano, CACEIS en het bestuursbureau aangeleverd. De risicorapportage wordt besproken met de sleutelfunctiehouder risicobeheer,

waarna de rapportage, met een oordeel van de sleutelfunctiehouder risicobeheer, wordt voorgelegd en toegelicht aan het bestuur. Met de rapportage verkrijgt het pensioenfonds op integrale wijze managementinformatie en weet het hiermee prioritering aan te brengen in de (strategische) jaaragenda.

Met de invoering van de sleutelfuncties heeft het pensioenfonds ter bevordering van het risicomanagement een risicocommissie ingesteld. De taken en bevoegdheden van deze risicocommissie zijn beschreven in een Reglement Risicocommissie. Het doel van de risicocommissie is het contact tussen het eerstelijns risicomanagement en het tweedelijns risicomanagement te formaliseren waarbij eenieder vanuit hun respectievelijke taken en verantwoordelijkheden invulling geven aan het lidmaatschap van de commissie. De risicocommissie fungeert als knooppunt tussen 1e en 2e lijn en heeft een belangrijke rol op het gebied van risicobeheersing. Deze commissie bespreekt ontwikkelingen en gebeurtenissen op het gebied van risicobeheersing binnen het pensioenfonds en de uitbestedingspartijen en adviseert het bestuur daarover. Voorts adviseert de risicocommissie het bestuur onder andere over risicostrategie en beleid en bewaakt de uitvoering van het door het bestuur vastgestelde strategisch risicomanagementplan en operationeel jaarplan.

Het pensioenfonds is zich ervan bewust dat naast het toedelen van verantwoordelijkheden ook de risicocultuur of het risicobewustzijn een kritische succesfactor is in het hebben van een goed integraal risicomanagementproces. De risicocultuur wordt doorlopend door het pensioenfonds benoemd en uitgedragen in de evaluatiegesprekken die het pensioenfonds houdt, de controle van het pensioenfonds op de naleving van de processen en door risicobewustzijn als vast onderwerp te maken in de jaarlijkse bestuursevaluatie. Verder worden gevraagde besluiten waar relevant voorzien van een risicoparagraaf, waarin alle risico's zijn genoemd. Bij strategische besluiten wordt, waar nodig, een tweedelijns risico opinie geschreven door de sleutelfunctiehouder risicobeheer.

Risico's 2024

Het pensioenfonds hanteert in haar beleidsdocument het FOCUS-model van DNB als basis voor de indeling op hoofdcategorie. In de jaarlijkse risicoanalyse identificeert het bestuur specifieke risico's waarvan de naamgeving en/of indeling niet per definitie overeenstemt met de FIRM risico-indeling. Omwille van de leesbaarheid en vergelijkbaarheid met andere pensioenfonds wordt hieronder wel zoveel als mogelijk de FIRM indeling aangehouden. Het beleid is onderverdeeld in financieel en niet-financieel.

Het bestuur heeft beheersmaatregelen gedefinieerd om de risico's goed te beheersen. Daarnaast zijn, indien nodig, nog aanvullende beheersmaatregelen per risicocategorie getroffen. In de volgende tabel wordt hier nader op ingegaan. Voor alle risicocategorieën zijn de belangrijkste ontwikkelingen en maatregelen over 2024 beschreven. Indien een risico niet wordt geaccepteerd, worden aanvullende maatregelen vastgesteld:

Risicocategorie	Belangrijkste ontwikkelingen 2024	Ontwikkeling risico	Aanvullende maatregel?
Liquiditeit	In 2024 heeft het bestuur het liquiditeitsbeleid aangescherpt. De procedure voor het bepalen van de schokken die gebruikt worden voor het bepalen van de liquiditeitsbuffer zijn aangepast, waardoor de beheerder ruimte heeft om als daar aanleiding toe is een hogere schok te hanteren.	Het beschikbaar hebben van voldoende kasgeld voor onderpandverplichtingen bij derivaten speelt mede als gevolg van wet- en regelgeving een steeds prominentere rol. Hiermee stijgt ook het belang van de liquiditeitsbuffer. De monitoring van liquiditeit is gebeurd op dagelijkse basis en diverse instrumenten zijn beschikbaar. Er is vastgelegd op welke wijze de instrumenten door de beheerder kunnen worden ingezet en wat dit betekent voor de benodigde buffer en de procedure die gevolgd wordt als de buffer moet worden aangevuld.	Er zijn geen aanvullende maatregelen nodig.
Matching/rente-risico	Begin 2024 heeft het bestuur besloten om de rentestaffel te "bevriezen". De strategische renteafdekking ligt daardoor vast op 76%, waarbij geldt dat hypotheek al sinds mei 2023 worden meegenomen in de rentehedge.	Het fonds hanteert ten aanzien van de renteafdekking een vast percentage. - Het fonds hanteert een bandbreedte rondom gewenste afdekking en monitort permanent of de bandbreedte niet wordt overschreden - Rente afdekking wordt over de curve verdeeld - Er worden bandbreedtes rondom de looptijd van de buckets aangehouden	Er zijn geen aanvullende maatregelen nodig.

Risicocategorie	Belangrijkste ontwikkelingen 2024	Ontwikkeling risico	Aanvullende maatregel?
Marktrisico	In 2024 is de allocatie naar aandelen verhoogd binnen de bestaande bandbreedte. De reden is dat wordt voorgesorteerd op de overgang naar de nieuwe solidaire premiereregeling per 1 januari 2026, waarbij de allocatie naar aandelen aanzienlijk wordt verhoogd.	Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
Kredietrisico	In 2024 is de allocatie naar hypotheeklen verlaagd binnen de bestaande bandbreedte. De reden is dat wordt voorgesorteerd op de overgang naar de nieuwe solidaire premiereregeling per 1 januari 2026, waarbij de allocatie naar hypotheeklen aanzienlijk wordt verlaagd.	Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
ESG-risico	ESG kent een financiële en een niet-financiële invalshoek. Voor de financiële invalshoek betreft het financiële risico's (korte en lange termijn) die ontstaan door: - fysieke- en transitierisico's als gevolg van milieu schade - afwijkend presteren van ondernemingen met een goede score op klimaat - het schenden van mensenrechten en/of sociale verhoudingen - beleggen in ondernemingen welke te maken hebben met governance schandalen. In 2023 is een start gemaakt met de herziening van het MVB-beleid.	Het financiële ESG risico is in 2024 gelijk gebleven t.o.v. 2023.	In 2025 wordt de ESG-risicoanalyse geactualiseerd.
Verzekerings-technisch risico	In 2024 is een aantal verzekeringstechnische grondslagen door het bestuur geactualiseerd vastgesteld met een positief advies van de sleutelfunctiehouder Actuarieel	Het verzekerings-technisch risico is als geheel nagenoeg gelijk gebleven.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
Omgevingsrisico	Met betrekking tot het omgevingsrisico heeft 2024 in het teken gestaan van voorbereidingen voor de implementatie van de Wet toekomst pensioenen.	Het risico is in 2024 als gelijk beoordeeld t.o.v. 2023.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
Operationeel en uitbestedings-risico	Het bestuur monitort uitbestedingspartijen door middel van SLA rapportages, ISAE verklaringen en risicorapportages. Daarnaast heeft de jaarlijkse evaluatie van de uitbestedingspartijen plaatsgevonden.	Het operationeel en uitbestedingsrisico is gelijk gebleven.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
IT-risico	Het eigen IT beleid wordt getoetst aan het beleid van de uitbestedingspartijen. Het bestuur monitort uitbestedingspartijen door middel van ISAE verklaringen en SLA- en risicorapportages. In 2024 is veel aandacht besteed aan het DORA-compliant maken van fondsdocumenten.	Het IT-risico is in 2024 gelijk gebleven t.o.v. 2023.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
Integriteitsrisico	Het integriteitsrisico is in 2024 geüpdatet.	Het integriteitsrisico is in 2024 gelijk gebleven t.o.v. 2023.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.

Risicocategorie	Belangrijkste ontwikkelingen 2024	Ontwikkeling risico	Aanvullende maatregel?
Juridisch risico	In 2024 is een aantal fondsdocumenten geactualiseerd. Alle fondsdocumenten voldoen aan wet- en regelgeving.	Het juridisch risico is in 2024 gelijk gebleven t.o.v. 2023.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
ESG-risico	ESG kent een financiële en een niet-financiële invalshoek. Voor de niet- financiële invalshoek betreft het risico's als: - Reputatieschade als gevolg van milieu schade - Reputatieschade als gevolg van het overschrijden van maatschappelijke normen - Reputatieschade als gevolg van governance schandalen	Het niet-financiële ESG risico is in 2024 gelijk gebleven t.o.v. 2023.	In 2025 wordt de ESG-risicoanalyse geactualiseerd.
Fraude-risico	Het pensioenfonds maakt als onderdeel van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) een frauderisicoanalyse. Het fonds analyseert waar de mogelijke frauderisico's bij het pensioenfonds (zowel intern als extern) liggen.	Het pensioenfonds neemt diverse beheersmaatregelen om fraude te voorkomen zoals: • Het hanteren van een gedragscode en het toetsen van de naleving; • Het hanteren van een uitbestedingsbeleid met onder andere waarborgen met betrekking tot integere bedrijfsvoering van de uitbestedingspartij; • het hanteren van een procuratieregeling met een vierogen-principe; • het alleen beleggen in fondsen; • het hanteren van een selectieproces voor vermogensbeheerders; • het inbouwen van diverse waarborgen en controles in de uitkeringenadministratie voordat een pensioenbetaling uitgekeerd wordt. Voor zover bij het pensioenfonds bekend, waren er in 2024 geen fraudegevallen.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.

De impact van risico's op de financiële positie van het pensioenfonds wordt onder andere beoordeeld aan de hand van een schoktabel. Door deze tabel is het effect van wijzigingen in rente en in aandelenkoersen op de actuele dekkingsgraad zichtbaar. De schoktabel ultimo boekjaar is als volgt:

Schoktabel		Aandelen				
		-50%	-25%	0%	25%	50%
R	-1,50%	87%	95%	103%	110%	117%
E	-0,75%	90%	100%	109%	118%	127%
N	0,00%	93%	105%	116%	126%	137%
T	0,75%	95%	109%	122%	135%	147%
E	1,50%	96%	112%	128%	142%	157%

Naast de hiervoor genoemde risico's heeft het pensioenfonds ook risico's die samenhangen met de transitie naar de nieuwe pensioenregeling (de invoering van de Wtp) onderkend. Periodiek wordt de Risk Self-Assessment (RSA) inzake Wtp geactualiseerd en met TKP besproken. De grootste risico's worden gezien bij de IT-vernieuwing en beschikbare capaciteit bij TKP. Bij de operationele risico's, IT-risico's, Governance risico's, uitbestedingsrisico's en juridische risico's is tevens aangegeven of de risico's zich voor (periode van voorbereiding en besluitvorming tot aan het moment van feitelijk invaren), tijdens (periode waarin de datamigratie plaatsvindt) of na (nazorgperiode na de realisatie van de transitie inclusief invaren) de transitie manifesteren.

De IT-officer van het pensioenfonds heeft een adviesnotitie opgesteld over de technische haalbaarheid van de implementatie van de Wtp. Het bestuur van het pensioenfonds heeft besloten de adviezen van de IT-officer, waar van toepassing, op te volgen.

Met de overgang naar Wtp veranderen risico's doordat risico's meer dan nu het geval is komen te liggen bij de deelnemers. In 2025 zal hier expliciet aandacht aan worden besteed.

Jaarlijkse risicoanalyse

Het bestuur voert jaarlijks een risicoanalyse uit. De laatst uitgevoerde risicoanalyse dateert uit december 2024. Bij de risicoanalyse worden de volgende risicohoudingen gehanteerd voor respectievelijk de financiële en niet-financiële risico's:

Kans	Hoog (1 jr)	GEMIDDELD/BEHOUDEND	HOOG	HOOG
	Midden (3 jr)	LAAG	GEMIDDELD/BEHOUDEND	HOOG
	Laag (5 jr)	LAAG	LAAG	GEMIDDELD/BEHOUDEND
		Laag	1% DG Midden	5% DG Hoog
		Impact Financieel en/of bedrijfsvoering en/of reputatie		

Toelichting financiële risico's

Kans:

1. Niet waarschijnlijk: het risico heeft zich nog niet voorgedaan en/of de verwachting is niet dat het zich in de komende vijf jaar gaat voordoen;
2. Mogelijk: het risico heeft zich al eens voorgedaan en/of de verwachting is dat het zich binnen drie jaar voor kan voordoen;
3. Waarschijnlijk: het risico heeft zich al meerdere malen voorgedaan en/of de verwachting is dat het zich binnen een jaar kan voordoen.

Impact:

1. Laag: de financiële schade zal beperkt zijn tot 1%-punt van de actuele dekkingsgraad;
2. Midden: de financiële schade zal beperkt zijn tot 5%-punt van de actuele dekkingsgraad;
3. Hoog: hoge financiële schade, zijnde groter dan 5% van de actuele dekkingsgraad.

Kans	Hoog (1 jr)	GEMIDDELD/BEHOUDEND	HOOG	HOOG
	midden (3 jr)	LAAG	GEMIDDELD/BEHOUDEND	HOOG
	Laag (5 jr)	LAAG	LAAG	GEMIDDELD/BEHOUDEND
		Laag	1% DG Midden	5% DG Hoog
		Impact Financieel en/of bedrijfsvoering en/of reputatie		

Toelichting niet-financiële risico's

Kans:

1. Niet waarschijnlijk: het risico heeft zich nog niet voorgedaan en/of de verwachting is niet dat het zich in de komende vijf jaar gaat voordoen;
2. Mogelijk: het risico heeft zich al eens voorgedaan en/of de verwachting is dat het zich binnen drie jaar voor kan voordoen;
3. Waarschijnlijk: het risico heeft zich al meerdere malen voorgedaan en/of de verwachting is dat het zich binnen een jaar kan voordoen.

Impact

1. Laag: de financiële schade zal beperkt zijn tot 0,1%-punt van de actuele dekkingsgraad en/of er is geen tot nauwelijks impact op de bedrijfsvoering en/of er zal nauwelijks sprake zijn van reputatieschade;
2. Midden: de financiële schade zal beperkt zijn tot 1%-punt van de actuele dekkingsgraad en/of is een beperkte impact op de bedrijfsvoering en/of er kan sprake zijn van reputatieschade op een korte termijn;
3. Hoog: hoge financiële schade, zijnde groter dan 1%-punt van de actuele dekkingsgraad en/of er zijn gevolgen voor de bedrijfsvoering en/of kan leiden tot reputatieschade voor de lange termijn.

Financieel crisisplan

Het doel van een financieel crisisplan is dat het bestuur vooraf beschrijft welke crisismaatregelen beschikbaar zijn, wat de impact van deze maatregelen is en welke procedures doorlopen moeten worden. Zodoende kan het bestuur slagvaardig opereren wanneer een crisissituatie daadwerkelijk optreedt. Het crisisplan is opgenomen in de ABTN.

Eigen risico beoordeling

De eigen risico beoordeling (ERB) is een proces dat uitmondt in een document dat een beschrijving geeft van het risicoprofiel van het pensioenfonds en de effectiviteit en doelmatigheid van het risicobeheer.

Het bestuur gebruikt de uitkomsten van de ERB, vanaf het moment dat deze beschikbaar zijn, bij de (strategische) besluitvorming. De ERB zal minimaal eens in de 3 jaar worden uitgevoerd en opgesteld, tenzij er sprake is van een risicotrigger.

In 2024 heeft het fonds een ERB uitgevoerd waarbij is beoordeeld of bedreigingen en risico's voor het fonds mogelijk van invloed kunnen zijn op de strategische doelstelling van het pensioenfonds, het zijn van een #GastVrij Pensioenfonds. Hierbij zijn de volgende twee scenario's nader uitgewerkt:

- Het scenario dat financiële markten zich negatief ontwikkelen;
- Het scenario dat de uitvoering van de regeling na overgang naar Wtp niet juist wordt uitgevoerd.

De conclusie uit de ERB luidt dat het bestuur het uitleggen van de (mogelijke) effecten van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en communicatie over de uitvoering van de nieuwe pensioenregeling als grootste bedreigingen c.q. risico's ziet. Een heldere uiteenzetting van de gevolgen van de ontwikkelingen op de financiële markten voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en voor de pensioenkapitalen is essentieel. Dit geldt eveneens voor de communicatie over eventuele onvolkomenheden in de uitvoering van de nieuwe pensioenregeling. Heldere communicatie gericht op de doelgroep draagt bij aan het draagvlak onder deelnemers, werkgevers en sociale partners en het zijn van een #GastVrij Pensioenfonds. Voor de ERB is ook de effectiviteit en doelmatigheid van het risicobeheer beoordeeld. Het algemene beeld is dat het risicobeheer van het fonds voldoende is.

5 Ontwikkelingen en aandacht bestuur 2025

Hoofddoelstellingen 2025

Het bestuur heeft voor 2025 de volgende hoofddoelstellingen geformuleerd:

1. Vervolgstappen op weg naar implementatie Wet toekomst pensioenen (Wtp) per 1 januari 2026

met als concrete doelstellingen:

- kennis en informatie delen met en tussen alle betrokkenen bij het pensioenfonds;
- zorgen voor een zorgvuldig en tijdig proces van transitie en implementatie van de uitwerking van de Wtp;
- tijdige afstemming (incl. alignment) met alle uitvoeringspartijen inzake de implementatie, in het bijzonder met de pensioenuitvoeringsorganisatie (beoogde transitie per 1 januari 2026), de vermogensbeheerders en de custodian;
- implementatie Wtp tegen beheerste kosten;
- tijdige en juiste communicatie met deelnemers, werkgevers, sociale partners en toezichthouders.

2. Het zijn van #GastVrij Pensioenfonds

met als concrete doelstellingen:

- klantgerichte benadering voor behoud van bestaande werkgevers en deelnemers als fundament voor het draagvlak onder sociale partners en overige stakeholders;
- voortzetting van de uitbreiding van het aantal werkgevers en deelnemers;
- het continueren en zo mogelijk versterken van de rol van onze relatiemanager. De relatiemanager speelt een belangrijke rol bij het onderhouden en verbeteren van de relatie met de werkgevers in de sector.

3. Vooruitkijken naar de periode na transitie en implementatie van de Wet toekomst pensioenen (Wtp); vanaf 1 januari 2026

met als concrete doelstellingen:

- het realiseren van onze missie door het bieden van een gewaardeerde pensioenregeling met een goede prijs-kwaliteitverhouding;
- na de periode van “change” met de noodzakelijke bijkomende eenmalige kosten komen de doorlopende kosten na het invaren op een voor het fonds aanvaardbaar niveau te liggen. We blijven nadrukkelijk kostenbewust en zonder winstoogmerk opereren;
- een goede relatie met onze stakeholders, het is belangrijk dat zij draagvlak blijven bieden en tevreden zijn en blijven over het pensioenfonds en de pensioenregeling; evaluatie van het bestuursmodel.

Overgang naar het nieuwe pensioenstelsel

In paragraaf 3.1 ‘Wet toekomst pensioenen’ is uitgebreid stilgestaan bij de Wtp-gerelateerde activiteiten van het pensioenfonds in 2024. Voor 2025 is de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel onverminderd het belangrijkste aandachtspunt voor het bestuur.

DNB

In 2025 zal het fonds de reactie van DNB op de invaarmelding ontvangen. Aansluitend zal het fonds deze inbreng verwerken, waar van toepassing in nauwe samenwerking met de sociale partners, de sleutelfuncties en de fondsorganen.

Beheerste en integere bedrijfsvoering

Daarnaast gaat het fonds in 2025 voortvarend verder met de voorbereidingen van de transitie en de operationele implementatie. In 2025 wordt de implementatie van het nieuwe pensioenadministratiesysteem van TKP, Plexus, onverminderd nauw gemonitord door het fonds. Dit gebeurt door periodieke TKP-rapportages, TKP-bijeenkomsten, rapporten opgesteld op basis van onderzoeken, risicoanalyses, (on-site) bezoeken en hoogfrequent overleg.

Datakwaliteit

Voor wat betreft de datakwaliteit zullen in de tijd tot aan de transitiedatum alle resterende data-issues volgens planning worden opgelost (‘get clean’) en de aantoonbaar adequate datakwaliteit worden behouden door daar waar nodig aanvullende maatregelen te implementeren (‘stay clean’).

Communicatie

In 2025 start ook het specifieke Wtp communicatietraject, zowel voor de werkgevers als de deelnemers. De communicatie wordt frequenter en gaat inhoudelijk dieper. Ook ontvangen de deelnemers meer persoons-specifieke informatie zodat zij inzicht krijgen in ‘wat betekent de Wtp voor mijn (verwachte) pensioenuitkering’.

Vermogensbeheer

In 2025 wordt het operationeel model (Target Operating Model - TOM) voor de aansluiting van het pensioenadministratie- aan het vermogensbeheersysteem uitgerold. Ook vinden de voorbereidingen plaats in de samenstelling van de het beleggingsbeleid, zodat de beleggingen na de transitiedatum aansluiten op de nieuwe pensioenregeling.

Transitie en GO-NoGO besluiten

Belangrijk in 2025 zijn tenslotte de weloverwogen tussentijdse GO-NoGO besluiten richting de beoogde transitiedatum op 1 januari 2026 en het definitieve GO-NoGO besluit in december 2025.

Groningen, 25 juni 2025

het bestuur,

Ansfried Snijders (voorzitter)

Imke Hollander

Kees Scheepens

Xander den Uyl

Gijs Vermeulen

Jesse van der Vliet

Pim Meijkamp (aspirant bestuurslid)

6 Rapport Compliance Officer

6.1 Samenvatting Rapport Compliance Officer

De compliance officer toetst jaarlijks of de gedragscode van het pensioenfonds is nageleefd. De rapportage inzake de naleving van de gedragscode over 2024 is tijdens de vergadering van het bestuur op 23 april 2025 besproken.

Verklaring Compliance Officer

Het pensioenfonds dient zorg te dragen voor een beheerste en integere bedrijfsvoering en heeft mij in dat kader aangesteld als externe compliance officer. Het pensioenfonds heeft een eigen gedragscode. De gedragscode heeft tot doel om gewenst gedrag te stimuleren en ongewenst gedrag te voorkomen. Dit draagt bij aan het integer functioneren van het pensioenfonds en het waarborgen van de goede naam en reputatie.

Op grond van de gedragscode zijn 29 personen in 2024 aangewezen als verbonden persoon. Over 2024 hebben deze verbonden personen, voor zover mogelijk, een verklaring van naleving van de gedragscode ingevuld en ondertekend waarbij meldingen ten aanzien van de gedragsnormen zoals nevenfuncties, geschenken, uitnodigingen en privébelangen zijn vastgelegd. Verder beschikt het pensioenfonds, naast de gedragscode, over compliance documenten zoals een incidentenbeleid, een klokkenluidersregeling, een beloningsbeleid en een SIRA.

In de jaarlijkse compliance rapportage over 2024 zijn mijn bevindingen en aanbevelingen opgenomen. In de compliance rapportage 2024 zijn de volgende bevindingen opgenomen:

1. De meldingen die de verbonden personen in 2024 hebben gedaan, vallen binnen de normen van de gedragscode van het pensioenfonds. Er zijn een paar operationele aanbevelingen gedaan die zien op de aanwijzing als insider en het tijdig invullen van de digitale verklaring naleving gedragscode.
2. Het pensioenfonds heeft focus op de naleving van de gedragsnormen en aanverwante compliance gerelateerde onderwerpen zoals beloningsbeleid, sanctiewetgeving en terrorismefinanciering bij haar kern uitbestedingspartijen zoals TKP en BlackRock en toetst dit. Belangrijke focus daarbij betreft de risico's inzake cybercrime, privacy en de onderuitbesteding vanuit het pensioenfonds bezien.
3. Er zijn in 2024 een aantal operationele incidenten gemeld door TKP, Cardano, CACEIS en het bestuursbureau die inmiddels zijn of worden opgelost.
4. Er zijn in 2024 geen meldingen geweest van misstanden, onbehoorlijk handelen of fraude bij het pensioenfonds.
5. Het pensioenfonds beschikt over compliance documenten. Wij bevelen voor 2025 aan om een compliance charter op te stellen en het incidentenbeleid, integriteitsbeleid en de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) te toetsen op actualiteit.

Harmen Pullen

TriVu Compliance Officer

6.2 Reactie bestuur op Rapport Compliance Officer

Het bestuur heeft de rapportage van de compliance officer over 2024 besproken in de bestuursvergadering van 23 april 2025. Het bestuur heeft besloten om de aanbevelingen in 2025 op te pakken en zal dit terugkoppelen aan de compliance officer.

7 Rapport Raad van Toezicht

7.1 Samenvatting Rapportage Raad van Toezicht

Deze rapportage bevat de bevindingen van de Raad van Toezicht van Pensioenfonds Recreatie over het kalenderjaar 2024.

De Raad van Toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De Raad van Toezicht is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van haar taken aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag. Daarnaast heeft de Raad van Toezicht goedkeuringsrechten ten aanzien van een aantal bestuursbesluiten. De Pensioenwet en de Code Pensioenfondsen vormen referentiekaders voor de Raad van Toezicht.

Algemeen oordeel

De Raad constateert dat het jaar 2024 voor alle gremia van het fonds een bijzonder inspannend jaar is geweest. Dit betreft ook de ondersteuning van de fondsorganen door het bestuursbureau, de diverse adviseurs en de SFH's/-vervullers.

Net als in 2023 heeft ook 2024 in het teken gestaan van de voorbereidingen van de invoering van de Wtp. In maart 2024 is de beoogde transitiedatum losgelaten en verschoven naar 1 januari 2026. Met het indienen van de plannen in mei 2024 om per 1 januari 2025 de Wtp in te voeren zou het Bestuur geen beheerste en integere bedrijfsvoering kunnen borgen.

Het Bestuur had, als plan B, de mogelijkheid om de transitie uit te stellen naar 1 januari 2026 en heeft nu gebruik gemaakt van die mogelijkheid. De Raad vindt dat het Bestuur hiermee een goed besluit heeft genomen.

Zoals hiervoor vermeld, bestond het jaar 2024 in hoofdzaak uit werkzaamheden voorbereidend aan de overgang naar de Wtp en het voorgenomen besluit tot invaren, inclusief de invaarmelding aan DNB. Hiervoor is gedurende het jaar een strak projectplan opgesteld en opgevolgd. Hierbij waren alle noodzakelijke stappen, documenten en besluiten die hiervoor nodig waren op een logische en iteratieve wijze opgenomen.

Ook werd vooral goed aandacht gegeven aan de verschillende rollen en taken van de fondsgremia; meerdere malen werden extra overleggen ingelast om zaken goed uit te leggen en te beargumenteren. Met name het goed aangesloten houden van de Raad, heeft de Raad geholpen om goedkeuring te kunnen geven aan het voorgenomen besluit tot invaren van het Bestuur.

Naar het oordeel van de Raad hebben door deze projectmatige aanpak de verschillende fondsorganen hun wettelijke taak goed kunnen uitvoeren. De Raad heeft deze projectmatige werkwijze steeds benadrukt en zeker gewaardeerd. Het VO heeft hierin een proactieve houding gehad en zich laten ondersteunen om tijdig tot een weloverwogen oordeel te komen.

Uiteindelijk heeft dit, na een positief advies van het VO, geresulteerd in het goedkeurende besluit dat de Raad genomen heeft over het voorgenomen invaarbesluit van het Bestuur.

Naast deze (extra) werkzaamheden werden ook de 'going concern' zaken goed opgevolgd en uitgevoerd. Het strategisch beleggingsbeleid werd opnieuw vastgesteld en de voorbereidende maatregelen in het vermogensbeheer vooruitlopend op de transitie per 1 januari 2026 zijn meerdere malen besproken in zowel de BAC als het Bestuur. De Raad kan zich goed vinden in de uiteindelijk voorgestelde maatregelen.

WTP – Risicomanagement

De risicocommissie heeft in 2024 gewerkt aan de implementatie van een model waarbij de SFH risicobeheer is inbesteed en vaste deelnemer is van de risicocommissie. De eerste en tweede lijn vormen daarmee gezamenlijk de risicocommissie. De Raad is van mening dat de samenwerking tussen de eerste en tweede lijn goed is; de SFH Risicobeheer heeft voldoende ruimte om haar taak uit te voeren en de discussie tussen eerste en tweede lijn vindt op een goed niveau plaats.

De Raad constateert dat de in de rapportage van het fonds beschreven risico's niet altijd eenduidig zijn. De beschreven beheersmaatregelen mitigeren niet in alle gevallen het risico.

WTP – Betrokken VO door Bestuur en Communicatie

Conform het toezichtplan 2024 vallen onder dit thema drie onderwerpen; het communicatieplan, het datakwaliteit dossier en het implementatieplan.

Het communicatieplan

Het Bestuur heeft tijdig het wettelijk verplicht communicatieplan opgesteld en het VO in staat gesteld om hier advies over uit te brengen. Het VO heeft op 19 augustus 2024 een positief advies gegeven. Wel heeft het VO een vijftal aanbevelingen, waarvoor het de aandacht van het Bestuur vraagt. De Raad concludeert dat het Bestuur het VO uitvoerig heeft meegenomen bij de totstandkoming van het communicatieplan en tijdig advies aan het VO heeft gevraagd.

Het datakwaliteitsdossier

Ten aanzien van de datakwaliteit is de 'agreed upon procedure' door de accountant uitgevoerd met alle stappen die daarvoor nodig zijn. De partiële melding datakwaliteit is bij De Nederlandsche Bank ingediend ter beoordeling. Dit proces is goed verlopen. Er zijn wel bevindingen ten aanzien van de data die in 2025 opgelost moeten worden. Hierover wordt gerapporteerd door TKP. Dit proces kent een duidelijke planning.

Het implementatieplan

De Raad is van mening dat het implementatieplan op zorgvuldige wijze tot stand is gekomen en dat zowel het VO als de Raad voldoende tijd en ruimte hebben gekregen om zowel per onderdeel als het geheel te beoordelen.

WTP – Beleggingsbeleid en tactische uitvoering 2024

Het Bestuur heeft een nieuw strategisch beleggingsplan 2026-2030 vastgesteld. Voorafgaand is zowel een nieuw Risico Preferentie Onderzoek (RPO) als een nieuwe ALM studie uitgevoerd. In dit strategisch beleggingsplan zijn de toedeelregels opgenomen voor het overrendement en het beschermingsrendement. Deze toedeelregels zijn direct afgeleid van de risicohouding. De Raad heeft op basis van de ontvangen documenten en bespreking hiervan, geconstateerd dat het Bestuur de risicohouding op zorgvuldige wijze heeft vastgesteld. Daarbij heeft het Bestuur zich gebaseerd op de resultaten van het RPO, daarbij tevens wetenschappelijke inzichten en deelnemers karakteristieken meenemend. Het Bestuur heeft vastgesteld dat het RPO voldoende representatief is. Het Bestuur heeft zowel de kwalitatieve risicohouding vastgesteld, als de diverse bestanddelen van de kwantitatieve risicohouding en de vaststelling en toetsing van de wettelijke maatstaven.

De strategische beleggingsportefeuille volgt uit de cohort-specifieke toedelingsgewichten voor het overrendement door de gewenste blootstelling naar het overrendement van alle leeftijdscohorten bij elkaar op te tellen. De strategische beleggingsportefeuille wordt dus mede bepaald op basis van de leeftijdsopbouw en vermogensopbouw van het deelnemersbestand. Het fonds heeft een relatief jong deelnemersbestand, en dat resulteert in een relatief offensieve beleggingsmix op totaalniveau.

De Raad heeft vastgesteld dat het Bestuur het proces zorgvuldig heeft doorlopen.

Wat betreft de mogelijkheden om al voor te sorteren op mogelijke veranderingen in de portefeuillesamenstelling met het oog op de situatie na invaren heeft het Bestuur besloten om hierbij binnen de bandbreedtes van het huidige beleggingsplan te blijven. De Raad acht dit een juiste beslissing.

Voor wat betreft de aansluiting van de uitbestedingspartijen in de vermogensbeheerketen en het pensioenbeheer is door het Bestuur een Target Operating Model (TOM) vastgesteld. Dit model beschrijft de taken en verantwoordelijkheden van alle betrokken partijen en moet zorgdragen voor een integere en beheerste uitvoering van de regeling.

Vermogensbeheer Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

De Raad heeft geconstateerd dat het Bestuur het hernieuwde MVB-beleid heeft goedgekeurd. Het Bestuur heeft tevens besloten om de pensioenregeling als een SFDR Art.8 product te classificeren, met een opt-out van de rapportageverplichting van SFDR Art. 4.c.

In de BAC zijn de gevolgen van dit hernieuwde beleid in kaart gebracht en zijn mogelijkheden voor implementatie, monitoring en evaluatie van gerealiseerde MVB-prestaties van de fondsmanagers besproken. Deze voorstellen zullen in 2025 ter besluitvorming aan het Bestuur worden aangeboden.

De Raad constateert een gedegen aandacht voor MVB, waarbij de wensen en risico preferenties van de deelnemers worden meegewogen. Hierbij betreft het Bestuur ook de daadwerkelijke mogelijkheden tot acteren (mede door de gekozen fondskarakteristieken) en de omvang van het fondsvermogen.

Wat de Raad hierbij mist is een beschreven uitgangssituatie ('foto' van de huidige portefeuille). Dit om met de gekozen indicatoren het vervolg van MVB-aanpassingen goed te kunnen monitoren.

Opvolging aanbevelingen eerdere jaren

De aanbevelingen van het rapport van de Raad van Toezicht over het boekjaar 2024 zijn door het bestuur op constructieve wijze beoordeeld en in de meeste gevallen opgevolgd.

Jaarverslag en jaarrekening

Zoals in hoofdstuk 3 is toegelicht heeft de Raad haar goedkeuring verleend aan het besluit van het Bestuur om de jaarrekening 2023 vast te stellen.

De gesprekken die de Raad heeft gevoerd met de externe accountant, de adviserend en certificerend actuaire en de sleutelfunctiehouder actuarieel met betrekking tot het jaarwerkproces 2024 hebben niet tot aanbevelingen geleid.

Ten slotte

De Raad ziet 2024 als een jaar dat van alle fondsorganen, fondsadviseurs en fondsondersteuning veel heeft gevraagd. Waar eerst een planning was opgesteld om in december 2024 de aanvraag tot invaren bij DNB te kunnen finaliseren bleek deze door interne en externe factoren niet haalbaar. Wel is het leeuwendeel van de werkzaamheden uitgevoerd en kon de invaarmelding, vergezeld van een positief advies door het VO en de goedkeuring van de Raad van Toezicht, in januari 2025 ingediend worden.

Met genoegen constateert de Raad dat ondanks de werkdruk en de hectiek alle bestuurlijke processen hiervoor op een passende en correcte wijze zijn doorlopen. Ook was de aansluiting van de Raad, het VO en sociale partners een voortdurend goed uitgevoerd proces.

Daarnaast bleef er voldoende aandacht en tijd beschikbaar voor de normale werkprocessen en uitvoering van de regeling.

De Raad ziet dit als resultante van een goed ingericht managementproces en een grote toewijding van alle betrokkenen.

7.2 Reactie bestuur op Rapportage Raad van Toezicht

De RvT heeft haar bevindingen over 2024 gemeld in haar rapport over 2024 dat samen met het bestuur is besproken tijdens een bestuursvergadering op 25 juni 2025. Het bestuur is blij met het rapport van de RvT. De RvT merkt op een betrokken en competent bestuur te zien dat naast de dagelijkse zaken een taakstellend project als het voorbereiden van het invaar verzoek (grotendeels) in 2024 heeft afgerond. De RvT oordeelt positief over de samenwerking van het bestuur met de RvT en andere fondsgremia.

De Raad van Toezicht heeft in haar rapport een aantal aanbevelingen opgenomen voor het bestuur. Het bestuur bespreekt deze aanbevelingen en bepaalt op welke wijze het bestuur deze aanbevelingen opvolgt. De monitoring van de voortgang is in handen van het Dagelijks Bestuur. Het Dagelijks Bestuur informeert de Raad van Toezicht door het jaar heen regelmatig over deze voortgang.

7.3 Goedkeuring jaarverslag 2024

De Raad van Toezicht heeft op 25 juni 2025 haar goedkeuring verleend bij het jaarverslag over 2024.

8 Verslag verantwoordingsorgaan

8.1 Verslag verantwoordingsorgaan

Dit verslag bestaat uit de volgende twee onderdelen:

Deel A Verantwoording over 2024

Deel B Oordeel over 2024

Deel A Verantwoording over 2024

Het Verantwoordingsorgaan (hierna: VO) is ingesteld per 1 juli 2014. Het VO heeft in 2024 een intensief traject met het bestuur doorlopen vanwege bestuurlijke besluitvorming met betrekking tot de invoering van het nieuwe pensioenstelsel (de Wtp). Daarnaast zijn in bijeenkomsten met het dagelijks bestuur de reguliere activiteiten besproken, zoals onder andere vastgelegd in het werkplan 2024.

In dit Deel A komen aan de orde:

- Adviezen in 2024
- Bijeenkomsten en bronnen voor de oordeelvorming
- Functioneren van het verantwoordingsorgaan
- Samenwerking met bestuur en raad van toezicht en verantwoording die de raad van toezicht aan het VO heeft afgelegd.

Adviesaanvragen

In 2024 zijn adviezen gegeven bij de volgende adviesaanvragen.

Adviesaanvragen	Advies per	Strekking	Kantekeningen
Strategisch Communicatiebeleidsplan 2024	06/02/2024	Positief	Geen
Extra beloning RvT en bestuur 2023	04/02/2024	Positief	Geen
Reglement RvT	28/03/2024	Positief	Geen
Wtp-uitvoeringsreglement gedeeltelijke vaststelling	18/04/2024	Positief	Voorlopig positief advies op deel van het reglement
Wtp-communicatieplan	19/08/2024	Positief	Aanbevelingen (Reactie van CCR op de aanbevelingen 20241018)
Feitelijke premie en premiecomponenten 2025	29/11/2024	Positief	Geen
Beloningsbeleid 2025	30/12/2024	Positief	Geen
Wijziging uitvoeringsreglement 1-1-2025	31/12/2024	Positief	Geen

Bijeenkomsten en bronnen voor oordeelvorming

Het VO rapporteert zijn oordeel over beleid en uitvoering over 2024. Daarbij geeft het VO tevens bevindingen en eventueel aanbevelingen. In de vergadering van 17 april 2025 heeft het VO het oordeel over 2024 vastgesteld. Dit oordeel is gebaseerd op door het bestuur verstrekte documenten en informatie tijdens de volgende bijeenkomsten:

- Zes interne VO-vergaderingen voorafgaand aan vergaderingen dagelijks bestuur ((hierna DB)-VO
- Negen verdiepingssessies met deskundigen over relevante thema's mede als voorbereiding op het uitbrengen van adviezen en het uitspreken van een oordeel. Meerdere sessies hadden in 2024 betrekking op invoeren van de Wtp.
- Tien vergaderingen met het DB over actuele onderwerpen binnen het fonds en invoering Wtp.
- Eén vergadering van het bestuur en het VO over het jaarverslag 2023.
- Vier vergaderingen met de Raad van Toezicht (hierna RvT).
- Teambuilding dag in september 2024, waaraan alle fondsorganen deelnamen

Het fonds kent een maandelijks voorzittersoverleg van het DB, de RvT en het VO. In 2024 stond dit overleg vooral in het teken van de ontwikkelingen rondom invoeren van de Wtp.

In 2024 heeft het VO tevens een kernteam in wisselende samenstelling gehanteerd om de voortgang van het adviestraject over de Wtp te bevorderen. Daarnaast hebben leden van het VO enkele vergaderingen van het bestuur als toehoorder bijgewoond.

Functioneren van het verantwoordingsorgaan

Interne VO-activiteiten

Het VO heeft in 2024 gewerkt aan:

- Uitwerken en vaststellen van VO-werkplan over 2024. Hierbij worden de jaarlijkse speerpunten en aandachtspunten bijgewerkt.
- Intern uitgevoerde zelfevaluatie in december 2024. Afgesproken opvolgingsacties zijn verwerkt in het VO-werkplan 2025.

Samenstelling Verantwoordingsorgaan

De samenstelling van het verantwoordingsorgaan is in 2024 als volgt geweest:

	Naam lid	Geleding	Eerste benoeming	Benoemd tot
1	Jan Everaers	Werknemers/deelnemer	01-07-2020	01-07-2028
2	Inge Grooters	Werknemers/deelnemer	01-01-2022	01-01-2026
3	Adriaan van der Veen	Werknemers/deelnemer	09-02-2022	01-01-2026
4	Irma Stavenuiter	Gewezen werknemers	01-03-2019	01-03-2027
5	Pim Meijkamp	Werkgevers	01-01-2019	01-01-2027
6	Toon Weijnenborg	Werkgevers	01-07-2014	15-05-2024
7	Piet Hamelink	Gepensioneerden	01-07-2014	01-01-2025
8	Huub Stikkelbroeck	Werkgevers	15-05-2024	15-05-2028

Samenwerking met bestuur en raad van toezicht

De samenwerking in 2024 was intensief door het traject rondom de Wtp. Het VO heeft de samenwerking als constructief, transparant en toegankelijk ervaren. Het VO heeft voldoende tijd en ruimte gehad om input te leveren en heeft een goede dialoog gevoerd met het (dagelijks) bestuur en de RvT.

Verantwoording die de RvT aan het VO heeft afgelegd

De RvT heeft de verantwoording over de uitgevoerde werkzaamheden en uitgeoefende bevoegdheden over 2024 met het VO gedeeld. Het VO herkent de speerpunten waar de RvT zich in 2024 op richtte naast het reguliere toezicht als belangrijke thema's, veel focus op de overgang naar de Wtp. Het VO is tevreden over de rolinvulling door de RvT.

Deel B Oordeel over 2024 van het verantwoordingsorgaan

Hierna volgen eerst bevindingen en aansluitend het oordeel.

Bevindingen

Pensioenfondsbestuur

Het bestuur heeft goed oog gehad voor wat het VO nodig had gedurende het intensieve Wtp-traject. Het VO waardeert dat het bestuur het VO gefaciliteerd heeft om naast de reguliere activiteiten tevens het intensieve traject rondom de Wtp goed te kunnen invullen. Ook neemt het VO waar dat het bestuur eind 2024 ook voor zichzelf voldoende ruimte heeft gecreëerd voor het vervolg, de implementatie in 2025 van de Wtp-besluitvorming.

Het DB communiceert helder en duidelijk over nieuw en gewijzigd beleid. Hierdoor kan het VO als een passende gesprekspartner functioneren. DB-VO vergaderingen hebben een ongedwongen sfeer. Het VO krijgt van het bestuur voldoende ruimte om zijn taken uit te voeren en wordt tijdig en inhoudelijk meegenomen in het Wtp-dossier. Daarbij staat echter de planning regelmatig onder druk.

Het VO heeft in een overleg met het bestuur in september 2024 vastgesteld dat de aanbevelingen van het VO over 2023 in voldoende mate zijn opgevolgd. Het DB heeft, conform de aanbevelingen uit 2023, alle VO-leden gelegenheid gegeven een bestuursvergadering toe te horen.

Beleid

Besluitvorming over Wtp

Na goede onderlinge samenwerking in de eigen rollen heeft het VO de gevraagde adviezen rondom invoeren van de Wtp – in 2024 en begin 2025 - uitgebracht. Hieronder volgen enkele aandachtspunten:

- Het Basiskader Evenwichtigheid is goed onderbouwd en was een solide basis voor besluitvorming. Het bestuur heeft relevante deelnemersgroepen goed onderkend en het VO heeft extra aandacht gevraagd voor analyse van jongere leeftijdsgroepen (18-35 jaar).
- Het bestuur heeft scenario's doorgerekend voor verdeelregels van rendementstoerekening en deze afgestemd op de risicohouding van deelnemers.
- Het bestuur heeft een duidelijke compensatiestrategie vanaf een dekkingsgraad van 108%. Zorg voor transparantie over de financiering van compensatie en de betrokken partijen.
- Het implementatieplan is duidelijk en leesbaar, maar verdere uitwerking van pensioenresultaten en bandbreedtes is nodig. Het transitiecommunicatieplan is inhoudelijk gedegen. Het bestuur heeft daarbij externe ontwikkelingen goed vertaald naar acties in het communicatieplan.

Strategisch speerpunt #Gastvrij pensioen

In 2023 en 2024 is het strategische speerpunt #Gastvrij pensioen op de achtergrond geraakt. Gezien de intensief benodigde inspanning voor invoeren van de Wtp begrijpt het VO dit. Het VO beveelt aan dat het bestuur in 2025 het invullen van het strategische speerpunt #Gastvrij pensioen weer op het beoogde niveau brengt.

Beleggingsbeleid

Het VO waardeert het dat het bestuur in 2024 heeft gewerkt aan besluitvorming over het beleggingsbeleid in de Wtp en het voorbereiden op de transitie van de beleggingsportefeuille. Daarmee sorteert het bestuur ook voor op het verbeteren van het risico-rendementsprofiel van de returnportefeuille.

Het VO wordt in 2025 graag meegenomen in de verwachte effecten daarvan.

Uitvoering

Algemeen

Het VO is in 2024 door het bestuur goed meegenomen in de reguliere uitvoering. In de reguliere uitvoering was in 2024 geen sprake van bijzonderheden. Het VO is te spreken over hoe het bestuur heeft gestuurd op de uitvoering in 2024.

- Het VO heeft in 2024 geen signalen ontvangen over verstoringen in deze uitvoering.
- De dekkingsgraadontwikkeling was ten opzichte van 2023 stabiel.
- De uitvoering van het beleggingsbeleid is conform het strategisch beleid, waarbij het bestuur in de loop van 2024 – binnen de strategische bandbreedtes - voorsorteert op aanpassing van de beleggingsportefeuille in de Wtp, waarbij iets meer beleggingsrisico zal worden genomen. Het rendement 2024 laat een beter beeld ten opzichte van de benchmark zien, vooral voor aandelen en voor overige vastrentende waarden.

Het VO wordt in 2025 graag meegenomen met betrekking tot het sanctiebeleid premie-inning in het nieuwe pensioenstelsel als ook data voor premiebepaling in een keer goed aanleveren, aangezien dit in het nieuwe pensioenstelsel belangrijker wordt. Uit het bestuursverslag blijkt een toename van het aantal klachten. Het bestuur heeft aangegeven dat de oorzaak hiervan vooral de gewijzigde definitie is van wat een klacht is.

Kosten

Het VO ziet dat het bestuur goed oog heeft voor een beheerste reguliere kostenontwikkeling. Daarbij is er sprake van aanzienlijke kosten ten behoeve van het invoeren van de Wtp. Het bestuur heeft het onderscheid tussen reguliere kosten en kosten van invoeren van het nieuwe pensioenstelsel nader zichtbaar gemaakt.

Uit de benchmark rapportage die het pensioenfonds door Bell Pension Consultants & Actuaries in 2024 liet uitvoeren bleek dat in 2023 de totale kostenratio 0,86% bedroeg. Het gemiddelde van de totale kostenratio (periode 2021-2023) was 0,65%, terwijl dit in de peer group 0,53% was.

Evenals vorig jaar zoekt VO naar een bestuurlijke conclusie waarom de kosten al dan niet acceptabel zijn, over het kostenniveau gerelateerd aan de ambitie en op kosten en informatie over de invloed op het structurele kostenniveau van beleidswijzigingen. Het VO vraagt het bestuur voor 2025 nader invulling te geven aan:

- Inzicht in beleidswijzigingen die een grote impact hebben op de kosten.

- Een analyse met bestuurlijke conclusie ten aanzien van de gemaakte kosten.

Dit kan het VO voor 2025 beter in staat stellen een oordeel te geven over beleidswijzigingen met een grote kostenimpact.

Communicatie

Het VO heeft gesignaleerd en waardeert dat er eind 2024 meer gecommuniceerd is naar werkgevers rondom de Wtp.

Het VO is zich in de loop van 2024 gaan afvragen of de communicatie naar deelnemers voldoende inspeelt op de ontwikkelingen rondom invoeren van de Wtp en voldoende is afgestemd op het taalniveau, kanalen en beeldmerk van alle groepen deelnemers, werkgevers en administratiekantoren. De laatste jaren zijn naar de waarneming van het VO veel medewerkers ingestroomd met een lager niveau van taalbeheersing. Hierop zou beter moeten worden ingespeeld. Het VO vindt dat het bestuur het communicatiebeleidsplan hierop zou moeten evalueren.

Reguliere communicatie na de transitie moet nog worden uitgewerkt. Het VO heeft het bestuur daarbij gevraagd te zorgen voor:

- Duidelijke en eenvoudige communicatie met rekenvoorbeelden voor alle deelnemersgroepen.
- Nauwgezet monitoren van de ontwikkeling van het vertrouwen van deelnemers.
- Het VO tijdens het jaar meer te informeren over de effectiviteit van de uitvoering van het communicatieplan en mogelijk daar ook in het bestuursverslag meer over te zeggen. Betrekken van deelnemers en werkgevers uit de recreatiebranche in testpanels.

Oordeel over beleid en uitvoering 2024

Het bestuur heeft - voor zover het VO het heeft kunnen beoordelen - een beleid gevoerd waarbij de belangen van de verschillende belanghebbenden evenwichtig zijn afgewogen. Het VO heeft afgelopen jaar nadrukkelijk aandacht besteed aan het belang van evenwichtige belangenafweging met betrekking tot de Wtp-adviesaanvragen. Het oordeel van het VO is dat deze afweging voldoende afgerond is en gemotiveerd onderbouwd.

Het VO vindt dat het bestuur goed geacteerd heeft op het moment dat bekend was dat de beoogde invoeringsdatum van de Wtp van 1 januari 2025 naar 1 januari 2026 is verschoven. Het bestuur heeft snel geschakeld naar een aangepaste planning en daar VO en RvT goed in meegenomen. Het bestuur heeft het VO stapsgewijs meegenomen in besluitvormingsproces over de Wtp. Aansluitend is dit begin 2025 uitgemond in een advies van het VO bij het voorgenomen bestuursbesluit over invaren.

Het VO vindt dat evenals in 2023 uitvoering van het strategische speerpunt 'gastvrij pensioen' teveel op de achtergrond is geraakt. Het VO begrijpt dit in het kader van het intensieve bestuurlijke traject rondom invoeren van de Wtp. Het VO blijft aandacht vragen om dit strategische speerpunt zo snel mogelijk weer op niveau in te vullen.

Voor wat betreft het oordeel van het VO over beleidskeuzes die van invloed zijn op de uitvoeringskosten en over de gemaakte uitvoeringskosten over het verslagjaar, zie hetgeen het VO hiervoor onder kosten onder Uitvoering heeft opgemerkt.

Aanbevelingen

Het VO heeft de volgende aanbevelingen voor het bestuur:

Communicatie

1. Zorg voor duidelijke en eenvoudige communicatie met rekenvoorbeelden die aansluiten bij alle deelnemersgroepen.
2. Monitor nauwgezet de ontwikkeling van het vertrouwen van deelnemers.
3. Betrek deelnemers en werkgevers uit de recreatiebranche in testpanels.
4. Evalueer het communicatiebeleidsplan om beter in te spelen op het taalniveau, kanalen en beeldmerk van alle groepen deelnemers, werkgevers en administratiekantoren, met speciale aandacht voor deelnemers met een lager taalniveau.

Strategisch speerpunt #Gastvrij pensioen

5. Breng het strategische speerpunt #Gastvrij pensioen in 2025 weer op het beoogde niveau, aangezien dit in 2023 en 2024 op de achtergrond is geraakt.

Beleggingsbeleid

6. Neem het VO in 2025 nadrukkelijk mee in de besluitvorming over het beleggingsbeleid en de verwachte effecten daarvan.
7. Werk de verantwoording over maatschappelijk verantwoord beleggen verder uit en betrek het VO hierbij.

Uitvoering

8. Informeer het VO tijdens het jaar nadrukkelijker over naleving van het sanctiebeleid, effectiviteit van de uitvoering van het communicatieplan en de ontwikkeling van klachten over de pensioenuitvoering

Kosten

9. Geef invulling aan Inzicht in beleidswijzigingen die een grote impact hebben op de kosten en een analyse met een bestuurlijke conclusie over de gemaakte kosten.

Speerpunten 2025

Het VO richt zich in 2025 op de volgende speerpunten:

- Implementatie van de Wtp
- Communicatie rondom de Wtp met deelnemers, werkgevers en administratiekantoren
- Kostenontwikkeling in het nieuwe pensioenstelsel

Tenslotte

Het VO kijkt terug op een uitdagend en boeiend 2024. De samenwerking met het bestuur en RvT is open, professioneel, constructief en positief geweest. Het VO dankt het bestuur en de RvT hiervoor. Het komende jaar zal de implementatie van de Wtp veel aandacht vragen. Het VO verwacht dan ook dat 2025 weer volop uitdagingen geeft.

Rijswijk, 17 april 2025

Verantwoordingsorgaan
Stichting Pensioenfonds Recreatie

Irma Stavenuiter (Voorzitter)
Inge Grooters
Bianca Veneklaas
Jan Everaers
Huub Stikkelbroeck

8.2 Reactie van het bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Het VO heeft haar oordeel over 2024 opgenomen in haar verslag over 2024 dat samen met het bestuur is besproken tijdens de vergadering van het VO met het bestuur op 21 mei 2025. Het VO oordeelt positief over de samenwerking met het bestuur (en de RvT), die open, professioneel en constructief is geweest in een uitdagend en boeiend 2024. Het bestuur is verheugd over het positieve oordeel van het VO. Het bestuur heeft het op prijs gesteld dit verslag tijdens de gezamenlijke vergadering van het VO en het bestuur te kunnen bespreken.

Het verantwoordingsorgaan heeft in haar rapport een aantal aanbevelingen opgenomen voor het bestuur. Het bestuur bespreekt deze aanbevelingen en bepaalt op welke wijze het bestuur deze aanbevelingen opvolgt. De monitoring van de voortgang is in handen van het Dagelijks Bestuur. Het Dagelijks Bestuur informeert het verantwoordingsorgaan door het jaar heen regelmatig over deze voortgang.

9 Jaarrekening

9.1 Balans per 31 december 2024

(bedragen x € 1.000)		31-12-2024	31-12-2023
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfond	1	1.172.945	1.041.366
Vorderingen en overlopende activa	2	54.262	88.584
Overige activa	3	6.947	2.771
TOTAAL ACTIVA		1.234.154	1.132.721
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	4	154.536	136.408
Technische voorzieningen	5	983.068	860.416
Derivaten met negatieve waarde	6	89.109	122.393
Overige schulden en overlopende passiva	7	7.441	13.504
TOTAAL PASSIVA		1.234.154	1.132.721

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans vanaf pagina 94.

9.2 Staat van baten en lasten

(bedragen x € 1.000)		2024	2023
Baten			
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds	8	77.880	70.732
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	9	83.430	77.346
Overige baten	10	208	238
Totaal baten		161.518	148.316
Lasten			
Pensioenuitkeringen	11	11.658	10.661
Pensioenuitvoeringskosten	12	5.878	5.404
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	13		
- Pensioenopbouw		65.785	43.962
- Toeslagverlening		8.061	0
- Rentetoevoeging		30.978	26.010
- Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten		-11.828	-9.471
- Wijziging marktrente		29.157	20.221
- Aanpassing actuariale uitgangspunten		3.198	-1.855
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-4.677	-26.115
- Overige (incidentele) mutaties technische voorziening		1.978	5.381
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		0	-322
		122.652	57.811
Saldo herverzekering	14	0	0
Saldo overdracht van rechten	15	3.152	21.140
Overige lasten	16	50	84
Totaal lasten		143.390	95.100
Saldo van baten en lasten		18.128	53.216
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>			
Algemene reserve		3.311	32.518
Bestemmingsreserves		14.817	20.698
		18.128	53.216

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten vanaf pagina 115.

9.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Ontvangen premies	77.557	69.569
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	3.560	12.298
Overig	195	225
	81.312	82.092
Uitgaven		
Betaalde pensioenuitkeringen	-11.631	-10.640
Betaald in verband met overdracht van rechten	-6.711	-33.438
Saldo herverzekering	0	0
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-5.855	-5.363
Overig	0	0
	-24.197	-49.441
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten	57.115	32.651
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	-171	4.831
Verkopen en aflossingen van beleggingen	485.931	619.674
Mutatie collateral	30.939	-7.477
	516.699	617.028
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-568.381	-649.747
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1.380	-1.165
	-569.761	-650.912
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-53.062	-33.884
Netto kasstroom	4.053	-1.233
Koers-/omrekenverschillen	135	-3
Mutatie liquide middelen	4.188	-1.236

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
	€	€
Samenstelling geldmiddelen		
Liquide middelen primo boekjaar	2.865	4.101
Liquide middelen ultimo boekjaar	7.053	2.865
	4.188	-1.236

9.4 Toelichting op de jaarrekening

9.4.1 Algemeen

Activiteiten

Stichting Pensioenfonds Recreatie (hierna 'het pensioenfonds'), is statutair gevestigd te Zoetermeer. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41160246.

Het doel van het pensioenfonds is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Deze doelstelling is uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van het pensioenfonds. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de in de recreatiebranche verplicht gestelde aangesloten werkgevers.

In de bestuursvergadering van 9 november 2023 heeft het bestuur besloten tot aanpassing van de statuten, welke op 9 januari 2024 in een notariële akte zijn vastgelegd. De statuten liggen ter inzage bij de Kamer van Koophandel.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds. Het bestuur heeft op 25 juni 2025 de jaarrekening opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

9.4.2 Grondslagen

9.4.2.1 Algemene grondslagen

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in Euro's x 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31-12-2024	Gemiddeld 2024	31-12-2023	Gemiddeld 2023
USD	0,9657	0,9355	0,9053	0,9249
GBP	1,2095	1,1817	1,1540	1,1499
JPY	0,0061	0,0063	0,0064	0,0066

Stelselwijziging

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Schattingswijziging

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Per 1 januari 2024 is het opbouwpercentage verhoogd van 1,170% naar 1,592%. Per 1 januari 2025 blijft het opbouwpercentage gelijk (1,592%).

In september 2024 heeft het Koninklijk Actuariel Genootschap de Prognosetafel AG gepubliceerd. Het fonds is per 31 oktober 2024 overgegaan op deze prognosetafel. Deze aanpassing heeft geleid tot een verlaging van de voorziening met € 1,3 miljoen en een verhoging van de dekkingsgraad met 0,1%.

De opslag voor kosten, ter dekking van toekomstige administratiekosten en excassokosten, is verhoogd van 3,5% naar 3,7% van de netto technische voorziening. Het resultaat hiervan is € 1.857 duizend.

Dekkingsgraden

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Hierbij wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

De (actuele) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de langlopende- en kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Bij het berekenen van de reële dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt ten behoeve van deze berekening de voorziening pensioenverplichtingen herrekend rekening houdend met de verwachte loon-en prijsinflatie.

9.4.2.2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Het begrip marktwaarde is te beschouwen als synoniem van reële waarde. Onder waardering op marktwaarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

De actuele waarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende markttrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd onder Vorderingen en overlopende activa.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers en wordt derhalve zoveel mogelijk gebaseerd op onderliggende marktwwaarden.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de bijbehorende beleggingscategorie. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Algemene reserve

De algemene reserve bevat het resterende gedeelte van het eigen vermogen van het pensioenfonds. De algemene reserve wordt gemuteerd door het resultaat nadat de solvabiliteitsreserve op het juiste niveau wordt gebracht.

Solvabiliteitsreserve

De solvabiliteitsreserve is een bestemmingsreserve, die niet ter vrije beschikking staat, om alle risico's, zoals vastgelegd in de Regeling Pensioenwet onder vaststelling vereist eigen vermogen op te kunnen vangen. Deze bestemmingsreserve wordt wel meegenomen in de bepaling van de dekkingsgraad.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 1 januari daaropvolgend toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening;
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de technische voorziening voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw;
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de Prognosetafel AG2024 (2023: Prognosetafel AG2022). Om rekening te houden met het gegeven dat de pensioenfonds populatie af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toegepast;
- De leeftijd op balansdatum is gelijk aan de reglementaire pensioenleeftijd verminderd met de toekomstige duur;
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld;
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar;
- De reservering voor partnerpensioen geschiedt op basis van bepaalde partner;
- Voor latent wezenpensioen wordt in de voorziening een opslag van 0,2% van de voorziening voor het niet ingegaan ouderdomspensioen opgenomen (2023: idem);
- Voor toekomstige excassokosten wordt 3,7% van de netto technische voorziening opgenomen (2023: 3,5%);
- Als rekenrente voor de technische voorziening wordt gehanteerd de rentetermijnstructuur per 31 december 2024 zoals die door DNB is gepubliceerd.

De voorziening niet opgevraagde pensioenen wordt vastgesteld op fondsgrondslagen, waarbij tevens rekening wordt gehouden met niet verrichte uitkeringen. Deze voorziening wordt vervolgens gecorrigeerd met de verwachting dat deze pensioenen alsnog worden opgevraagd.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

9.4.2.3 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. De premiebatens in het boekjaar zijn gebaseerd op de voorlopige loonsomopgaven van de werkgevers, tenzij definitieve loonsomopgaven al zijn verwerkt in dat boekjaar.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Afschrijvingen en andere exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 3,439% (2023: 3,264%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitkeringen:

Verwachte toekomstige uitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Pensioenuitvoeringskosten:

Jaarlijks wordt 3,7% (2023: 3,5%) van de pensioenopbouw toegevoegd aan de technische voorzieningen ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 3,7% (2023: 3,5%) van de uitkeringen en afkopen vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van het pensioenfonds wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

9.4.2.4 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

9.5 Toelichting op de balans per 31 december 2024

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	31-12-2024		31-12-2023	
Aandelen	419.882		260.777	
Vastrentende waarden	739.455		769.022	
Derivaten	13.502		11.473	
Overige beleggingen	106		94	
Totaal	1.172.945		1.041.366	

(bedragen x € 1.000)	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2024	260.777	769.022	-110.920	94	918.973
Aankopen	88.033	480.351	0	0	568.384
Verkopen	0	-515.412	29.477	0	-485.935
Herwaardering	71.072	5.494	5.836	0	82.402
Mutatie liquide middelen	0	0	0	12	12
Stand per 31 december 2024	419.882	739.455	-75.607	106	1.083.836
Schuldpositie derivaten (credit)					89.109
Totaal					1.172.945

(bedragen x € 1.000)	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2023	234.254	693.228	-114.293	79	813.268
Aankopen	2.900	646.847	0	0	649.747
Verkopen	-17.506	-598.585	-3.582	0	-619.673
Herwaardering	41.129	27.532	6.955	0	75.616
Mutatie liquide middelen	0	0	0	15	15
Stand per 31 december 2023	260.777	769.022	-110.920	94	918.973
Schuldpositie derivaten (credit)					122.393
Totaal					1.041.366

In het bovenstaande verloopoverzichten zijn aan- en verkopen van valutatermijncontracten en interest rate swaps gesaldeerd opgenomen.

De liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille zijn opgenomen onder de 'Overige beleggingen'.

Aandelen		
(bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023

Beursgenoteerde aandelenbeleggingsfondsen	419.882	260.777
	419.882	260.777

Vastrentende waarden		
(bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023

Obligaties	339.335	333.900
Fixed Income Fund	288.593	326.328
Money Market Fund	111.527	108.794
	739.455	769.022

Derivaten		
(bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023

Valutaderivaten	-6.659	3.585
Rentederivaten	-68.948	-114.505
Totaal	-75.607	-110.920

Het pensioenfonds heeft eind 2024 € 10,1 miljoen (2023: € 2,6 miljoen) aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten waarvan € 0,1 miljoen pending (2023: nihil) en € 1,5 miljoen aan onderpand (2023: nihil) ontvangen in de vorm van (staats) obligaties, waarvan € 1,5 miljoen pending (2023: nihil) als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking.

Het pensioenfonds heeft eind 2024 € 40,4 miljoen (2023: € 66,7 miljoen) aan onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten waarvan € 0,6 miljoen pending (2023: € 3,4 miljoen) en € 97,5 miljoen aan onderpand (2023: € 90,1 miljoen) verstrekt in de vorm van (staats) obligaties, waarvan € 8,0 miljoen pending (2023: € 4,6 miljoen) en € 36,3 miljoen (2023: € 36,7 miljoen) als initial margin als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van derivaten. De verstrekte (staats) obligaties zijn verantwoord onder de vastrentende waarden.

Het pensioenfonds stelt geen deel van de aandelen- en obligatiebeleggingen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten.

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2024:

Type contract (bedragen x € 1.000)	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Valutaderivaten	226.333	-6.659	0	6.659
Aandelenderivaten	16	0	0	0
Rentederivaten	838.344	-68.948	13.502	82.450
Totaal	1.064.693	-75.607	13.502	89.109

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2023 exclusief de liquide middelen binnen de derivatenportefeuille:

Type contract (bedragen x € 1.000)	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Valutaderivaten	135.846	3.586	3.586	0
Aandelenderivaten	11	0	0	0
Rentederivaten	1.062.328	-114.506	7.887	122.393
Totaal per 31 december	1.198.185	-110.920	11.473	122.393

Overige beleggingen			
(bedragen x € 1.000)		31-12-2024	31-12-2023
Liquide middelen		106	94
		106	94

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het korte termijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

(bedragen x € 1.000)	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide marktnoteringen	Waarderingsmodellen	Overig	Totaal
Per 31 december 2024					
Aandelen	419.882	0	0	0	419.882
Vastrentende waarden	588.290	0	0	151.165	739.455
Derivaten	0	0	-75.607	0	-75.607
Overige beleggingen	106	0	0	0	106
	1.008.278	0	-75.607	151.165	1.083.836

De posities uit hoofde van derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

(bedragen x € 1.000)	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide marktnoteringen	Waarderingsmodellen	Overig	Totaal
Per 31 december 2023					
Aandelen	260.777	0	0	0	260.777
Vastrentende waarden	560.143	0	0	208.879	769.022
Derivaten	0	0	-110.920	0	-110.920
Overige beleggingen	94	0	0	0	94
	821.014	0	-110.920	208.879	918.973

Genoteerde marktprijzen: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.

Afgeleide marktnoteringen: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.

Waarderingsmodellen: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde berekeningen van de derivaten.

Overig: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

2. Vorderingen en overlopende activa

(bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Vorderingen op de werkgever(s)	15.177	14.938
Beleggingsdebiteuren	39.042	73.645
Overige vorderingen en overlopende activa	43	1
	54.262	88.584

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Vorderingen op de werkgever(s)		
(bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Vorderingen op werkgevers	3.083	4.234
Nog te factureren premies	12.114	10.778
Voorzieningen dubieuze debiteuren	-20	-74
	15.177	14.938

De 'Vorderingen op werkgevers' betreft de premie die geen betrekking heeft op de maanden november en december 2024, maar die per 31 december 2024 nog niet is voldaan. De post 'Nog te factureren premies' betreft de premie over de maanden november en december 2024. Deze premie is in januari en februari 2025 gefactureerd. De premiefacturatie vindt bij het pensioenfonds 2 maanden achteraf plaats.

Verloop Voorzieningen dubieuze debiteuren		
(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Stand per 1 januari	-74	0
Dotatie ten laste van de rekening van baten en lasten	54	-74
Stand per 31 december	-20	-74

In 2024 is 20 toegevoegd aan de voorziening dubieuze debiteuren, die in mindering is gebracht op de vorderingen op werkgevers.

Beleggingsdebiteuren		
(bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Collateral	29.777	63.276
Lopende interest	8.131	8.935
Te vorderen dividend- en couponbelasting	901	1.244
Overige beleggingsvorderingen	233	190
	39.042	73.645

Overige vorderingen en overlopende activa

De 'Overige vorderingen en overlopende activa' bestaan uit kleine debiteuren.

3. Overige activa

(bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Liquide middelen	6.947	2.771
	6.947	2.771

De liquide middelen worden aangehouden bij Nederlandse kredietinstellingen. De tegoeden staan ter vrije beschikking van het pensioenfonds.

PASSIVA

4. Stichtingskapitaal en reserves

(bedragen x € 1.000)	Algemene reserve	Bestemmings-reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2023	-25.878	109.070	83.192
Uit bestemmingssaldo van baten en lasten	32.518	20.698	53.216
Stand per 31 december 2023	6.640	129.768	136.408
Uit bestemmingssaldo van baten en lasten	3.311	14.817	18.128
Stand per 31 december 2024	9.951	144.585	154.536

De bestemmingsreserve betreft een solvabiliteitsreserve die op jaarbasis gelijk gesteld wordt aan het vereist eigen vermogen. Het verloop van de reserves is als volgt.

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2024	2023
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Nominale dekkingsgraad	115,7%	115,9%
Reële dekkingsgraad	86,3%	83,3%
Beleidsdekkingsgraad	118,4%	115,9%

De (actuele) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en de derivaten met een negatieve waarde te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het pensioenfonds gebruik van het standaard model. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het pensioenfonds.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist vermogen op:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Stichtingskapitaal en reserves	154.536	136.408
Minimaal vereist eigen vermogen	44.249	38.079
Vereist eigen vermogen	144.585	129.768

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als goed, omdat de beleidsdekkingsgraad (118,4%) hoger is dan de dekkingsgraad die hoort bij het vereist vermogen (114,7%) en hoger dan de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen (104,5%).

De reële dekkingsgraad is gelijk aan de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de beleidsdekkingsgraad die is vereist voor de volledige toeslagverlening op basis van prijsinflatie. Op basis van deze definitie komt de reële dekkingsgraad ultimo 2024 uit op 86,3% (2023: 83,3%).

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Statutair is bepaald dat het saldo van de staat van baten en lasten van € 18.128 over het boekjaar verdeeld wordt over de algemene reserve en de bestemmingsreserve. De bestemmingsreserve betreft een solvabiliteitsreserve die op jaarbasis gelijk gesteld wordt aan het vereist eigen vermogen.

Voor het boekjaar 2024 geldt dat er € 14.817 is toegevoegd aan de bestemmingsreserve en € 3.311 is toegevoegd aan de algemene reserve.

5. Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Stand per 1 januari	860.416	802.605
Pensioenopbouw	65.785	43.962
Toeslagverlening	8.061	0
Rentetoevoeging	30.978	26.010
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-11.828	-9.471
Wijziging marktrente	29.157	20.221
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-4.677	-26.115
Wijziging actuariële grondslagen	3.198	-1.855
Overige (incidentele) mutaties technische voorziening	0	5.381
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	1.978	-322
Stand per 31 december	983.068	860.416

Pensioenopbouw

Het opbouwpercentage is in 2024 1,592% van de pensioengrondslag (2023: 1,170%). De pensioengrondslag is het pensioengevend salaris minus de franchise op jaarbasis (2024: € 14.009; 2023: € 13.033). Voor deeltijdwerkers wordt de pensioengrondslag naar evenredigheid vastgesteld. Indien de franchise hoger is dan het pensioengevend salaris, wordt de pensioengrondslag op nul vastgesteld.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks per 1 januari aan te passen aan het consumentenprijsindexcijfer van het CBS. Het gaat om het consumentenprijsindexcijfer voor alle huishoudens afgeleid over de periode 1 oktober van het voorgaande jaar tot 1 oktober van het huidige jaar. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter en wordt gefinancierd uit overrendementen, het pensioenfonds vormt geen bestemmingsreserve voor toeslagen en berekent geen premie om toeslagen te financieren.

Het pensioenfonds streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks tevens aan te passen aan de eerder genoemde ontwikkeling van het consumentenprijsindexcijfer van het CBS. Echter mag deze toeslag nooit hoger zijn dan de toeslag voor de actieve deelnemers.

Het bestuur heeft, gezien de financiële situatie van het pensioenfonds, besloten per 1 januari 2025 zowel aan de actieve deelnemers als aan de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers, een toeslag toe te kennen van 0,86%.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 3,439% (2023: 3,264%), op basis van de éénjaarsrente op de interbancaire swapmarkt aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Rentepercentage per 31 december	
2023	2,23%
2024	2,03%

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien. In 2024 is een aantal actuariële grondslagen gewijzigd.

Per 1 januari 2024 wordt de opslag in de premie voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid verhoogd van 1,1% naar 1,5% van de pensioengrondslag. Bij de vaststelling van de IBNR-voorziening per 31 december 2024 wordt al rekening gehouden met deze verhoging van de PVI-opslag. De IBNR-voorziening is daarom toegenomen met € 2,7 miljoen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

In 2024 is de beleidsdekkingsgraad het hele jaar boven de 100% gebleven en zijn de reguliere waardeoverdrachten en waardeoverdrachten inzake klein pensioen uitgevoerd. Als de beleidsdekkingsgraad onder de 100% ligt, zijn nieuwe waardeoverdrachten, zowel in- als uitgaand, niet toegestaan.

Overige (incidentele) mutaties technische voorziening

Per 1 januari 2024 is het opbouwpercentage verhoogd van 1,170% naar 1,592%. Het verhoogde opbouwpercentage is ook van toepassing op de premievrijgestelde toekomstige opbouw van arbeidsongeschikte deelnemers.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. De verhoging van de voorziening door arbeidsongeschiktheid bedraagt hierdoor 3.574. De voorziening wijzigt door sterfte met -945 en overige mutaties -651. Tezamen leidt dit tot een verhoging van de voorziening met 1.978.

Aantallen deelnemers ten opzichte van de voorziening

	2024		2023	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	433.531	23.907	392.598	20.645
Gepensioneerden	153.776	4.575	133.345	4.097
Slapers	395.761	47.659	334.473	44.124
Voorziening voor pensioenverplichtingen	983.068	76.141	860.416	68.866

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een middelloon-regeling met een voorwaardelijke toeslagverlening (indexatie) en met een pensioenrichtleeftijd van 67 jaar. In 2024 is de aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd met 1,592% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend salaris onder aftrek van een franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld en is voor 2024, op basis van een volledig dienstverband, vastgesteld op € 14.009.

De hoogte van het wezenpensioen is 14% van het te bereiken ouderdomspensioen. Bij beëindiging van de deelneming ontstaat een aanspraak op wezenpensioen over het opgebouwde ouderdomspensioen. Voor een volle wees verdubbelt de hoogte van het wezenpensioen.

Voor de werknemers met een functieschaal boven functieschaal 9 kunnen de werkgevers vrijwillig aansluiten. Hiervoor dienen alle werknemers met een functieschaal boven functieschaal 9 deel te nemen.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur van het pensioenfonds geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Voor de actieve en inactieve deelnemers is de specificatie in de onderstaande tabellen opgenomen.

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Vershil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
Actieven				
2016	0,50%	0,00%	0,50%	0,50%
2017	-0,01%	0,00%	-0,01%	0,49%
2018	1,47%	0,00%	1,47%	1,97%
2019	1,47%	0,00%	1,47%	3,47%
2020	1,64%	0,00%	1,64%	5,16%
2021	0,99%	0,00%	0,99%	6,20%
2022	2,57%	0,00%	2,57%	8,93%
2023	17,16%	0,00%	17,16%	27,63%
2024	-1,39%	0,00%	-1,39%	25,85%
2025	2,54%	0,86%	1,68%	27,97%

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Vershil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
Inactieven				
2016	0,50%	0,00%	0,50%	1,40%
2017	-0,01%	0,00%	-0,01%	1,39%
2018	1,47%	0,00%	1,47%	2,88%
2019	1,47%	0,00%	1,47%	4,40%
2020	1,64%	0,00%	1,64%	6,11%
2021	0,99%	0,00%	0,99%	7,16%
2022	2,57%	0,00%	2,57%	9,91%
2023	17,16%	0,00%	17,16%	28,78%
2024	-1,39%	0,00%	-1,39%	26,99%
2025	2,54%	0,86%	1,68%	27,97%

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

6. Derivaten met negatieve waarde

(bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Derivaten met negatieve waarde	89.109	122.393

7. Overige schulden en overlopende passiva

(bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Nog te verrekenen premies	49	100
Beleggingscrediteuren	5.929	12.294
Belastingen en premie sociale verzekeringen	230	202
Overige schulden en overlopende passiva	1.233	908
	7.441	13.504

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Nog te verrekenen premies betreft de correctie ambtshalve nota. Met deze correctie wordt de schuldpositie op de balans gelijk gesteld aan de ambtshalve nota's waar geen pensioenopbouw tegenover staat.

Beleggingscrediteuren betreft ontvangen onderpand in de vorm van liquiditeiten.

Belastingen en premies sociale verzekeringen betreft de afdracht van de over de uitkeringen ingehouden loonheffing.

De 'Overige schulden en overlopende passiva' bestaan uit nog te betalen kostenfacturen.

9.6 Risicobeheer

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor het pensioenfonds.

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) dat periodiek wordt uitgevoerd.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders. De mandaten zijn gericht op actief/passief vermogensbeheer.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De actuele dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2024	2023
Dekkingsgraad per 1 januari	115,9%	110,4%
Premie	-0,3%	1,9%
Uitkeringen en kosten	-0,1%	-0,1%
Waardeoverdrachten	0,2%	1,0%
Toeslagverlening	-1,1%	0,0%
Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)	-3,8%	-2,7%
Beleggingsrendementen	5,3%	5,9%
Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	-0,5%	-0,5%
Overige oorzaken, kanssystemen en kruiseffecten	0,1%	0,0%
Dekkingsgraad per 31 december	115,7%	115,9%

De dekkingsgraad is in 2024 gedaald. De daling van de dekkingsgraad wordt vooral veroorzaakt door de wijziging van de RTS. De overige oorzaken bestaan onder andere uit zogenaamde kruiseffecten. De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de primo dekkingsgraad. Dit zorgt ervoor dat de optelling van de primo dekkingsgraad plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de ultimo dekkingsgraad. Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer "overige oorzaken" en betreft de kruiseffecten. In het algemeen geldt dat deze post groter is naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatcomponenten groter zijn.

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het pensioenfonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist eigen vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenfondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende surplus/tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	2024	2023
S1 Renterisico	2,8%	3,0%
S2 Risico zakelijke waarden	9,8%	9,9%
S3 Valutarisico	2,1%	2,2%
S4 Grondstoffenrisico	0,0%	0,0%
S5 Kredietrisico	4,2%	4,5%
S6 Verzekeringstechnische risico	4,2%	4,2%
S7 Liquiditeitsrisico	0,0%	0,0%
S8 Concentratierisico	0,0%	0,0%
S9 Operationeel risico	0,0%	0,0%
S10 Actief beheerrisico	0,0%	0,0%
Diversificatie-effect	-8,4%	-8,7%
Totaal	14,7%	15,1%

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Vereist pensioenvermogen	1.127.653	990.184
Voorziening pensioenverplichting	983.068	860.416
Vereist eigen vermogen	144.585	129.768
Aanwezig pensioenvermogen	154.536	136.408
Surplus	9.951	6.640

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode, waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

De vereiste dekkingsgraad die hoort bij het vereist eigen vermogen van 144.585, is 114,7% (2023: 115,1%). Uitgaande van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2024 is er geen sprake van een reservetekort.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin het pensioenfonds op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogeheten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het bestuur. Het bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Per risico worden in de risicoparagraaf een aantal cijfermatige overzichten getoond. De totalen, per beleggingscategorie in deze overzichten, sluiten niet in alle gevallen aan bij de balans. Op totaalniveau is dit wel het geval. De reden dat deze aansluiting niet gemaakt kan worden ligt in het feit dat gebruik gemaakt wordt van look-

through gegevens op detailniveau. Dit geeft een getrouwer beeld van de werkelijke risico's.

Per risico worden in de risicoparagraaf een aantal cijfermatige overzichten getoond. De totalen, per beleggingscategorie in deze overzichten, sluiten niet in alle gevallen aan bij de balans. De reden dat deze aansluiting niet gemaakt kan worden ligt in het feit, dat gebruik gemaakt wordt van look-through (LT) gegevens op detailniveau. Dit geeft een getrouwer beeld van de werkelijke risico's.

Balanswaarde op basis van look-through (LT)

(bedragen x € 1.000)	31-12-2024		31-12-2023	
	Voor LT	Na LT	Voor LT	Na LT
Beleggingscategorie				
Vastgoedbeleggingen	0		0	8.590
Aandelen	419.882	406.084	260.777	250.394
Vastrentende waarden	739.455	732.592	769.022	764.841
Derivaten	-75.607		-110.920	-110.777
Overige beleggingen	106		94	5.925
	1.083.836	1.138.676	918.973	918.973

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duratie. De duratie is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Begin 2024 heeft het bestuur besloten de dynamische rentestafel te bevriezen op 76% tot het moment van invaren naar de nieuwe pensioenregeling. Dit betekent dat bij een daling van de rente de renteafdekking niet meer wordt verlaagd.

Naast de matchingportefeuille bevat ook de returnportefeuille vastrentende waarden, namelijk bedrijfsobligaties en hypotheeklen. In 2023 is besloten om de rentegevoeligheid van de allocatie naar hypotheeklen mee te nemen in de afdekking van het renterisico. De rentegevoeligheid van bedrijfsobligaties wordt hierbij niet meegenomen, maar wordt wel meegerekend in de bepaling van S1. Per eind 2024 heeft de belegging in bedrijfsobligaties een positief effect van 1,3% op de afdekking in S1. Per saldo is de strategische renteafdekking ultimo 2024 77,5%.

Het pensioenfonds houdt in de renteafdekking niet alleen rekening met de huidige verplichtingen maar ook met de opbouw van nieuwe pensioenverplichtingen. Doordat het premiepercentage voor toekomstige verplichtingen voor een bepaalde periode vaststaat, vertegenwoordigt de verwachte opbouw een economisch renterisico voor het pensioenfonds. Dit betekent dat in de berekening van het renterisico per begin 2024 werd rekening gehouden met de nieuwe opbouw tot en met eind 2024.

De feitelijke renteafdekking was ultimo 2024 76,2% (2023: 76,5%) op basis van marktrente en lag daarmee binnen de vastgestelde bandbreedte van 73% - 79%.

De ontwikkelingen t.a.v. de rentemarkthervormingen worden periodiek bijgehouden, en waar nodig is actie ondernomen (bijv. t.b.v. aanpassing van ISDA en CSA's).

De duratie en het effect van de renteaftdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2024		31-12-2023	
	Waarde	Duratie	Waarde	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)	764.104	9,4	824.599	9,3
Vastrentende waarden (na derivaten)	692.843	27,2	705.798	23,1
(Nominale) pensioenverplichtingen	983.068	24,2	860.416	23,6

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2024		31-12-2023	
Resterende looptijd < 1 jaar	207.888	28,4%	212.886	27,8%
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	119.269	16,3%	131.062	17,1%
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	86.373	11,8%	93.415	12,2%
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	130.696	17,8%	123.498	16,1%
Resterende looptijd > 20 jaar	188.366	25,7%	203.980	26,7%
	732.592	100,0%	764.841	100,0%

Het bovenstaande overzicht geeft de verdeling weer van het renterisico van de totale portefeuille waarbij tevens rekening gehouden is met de renteswaps. Met een renteswap wordt doorgaans een korte rente geruild voor een lange rente om renterisico van de pensioenverplichtingen af te dekken.

In de portefeuille zijn financiële instrumenten opgenomen welke gevoelig zijn voor wijzigingen in de marktrente. De portefeuille is blootgesteld aan een aanzienlijk renterisico.

De resterende looptijd van de verplichtingen kan als volgt worden weergegeven:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2024		31-12-2023	
Resterende looptijd < 5 jaar	74.721	7,6%	64.564	7,5%
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	102.437	10,4%	90.814	10,6%
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	247.266	25,2%	222.374	25,8%
Resterende looptijd > 20 jaar	558.644	56,8%	482.664	56,1%
	983.068	100,0%	860.416	100,0%

Risico zakelijke waarden (S2)

Zakelijke waarden risico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen, beursgenoteerd indirect vastgoed en converteerbare obligaties) verandert door veranderingen in de marktprijzen voor deze waarden. Het structurele marktrisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Daarin wordt een zodanige beleggingsmix vastgesteld dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de ALM-beleggingsmix. Voor de beheersing van het marktrisico in samenhang met het renterisico wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Valutarisico (S3)

Binnen de aandelenportefeuille wordt valutarisico gelopen. Binnen de vastrentende waardenportefeuille wordt uitsluitend belegd in Euro-titels en deze kent derhalve geen valutarisico. Het pensioenfonds loopt risico op het moment dat (indirect) wordt belegd in andere valuta omdat de waarde hiervan ten opzichte van de euro kan fluctueren, los van mogelijke waardeverandering van de belegging zelf. Er wordt hiervoor onderscheid gemaakt tussen ontwikkelde en opkomende markten. De schok voor opkomende markten die moet kunnen worden opgevangen (35%) is groter dan die voor ontwikkelde markten (20%). De exposure naar US Dollar wordt strategisch voor 75% afgedekt.

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo 2024 € 410.083 (2023: € 254.328). Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € -6.757 (2023: € 3.722).

De valutapositie per 31 december 2024 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

(bedragen x € 1.000)	Totaal voor afdekking	Valutaderivaten afdekking	Netto positie na afdekking
EUR	680.511	225.513	906.024
CHF	8.393		8.393
GBP	35.032	-20.166	14.866
JPY	28.525		28.525
USD	276.928	-212.104	64.824
AUD	7.991		7.991
HKD	8.838		8.838
CAD	9.314		9.314
Overig	35.062		35.062
	1.090.594	-6.757	1.083.837

De valutapositie per 31 december 2023 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

(bedragen x € 1.000)	Totaal voor afdekking	Valutaderivaten afdekking	Netto positie na afdekking
EUR	660.924	135.254	796.178
CHF	6.336		6.336
GBP	25.877	-15.485	10.392
JPY	18.665		18.665
USD	163.820	-116.047	47.773
AUD	5.491		5.491
HKD	5.166		5.166
CAD	6.024		6.024
Overig	22.949		22.949
	915.252	3.722	918.974

De totaalstand is weergegeven inclusief de negatieve derivatenpositie.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het pensioenfonds. In aanvulling hierop maakt het pensioenfonds voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

Naast de strategische mix heeft het fonds in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld aan het maximaal percentage dat namens het fonds in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd.

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar regio is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2024		2023	
Europa (EU)	40.980	10,1%	29.526	11,8%
Europa (niet-EU)	24.687	6,1%	17.860	7,1%
Noord-Amerika	268.667	66,2%	158.167	63,2%
Azië	25.416	6,3%	14.648	5,8%
Centraal & Zuid-Amerika	4.035	1,0%	2.782	1,1%
Pacific	37.327	9,2%	24.590	9,8%
Overig	4.972	1,2%	2.821	1,1%
Totaal	406.084	100,0%	250.394	100,0%

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar sectoren is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2024		2023	
Energie	15.744	3,9%	11.498	4,6%
Basismaterialen	15.823	3,9%	11.798	4,7%
Nijverheid en industrie	44.420	10,9%	28.411	11,3%
Cyclische consumptiegoederen	50.184	12,4%	30.289	12,1%
Defensieve consumptiegoederen	20.931	5,2%	15.282	6,1%
Gezondheidszorg	41.913	10,3%	30.093	12,0%
Technologie	104.578	25,8%	57.772	23,1%
Nutsbedrijven	7.934	2,0%	4.850	1,9%
Communicatiediensten	32.774	8,1%	18.243	7,3%
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	71.444	17,6%	41.743	16,7%
Overig	339	0,1%	415	0,2%
Totaal	406.084	100,0%	250.394	100,0%

Grondstoffenrisico (S4)

Grondstoffen ofwel commodities vormen een beleggingscategorie waarin veelal via index futures en swaps wordt geïnvesteerd in energie (olie), edelmetalen en agroproducten. Het grondstofrisico betreft het risico op fluctuaties in grondstofprijzen. Zowel in het verslagjaar 2024 als in 2023 is door het fonds niet belegd in deze beleggingscategorie.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. Voor de bepaling van de rating wordt afhankelijk van beschikbaarheid gebruik gemaakt van S&P, Moody's en Fitch.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van deze ratings is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2024		2023	
AAA	387.213	52,9%	422.140	55,2%
AA	116.076	15,8%	112.575	14,7%
A	70.576	9,6%	75.780	9,9%
BBB	43.338	5,9%	38.207	5,0%
Lager dan BBB	83	0,0%	173	0,0%
Geen rating	115.306	15,7%	115.966	15,2%
Totaal	732.592	100,0%	764.841	100,0%

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevenrisico

Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van AG Prognosetafel 2024 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het pensioenfonds is om het overlijden- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) echter, afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

De reële dekkingsgraad bedraagt per 31 december 2024 86,3% (2023: 83,3%).

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Het liquiditeitsbeleid is geëvalueerd en aangescherpt, evenals de afspraken met de vermogensbeheerder. Het beschikbaar hebben van voldoende kasgeld voor onderpandverplichtingen bij derivaten speelt mede als gevolg van wet- en regelgeving een steeds prominentere rol. Hiermee stijgt ook het belang van de liquiditeitsbuffer. In het nieuwe beleid is sprake van monitoring op dagelijkse basis in plaats van maandelijks, en zijn de beschikbare instrumenten uitgebreid met Repo's. Er is vastgelegd op welke wijze dit instrument door de beheerder kan worden ingezet en wat dit betekent voor de benodigde buffer.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat het pensioenfonds bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten,

regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door het pensioenfonds vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

(bedragen x € 1.000)	31-12-2024		31-12-2023	
Vastrentende waarden				
Staatsobligaties	323.845	26,2%	333.677	29,5%
Bedrijfsobligaties	254.942	20,7%	218.227	19,3%
Hypotheken	153.805	12,5%	212.937	18,8%
Totaal	732.592	59,5%	764.841	67,6%

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken. Om zicht te krijgen op de beheersing van de operationele risico's bij de verschillende uitbestedingsrelaties, wordt jaarlijks een ISAE 3402 opgevraagd en worden SLA-rapportages vereist, welke periodiek worden gecontroleerd op juistheid, tijdigheid en volledigheid. In 2023 hebben alle uitbestedingspartijen verklaard dat hun gedragscode minimaal gelijkwaardig is aan die van het pensioenfonds. Daarnaast heeft de jaarlijkse evaluatie van de uitbestedingspartijen plaatsgevonden.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder TKP Pensioen B.V. Met TKP Pensioen B.V. is een uitbestedingsovereenkomst en een service level overeenkomst (SLA) gesloten.

Het vermogensbeheer is in 2024 uitgevoerd door BlackRock en Cardano. Met BlackRock en Cardano is een overeenkomst afgesloten waarin onder andere de beleggingsrichtlijnen en de overeengekomen rapportages zijn vastgelegd. De afspraken zijn vastgelegd in een SLA.

De uitvoering van de afdekking van valutarisico is uitbesteed aan Cardano. CACEIS is custodian van het fonds. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een overeenkomst.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenaamde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor het pensioenfonds geldt dat belegd wordt in passieve beleggingsfondsen, hierdoor hoeft de S10 niet te worden bepaald en is deze op nihil gesteld.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

9.7 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsovereenkomst met TKP Pensioen B.V. voor onbepaalde tijd. De vergoeding in 2024 bedraagt € 2,4 miljoen (2023: € 2,6 miljoen).

Ten behoeve van het vermogensbeheer zijn uitbestedingsovereenkomsten afgesloten met Blackrock, Cardano en custodian CACEIS.

In 2024 verzorgt Cardano Risk Management B.V. onder andere het beheer van de matchingportefeuille en de valuta-afdekking voor het pensioenfonds.

Het pensioenfonds heeft een overeenkomst afgesloten met Montae & Partners voor de bestuursondersteuning. Deze huidige overeenkomst kent geen einddatum.

9.8 Verbonden partijen

Transacties met (voormalige) bestuurders

De bezoldiging van de bestuurders wordt nader toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten bij de pensioenuitvoeringskosten. Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders. Ook heeft het pensioenfonds geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders.

Verplichtstellingen en uitvoeringsreglement

Op basis van de verplichtstelling tot deelneming in het pensioenfonds worden werkgevers verplicht deel te nemen. De afspraken met de werkgevers staan beschreven in het uitvoeringsreglement.

9.9 Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen opgetreden na afloop van het boekjaar die van invloed zijn op de jaarrekening.

9.10 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2024

8. Premiebijdragen voor risico pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
De premiebijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:		
Pensioenpremie huidig jaar	74.501	66.857
Pensioenpremie voorgaand jaar	1.396	1.291
Regeling 9+	2.696	2.020
Premie overig	-854	393
Premie ANW-hiaat	141	171
	77.880	70.732

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 21,8% (2023: 21,8%) van de loonsom. De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Kostendekkende premie	79.995	55.085
Feitelijke premie	77.643	69.702
Gedempte premie	76.400	70.176

Specificatie Kostendekkende premie

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Actuariel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen	65.644	44.958
Opslag instandhouding van het vereist eigen vermogen	9.912	6.114
Opslag voor uitvoeringskosten	4.439	4.013
Totaal kostendekkende premie	79.995	55.085

Specificatie Feitelijke premie

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
In rekening gebrachte pensioenpremie	75.801	66.391
Premie voor regeling 9+	2.696	1.291
Overig	-854	2.020
Totaal feitelijke premie	77.643	69.702

De feitelijke premie, exclusief de pensioenpremie over voorgaande jaren, en de premie voor de aanvullende ANW-verzekering, komt uit op € 77.643. Hiervan komt de helft van het premiepercentage (10,9%) voor rekening van de werkgever en de andere helft van het premiepercentage (10,9%) voor rekening van de werknemer.

Specificatie Gedempte kostendeekkende premie

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Actuariel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen	38.702	38.536
Opslag instandhouding van het vereist eigen vermogen	5.844	5.241
Opslag voor uitvoeringskosten	4.439	4.013
Premie voorwaardelijke onderdelen	27.415	22.386
Totaal gedempte premie	76.400	70.176

9. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

De indirecte vermogensbeheerkosten die middels doorkijk zijn toe te rekenen aan de verschillende assetcategorieën, zijn verrekend met de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze kosten zijn derhalve resultaat-neutraal opgenomen in de jaarrekening.

(bedragen x € 1.000)	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten vermogens-beheer	Transactie kosten	Totaal
2024					
Aandelen	10	71.180	-353	0	70.837
Vastrentende waarden	11.104	6.228	-1.428	-43	15.861
Derivaten	-10.553	5.837	0	0	-4.716
Overige beleggingen	1.969	256	0	0	2.225
Niet nader toe te rekenen kosten vermogensbeheer			-777	0	-777
					0
	2.530	83.501	-2.558	-43	83.430

De facturen van BlackRock zijn toegewezen aan de categorie 'Aandelen'. De facturen van ASR en Cardano zijn toegewezen aan de 'Vastrentende waarden'. De resterende kosten onder "Niet nader toe te rekenen kosten vermogensbeheer" betreffen advieskosten, custody kosten en de toegerekende pensioenuitvoeringskosten van de beleggingscommissie, bestuur en bestuursondersteuning (€ 335).

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten.

(bedragen x € 1.000)	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer	Transactie kosten	Totaal
2023					
Aandelen	7	41.229	-219	-59	40.958
Vastrentende waarden	9.828	28.384	-1.290	-103	36.819
Derivaten	-9.178	6.955	0	0	-2.223
Overige beleggingen	2.406	136	-63	0	2.479
Niet nader toe te rekenen kosten vermogensbeheer			-687	0	-687
					0
Totaal	3.063	76.704	-2.259	-162	77.346

10. Overige baten

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Ontvangen interest bank	200	227
Interest baten waardeoverdracht	7	2
Andere baten	1	9
	208	238

Andere baten betreft slotuitkeringen van werkgevers en vergoeding verzekeringstechnisch nadeel.

11. Pensioenuitkeringen

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Ouderdomspensioen	9.433	8.458
Partnerpensioen	568	491
Wezenpensioen	82	92
Arbeidsongeschiktheidspensioen	0	0
ANW-aanvulling	162	140
Afkoop pensioenen en premierestitutie	1.137	1.220
Overige uitkeringen	276	260
	11.658	10.661

De post 'Afkoop pensioenen en premierestitutie' betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 592,51 (2023: € 594,89) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

12. Pensioenuitvoeringskosten

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Bestuurskosten	549	490
Administratiekostenvergoeding	2.419	2.597
Accountantskosten	122	66
Kosten actuaris (advies en certificering)	152	149
Juridisch en overig advies	12	11
Kosten Wet toekomst pensioenen	1.042	1.027
Contributies en bijdragen	182	192
Dwangsommen en boetes	0	0
Communicatie	163	131
Kosten bestuursondersteuning	1.120	588
Sleutelfunctie Risicobeheer	42	98
Sleutelfunctie Interne audit	36	19
Overige kosten	39	36
	5.878	5.404

De vergoedingen aan bestuurders houden verband met werkzaamheden voor bestuurs- en commissievergaderingen. De vergoedingen bestaan uit: vergoeding aan bestuurders, vergoeding van reis- en verblijfkosten en overige bestuurskosten 2024: € 510 (2023: € 464). Afgezien hiervan zijn geen bezoldigingen toegekend. Daarnaast zijn in de bestuurskosten de kosten ten behoeve van de Raad van Toezicht en het verantwoordingsorgaan opgenomen. In 2024 bedragen de kosten voor de Raad van Toezicht € 52 (2023: € 40 en voor het verantwoordingsorgaan € 124 (2023: € 109). Een deel van de bestuurskosten is toegerekend aan kosten vermogensbeheer (€ 137). De vergoeding die het pensioenfonds betaalt aan personen die de functie van bestuurder of toezichthouder bekleden, is vrijgesteld van btw.

De kosten voor het bestuursondersteuning van € 1.318 betreffen de vergoedingen van Montea&Partners (vaste vergoedingen, IT officer en sleutelfunctie risicobeheer). Hiervan is een deel toegerekend aan kosten inzake vermogensbeheer (€ 198).

De sleutelfunctie Risicobeheer betreft de diensten van Wijf met Bedrijf en de sleutelfunctie Interne audit betreft diensten van Vroegh.

Onder de post 'Overige kosten' vallen de bank- en incassokosten.

Accountants honoraria

De honoraria van de onafhankelijke externe accountant(s) zijn als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2024			2023		
	Accountant	Overige netwerk	Totaal	Accountant	Overige netwerk	Totaal
Controle van de jaarrekening	64	0	64	64	0	64
Overige	58	0	58	2	0	2
Totaal	122	0	122	66	0	66

Voor 2024 wordt voor € 64 aan accountantskosten verwacht ten behoeve van de certificering op basis van de offerte van Mazars. In 2023 is een bedrag gefactureerd van € 58.

Aantal personeelsleden

Bij het pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst.

13. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Pensioenopbouw	65.785	43.962
Toeslagverlening	8.061	0
Rentetoevoeging	30.978	26.010
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringkosten	-11.828	-9.471
Wijziging marktrente	29.157	20.221
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-4.677	-26.115
Aanpassing actuariële uitgangspunten	3.198	-1.855
Overige (incidentele) mutaties technische voorziening	0	5.381
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	1.978	-322
	122.652	57.811

14. Saldo herverzekering

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Uitkering herverzekering	0	0
	0	0

15. Saldo overdrachten van rechten

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Inkomende waardeoverdrachten (regulier)	-1.318	-1.558
Inkomende waardeoverdrachten (klein pensioen)	-2.241	-10.740
Uitgaande waardeoverdrachten (regulier)	2.865	3.424
Uitgaande waardeoverdrachten (klein pensioen)	3.846	30.014
Totaal	3.152	21.140

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

16. Overige lasten

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Betaalde interest	1	0
Interest lasten waardeoverdrachten	12	10
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	37	74
Totaal	50	84

Groningen, 25 juni 2025

het bestuur,

Ansfried Snijders (onafhankelijk voorzitter)
Imke Hollander
Kees Scheepens
Xander van Uyl
Gijs Vermeulen
Jesse van der Vliet
Pim Meijkamp (aspirant lid)

10 Overige gegevens

10.1 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Recreatie te Zoetermeer is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2024.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Recreatie, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 5.688.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 170.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. Aangezien het pensioenfonds gebruik maakt van het transitie-FTK zoals bedoeld in artikel 150p van de Pensioenwet zijn niet alle hiervoor genoemde artikelen van toepassing. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. Hierbij is in aanmerking genomen dat het pensioenfonds gebruik maakt van het transitie-FTK zoals bedoeld in artikel 150p van de Pensioenwet, waardoor niet alle artikelen van toepassing zijn. Het pensioenfonds heeft onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat artikel gestelde voorwaarden voor het gebruik van het transitie-FTK.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Recreatie is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 25 juni 2025

drs. Jack Tol AAG RBA
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

10.2 Controle verklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van

Stichting Pensioenfonds Recreatie

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2024 van Stichting Pensioenfonds Recreatie (hierna ook: "het pensioenfonds") statutair gevestigd te Zoetermeer gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Recreatie op 31 december 2024 en het resultaat over 2024 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2024;
2. de staat van baten en lasten over 2024; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Recreatie zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn van materiële omvang indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 5.688.000. De materialiteit is vastgesteld op basis van een percentage van 0,5% van de som van het stichtingskapitaal, de reserves en de technische voorzieningen. Wij hebben voor deze grondslag gekozen gelet op het feit dat deze relevant is voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om

kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 171.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's en niet naleven van wet- en regelgeving

Frauderisicobeheersing door het pensioenfonds

Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en de omgeving waarin zij opereert, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de Raad van Toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

In hoofdstuk 4 van het bestuursverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude.

Onze frauderisico-analyse

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

Het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording is weerlegd, gezien de aard van de opbrengsten. De opbrengsten bestaan uit premiebijdragen die per deelnemer over de pensioengrondslag met een vastgesteld tarief wordt berekend en daardoor op objectieve wijze zijn vast te stellen. De beleggingsopbrengsten bestaan uit directe en indirecte (gerealiseerde en ongerealiseerde) beleggingsopbrengsten. De directe beleggingsopbrengsten betreffen homogene en niet-complexe opbrengstenstromen, zonder significante schattingselementen. Ten aanzien van de indirecte gerealiseerde beleggingsresultaten hebben wij het veronderstelde frauderisico weerlegd omdat er geen verhoogde druk is op het bestuur van het pensioenfonds om de opbrengstverantwoording te sturen en de gelegenheid om de opbrengstverantwoording materieel te beïnvloeden zeer beperkt is, mede door de aanwezige uitbestedingsrelaties. Ten aanzien van de indirecte ongerealiseerde beleggingsopbrengsten geldt dat deze op eenvoudige wijze af te leiden is van de waardering van de beleggingen.

Bij al onze controles besteden wij aandacht aan de risico's van het doorbreken van interne beheersing door het bestuur.

Onze specifieke controle-aanpak voor het frauderisico

Ten aanzien van het risico op doorbreking van de interne beheersing door het bestuur hebben wij werkzaamheden uitgevoerd zoals het toetsen van de aanvaardbaarheid van journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht.

Verder hebben wij geëvalueerd of de keuze en toepassing van de grondslagen voor financiële verslaggeving door het pensioenfonds mogelijk wijzen op frauduleuze financiële verslaggeving. Tevens hebben we elementen van onvoorspelbaarheid opgenomen in onze controlewerkzaamheden. Ook hebben wij de uitkomsten van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur en Raad van Toezicht.

Niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben inzicht verworven in de relevante wet- en regelgeving voor het pensioenfonds. Wij hebben gesprekken gevoerd met het bestuur en de Raad van Toezicht om inzicht te verkrijgen in welke mate er is voldaan aan wet- en regelgeving. Ook hebben wij communicatie met De Nederlandsche Bank (DNB) en Autoriteit Financiële Markten (AFM) doorgenomen. Wij hebben een schriftelijke bevestiging verkregen van het bestuur dat alle bekende aangelegenheden van (vermoede) non-compliance aan ons zijn gemeld.

Onze observaties

De hiervoor vermelde werkzaamheden zijn uitgevoerd in het kader van de controle van de jaarrekening. Ze zijn daarom niet gepland en uitgevoerd als een specifiek onderzoek gericht op fraude en het niet voldoen aan wet- en regelgeving. Deze werkzaamheden hebben niet geleid tot bevindingen die van materieel belang zijn voor de jaarrekening.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden voor de periode van minimaal twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening.

Wij hebben de beoordeling van de continuïteitsveronderstelling met het bestuur besproken en geëvalueerd. Bij deze beoordeling hebben wij in ogenschouw genomen dat de vermogenspositie van het pensioenfonds toereikend wordt geacht en het niet nodig is een herstelplan in te dienen bij De Nederlandsche Bank. Deze beoordeling levert geen informatie op die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur met betrekking tot de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
Waardering van beleggingen De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en bestaan naast beursgenoteerde effecten uit belangen in beleggingsfondsen en derivaten. In de algemene toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In paragraaf 9.4.2.2 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet. De beoordeling van de reële waarde van deze beleggingen is significant voor onze controle, omdat de waardering subjectieve elementen bevat.	Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het: • beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen ten aanzien van vermogensbeheer. Voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening hebben wij gebruikgemaakt van de ontvangen ISAE 3402 type II rapportages van service-organisaties; • versturen van instructies aan de accountant die door CACEIS als service-organisatie belast met de administratie van de beleggingen, is aangesteld om het door CACEIS opgestelde vermogensbeheerverslag te controleren; • het evalueren van de uitgevoerde werkzaamheden van de door CACEIS aangestelde accountant op basis van kennisname van zijn rapportages, toelichtingen en de onderliggende dossiers; • toetsen of de in de jaarrekening opgenomen toelichting adequaat is gegeven de geldende verslaggevingsregels.
Waardering van de technische voorzieningen De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen, zijn gevormd ter dekking van de belangrijkste verplichtingen van het pensioenfonds. In de algemene toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In paragraaf 9.4.2.2 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de technische voorzieningen uiteengezet. In paragraaf 9.6 (toelichting op de balans - risicobeheer) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.	Bij de vaststelling van de adequate waardering, waaronder de toereikendheid van deze voorziening, hebben wij gebruik gemaakt van de uitkomsten van de werkzaamheden van de certificerend actuaire. Om dit te kunnen doen hebben wij onder andere instructies gegeven aan de certificerend actuaire en zijn de bevindingen en het certificeringsrapport door ons met hem besproken. Door ons is tevens nagegaan of: • de administratieve basisgegevens van deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, die door de certificerend actuaire worden gehanteerd bij het certificeren van de technische voorzieningen, in alle van materieel belang zijnde aspecten juist, volledig en in overeenstemming met de pensioenregeling zijn opgesteld; • de toegepaste methodiek ter bepaling van de voorziening aanvaardbaar is, gegeven de karakteristieken van de verzekerde risico's; • de door het bestuur gebruikte aannames en schattingen in overeenstemming zijn met de gekozen actuariële grondslagen, voldoende zijn onderbouwd en juist zijn toegepast; • de interne beheersing met betrekking tot de volledigheid van de aangesloten deelnemers is geborgd; • de interne beheersing met betrekking tot mutatieverwerking in de pensioenadministratie is geborgd.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van het bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur met betrekking tot de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 25 juni 2025

Forvis Mazars Accountants N.V.

Origineel getekend door: drs J.A. van Muijlwijk-Duijzer RA

10.3 Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Statutair is bepaald dat het saldo van de staat van baten en lasten van € 18.131 over het boekjaar verdeeld wordt over de algemene reserve en de bestemmingsreserve. De bestemmingsreserve betreft een solvabiliteitsreserve die op jaarbasis gelijk gesteld wordt aan het vereist eigen vermogen.

Voor het boekjaar 2024 geldt dat er € 14.817 is toegevoegd aan de bestemmingsreserve en € 3.314 toegevoegd aan de algemene reserve.

Bijlage 1: Structuur pensioenfonds

De structuur van het pensioenfonds is als volgt:

1. Het pensioenfonds is opgericht op 1 januari 2010.

2. Het pensioenfonds heeft een doel van 100 miljoen.

3. Het pensioenfonds heeft een rendement van 5%.

4. Het pensioenfonds heeft een risico van 10%.

5. Het pensioenfonds heeft een liquiditeitsrisico van 10%.

6. Het pensioenfonds heeft een kredietrisico van 10%.

7. Het pensioenfonds heeft een operationeel risico van 10%.

8. Het pensioenfonds heeft een reputatie risico van 10%.

9. Het pensioenfonds heeft een wet- en regelgeving risico van 10%.

10. Het pensioenfonds heeft een personeel risico van 10%.

11. Het pensioenfonds heeft een technologie risico van 10%.

12. Het pensioenfonds heeft een concurrentie risico van 10%.

13. Het pensioenfonds heeft een markt risico van 10%.

14. Het pensioenfonds heeft een valutamarkten risico van 10%.

15. Het pensioenfonds heeft een klimaat risico van 10%.

16. Het pensioenfonds heeft een biodiversiteit risico van 10%.

17. Het pensioenfonds heeft een water risico van 10%.

18. Het pensioenfonds heeft een landbouw risico van 10%.

19. Het pensioenfonds heeft een industrie risico van 10%.

.1 Inleiding

Het pensioenfonds heeft drie organen, te weten een bestuur, een verantwoordingsorgaan en een Raad van Toezicht. Daarnaast is een aantal externe partijen bij het pensioenfonds betrokken.

In dit hoofdstuk vindt u eerst een aantal algemene gegevens van het pensioenfonds. Daarna stelt het pensioenfonds de organen en de externe partijen aan u voor.

.2 Over het pensioenfonds

. 2.1 Naam en vestigingsplaats

Het pensioenfonds is opgericht op 26 maart 1997 en statutair gevestigd in Zoetermeer. Het pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in Utrecht onder nummer 41160246. Het pensioenfonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

. 2.2 Adresgegevens

Voor vragen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, gewezen partners en werkgevers.

Pensioenfonds Recreatie
Postbus 5199
9700 GD Groningen

Bezoekadres

Europaweg 27, 9723 AS Groningen

Voor (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, gewezen partners:

(050) 52 25 020

E-mailadres: deelnemers@pensioenfondsrecreatie.nl

Voor werkgevers:

(050) 52 25 040

E-mailadres: werkgever@pensioenfondsrecreatie.nl

Internet: www.pensioenfondsrecreatie.nl

Ter attentie van het bestuur:

Montae & Partners

Verrijn Stuartlaan 1F

2288 EK Rijswijk

Telefoon: (070) 304 29 00

E-mailadres: bestuursbureauspr@pensioenfondsrecreatie.com

Internet: www.montaepartners.nl

. 2.3 Sociale partners

1. HISWA RECRON

Postbus 102

3970 AC Driebergen

www.hiswarecron.nl

2. De Horecabond

Postbus 1435

1300 BK Almere

www.fnvrecreatie.nl

3. CNV
Postbus 2525
3500 GM Utrecht
www.cnvvakmensen.nl
4. FNV handelend onder de naam FNV Sport & Bewegen
Postbus 9208
3506 GE Utrecht
www.fnv.nl
5. WiZZ (Vereniging Werkgevers in Zwembaden en Zwemscholen)
Postbus 693
4200 AR Gorinchem
www.wzz.nl

Samenstelling Pensioentafel

De onderstaande partijen nemen deel aan de Pensioentafel:

1. HISWA RECRON;
2. De Horecabond, handelend onder de naam FNV Recreatie;
3. CNV Vakmensen;
4. FNV Sport & Bewegen;
5. WiZZ;
6. Vertegenwoordigers van het fondsbestuur.

WTW adviseert en het bestuursbureau ondersteunt de Pensioentafel.

. 2.4 Externe partijen

Het pensioenfonds werkt samen met de volgende externe partijen.

Uitvoeringsorganisatie

TKP Pensioen B.V., Groningen

Bestuursondersteuning

Montae & Partners B.V., Rijswijk

Vermogensbeheer

Black Rock, Inc., Amsterdam

CACEIS

Cardano Risk management B.V.

Achmea Mortgages B.V. (voorheen SAREF)

ASR Vermogensbeheer N.V.,

Aegon Investment Management B.V.

Custodian

CACEIS

Investment consultant

De heren R. Mehlkopf, de heer M. Kruse, Cardano Risk Management B.V.

Adviserend actuaris

De heer R. Schilder AAG, Willis Towers Watson B.V.

Certificerend actuaris

De heer drs. J.M.J. Tol AAG RBA, Triple A

Externe accountant

Mevrouw drs. J.A. van Muijlwijk-Duijzer RA , Mazars Accountants N.V.

Compliance officer

De heer mr. H. Pullen, TriVu (met ingang van 1 december 2024)

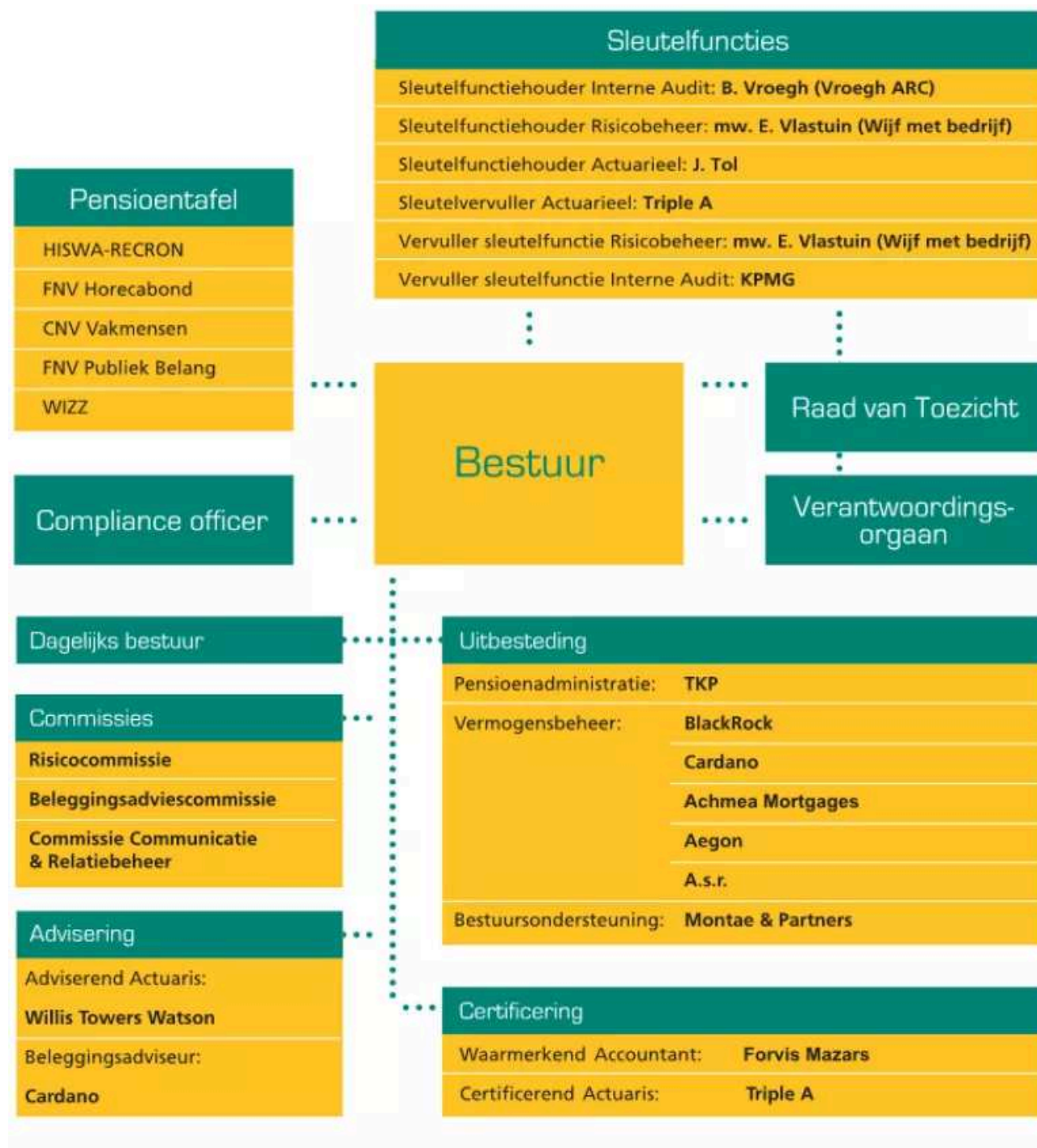
Risicomanagement en eerstelijns risicomanager

De heer W. Koch, Montae & Partners B.V., Rijswijk

Vervuller sleutelfunctie Interne Audit

De heer V. Roeleveld, KPMG Advisory N.V.

.3 De pensioenfondsorganen per 31 december 2024

.4 Het bestuur

. 4.1 Samenstelling en benoeming

Het pensioenfonds heeft een paritair bestuur, dat wil zeggen dat de bestuursleden worden voorgedragen door de werkgeversorganisatie HISWA RECRON en de werknemersorganisaties FNV Recreatie en CNV Vakmensen, waarna zij door het bestuur worden benoemd. Daarnaast zijn de pensioengerechtigden via een aparte zetel in het bestuur vertegenwoordigd. Het bestuurslid namens pensioengerechtigden is voorgedragen door FNV Recreatie en CNV Vakmensen gezamenlijk. Het bestuur heeft deze kandidaat gezien de geschiktheid benoemd als bestuurslid.

Het paritaire bestuur bestaat per 31 december 2024 uit:

Leden	Organisatie	Geboortedatum	Zittingsduur tot
Ansfried Snijders (onafhankelijk voorzitter bestuur en lid Dagelijks Bestuur)		16/04/1965	1 februari 2027
Wouter Bleckman	HISWA RECRON	09/02/1990	1 februari 2025
Imke Hollander	HISWA RECRON	04/11/1971	1 september 2025
Gijs Vermeulen	Pensioengerechtigden	19/10/1961	1 juli 2026
Kees Scheepens	HISWA RECRON	03/12/1965	1 januari 2027
Xander den Uyl	FNV Horecabond	21/05/1953	1 januari 2028
Jesse van der Vliet	CNV Vakmensen	19/10/1997	1 augustus 2028

Herbenoemingen 2024

In 2024 hebben geen herbenoemingen plaatsgevonden.

Nieuwe benoemingen 2024

Door het vertrek van de heren Van Straten en Vlaar per 1 januari 2024 zijn er twee vacatures ontstaan. Zij waren naast bestuurslid ook respectievelijk sleutelfunctiehouder interne audit en sleutelfunctiehouder risicobeheer. Het bestuur heeft hierover in 2023 goed contact gehad met de voordragende organisaties. Helaas is gebleken dat de voordragende organisaties op dat moment niet in staat waren om een kandidaat-bestuurslid voor te dragen dat naast bestuurslid ook geschikt is voor het houderschap van één van de twee sleutelfuncties. Het bestuur heeft geïnventariseerd of het houderschap van één of beide sleutelfuncties door de andere zittende bestuursleden kan worden ingevuld. Dat was op dat moment niet het geval. Vanwege de situatie die is ontstaan, heeft het bestuur besloten om zowel het sleutelfunctiehouderschap interne audit als het sleutelfunctiehouderschap risicobeheer (in principe tijdelijk) extern te gaan invullen, door middel van insourcing. Het bestuur heeft vooralsnog de voorkeur om, zodra de mogelijkheid zich voordoet, terug te gaan naar de huidige situatie en de sleutelfunctiehoudersschappen weer bij een bestuurslid te beleggen. Om deze reden is de wijziging van de governance in principe tijdelijk.

Per 1 januari 2024 zijn als externe sleutelfunctiehouders benoemd:

- Evelien Vlastuin als sleutelfunctiehouder risicobeheer;
- Bas Vroegh als sleutelfunctiehouder interne audit.

FNV Recreatie heeft Xander den Uyl voorgedragen. Hij is per 1 januari 2024 benoemd door het bestuur, nadat de Raad van Toezicht hem heeft getoetst aan het functieprofiel van bestuurslid en nadat DNB heeft ingestemd met zijn benoeming.

CNV Vakmensen heeft Jesse van der Vliet voorgedragen. Hij is per 1 augustus 2024 benoemd door het bestuur nadat de Raad van Toezicht hem heeft getoetst aan het functieprofiel van bestuurslid en nadat DNB heeft ingestemd met zijn benoeming.

. 4.2 Vergaderingen, beleidsdagen en overige bijeenkomsten

Het bestuur heeft in 2024 17 keer vergaderd waarbij meestal het volledige bestuur aanwezig was. Bestuursleden die niet aanwezig waren, hebben zich tijdig en met redenen afgemeld. Daarnaast hebben er zes extra bestuursvergaderingen plaatsgevonden. Tijdens deze extra vergaderingen zijn vooral Wtp gerelateerde onderwerpen besproken. In 2024 is er één stakeholdersbijeenkomst gehouden met bestuur, VO, Raad van Toezicht, WTW en TKP (communicatie). En er heeft er een teambuildingsdag plaatsgevonden.

Hieronder een opsomming van de belangrijkste onderwerpen die op de agenda van het bestuur in 2024 stonden:

- Wtp inclusief planning, voortgangsrapportages en Risico Self assessments;
- Risicopreferentieonderzoek uitgevoerd;
- Ontwikkelingen financiële situatie van het pensioenfonds;
- Charter interne audit en jaarplannen interne audit en risicobeheer;
- Fondsbegroting en realisatie per kwartaal;
- Vaststelling Jaarverslag 2023 en bespreking van de inbreng van Raad van Toezicht en verantwoordingsorgaan;
- (Her-)benoemingen bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan;
- Fondsdocumenten zoals o.a. het beleggingsbeleid, beloningsbeleid, datakwaliteitsbeleid, IT- en informatiebeveiligingsbeleid, klachten- en geschillenprocedure, klachtenbeleid, pensioenreglement, reglement Raad van Toezicht, reglement Verantwoordingsorgaan, reglement BAC, statuten, communicatiebeleidsplan, geschiktheidsplan, herzieningenbeleid, verplichtstelling;
- Rapportage vermogensbeheer en risicomanagement;
- Haalbaarheidstoets bespreking (niet ingediend i.v.m. intentie tot invaren, afgestemd en bevestigd door DNB);
- Integraal risicomanagement;
- Evaluatie kostendekkende premie, vaststellen kostendekkende premie 2025;
- Evaluaties van de uitbestedingspartijen;
- Opvolging aanbevelingen jaarwerk 2023.

. 4.3 Dagelijks bestuur

Het Dagelijks Bestuur bestaat uit de onafhankelijk voorzitter van het pensioenfonds en een bestuurslid bestuur. De dagelijkse uitvoerende besturing van het pensioenfonds is belegd bij het Dagelijks Bestuur. Bij deze werkzaamheden wordt het Dagelijks Bestuur bijgestaan door de bestuursondersteuning. Het Dagelijks Bestuur heeft in 2024 25 maal vergaderd. Een aantal vergaderingen heeft via Teams plaatsgevonden.

De onafhankelijk voorzitter is het aanspreekpunt namens het bestuur van de Raad van Toezicht, het verantwoordingsorgaan en externe partijen. Tevens is de onafhankelijk voorzitter belast met het voorzitten van de Pensioentafel. De onafhankelijk voorzitter stuurt bestuursondersteuning, de relatiemanager, de uitvoeringsorganisatie en de adviseurs van het bestuur aan.

. 4.4 Beleggingsadviescommissie

Het bestuur heeft een Beleggingsadviescommissie (BAC) ingesteld die in 2024 bestond uit twee bestuursleden, Xander den Uyl (voorzitter BAC), Imke Hollander en een externe deskundige, Hans Schlukebir.

De BAC valt onder de verantwoordelijkheid van het bestuur. De BAC:

- bereidt een adequaat strategisch beleggingsbeleid en jaarplan beleggingen voor en adviseert het bestuur hierover;
- adviseert het bestuur over alle onderdelen van het beleggingsproces- en beleid, waaronder de taken gerelateerd aan de uitvoering, monitoring en evaluatie inclusief de eerstelijns risicobeheersing;
- monitort en adviseert het bestuur over de ontwikkelingen van en rond de beleggingen;
- adviseert desgevraagd dan wel op eigen initiatief het bestuur met betrekking tot (onderdelen van) het beleggingsbeleid;
- voert onderdelen van het beleggingsproces en -beleid uit voor zover het bestuur hiervoor een mandaat heeft gegeven.

De BAC heeft in 2024 10 keer vergaderd.

. 4.5 Risicocommissie

Het bestuur heeft een risicocommissie ingesteld die in 2024 bestond uit een voorzitter van de risicocommissie (Ansfried Sniijders, onafhankelijk voorzitter bestuur), een lid (Jesse van der Vliet, bestuurslid), de eerstelijns risicomanager (Werner Koch) en de sleutelfunctiehouder en -vervuller risicobeheer (Evelien Vlastuin).

De commissie valt onder de verantwoordelijkheid van het bestuur.

De risicocommissie heeft de volgende kerntaken:

- adviseert het bestuur over risicostrategie en beleid;
- bereidt een 3-jarlijks strategisch risicomanagementplan en operationeel jaarplan voor en adviseert het bestuur hierover;
- bereidt een 3-jarlijks uitgebreide risicoanalyse en jaarlijkse risicoanalyse voor ten behoeve van het bestuur.

Alle taken en bevoegdheden van de risicocommissie zijn opgenomen in het reglement risicocommissie.

De risicocommissie heeft in 2024 9 keer vergaderd.

. 4.6 Commissie Communicatie & Relatiebeheer

Het bestuur heeft een Commissie Communicatie & Relatiebeheer ingesteld die in 2024 bestond uit een voorzitter van de Commissie Communicatie & Relatiebeheer (Kees Scheepens), een twee leden van het bestuur (Wouter Bleckman en Gijs Vermeulen) en vertegenwoordigers van de pensioenuitvoeringsorganisatie.

De commissie valt onder de verantwoordelijkheid van het bestuur.

De Commissie Communicatie & Relatiebeheer heeft de volgende kerntaken:

- Bereidt een adequaat strategisch communicatiebeleid en jaarplan communicatie voor en adviseert het bestuur hierover;
- Bewaakt dat alle vertegenwoordigers van het Fonds, inclusief de uitvoeringsorganisatie, handelen overeenkomstig de uitwerking en de lijn van het programma #Gastvrij Pensioenfonds;
- Zorgt ervoor dat de acties uit het jaarplan worden uitgevoerd;
- Monitort de ontwikkelingen rond communicatie en relatiebeheer en adviseert het bestuur hierover;
- Adviseert desgevraagd dan wel op eigen initiatief het bestuur met betrekking tot (onderdelen van) het communicatiebeleid.

Alle taken en bevoegdheden van de Commissie Communicatie & Relatiebeheer zijn opgenomen in het reglement Commissie Communicatie & Relatiebeheer.

De Commissie Communicatie & Relatiebeheer heeft in 2024 5 keer vergaderd.

. 4.7 Sleutelfuncties

Risicobeheer functie

Het pensioenfonds heeft het sleutelfunctiehouderschap en -vervullerschap risicobeheer door middel van insourcing (in principe tijdelijk) extern belegd bij mevrouw E. Vlastuin.

De functie van de eerstelijns risicomanager is belegd bij Montae & Partners.

Interne Auditfunctie

Het pensioenfonds heeft het sleutelfunctiehouderschap interne audit door middel van insourcing (in principe tijdelijk) extern belegd bij de heer B. Vroegh. Het onafhankelijke functioneren van de houder sleutelfunctie is statutair geborgd.

Het vervullerschap wordt uitbesteed overeenkomstig het uitbestedingsbeleid. De onafhankelijke invulling van de werkzaamheden wordt hierbij geborgd. De vervullersfunctie is uitbesteed aan KPMG.

Actuariële functie

Het bestuur heeft gekozen voor een invulling van het houderschap en vervuller, middels uitbesteding, door de certificerend actuaris van het pensioenfonds. Deze invulling vereist geen extra (actuariële) deskundigheid in het bestuur. Bovendien zijn de werkzaamheden van de certificerend actuaris en de (nieuwe) actuariële sleutelfunctie grotendeels overlappend. De verwachting is dat deze invulling daarmee het meest (kosten)efficiënt is.

.5 Raad van Toezicht

Het interne toezicht bij het pensioenfonds wordt uitgeoefend door een Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken binnen het pensioenfonds. Daarnaast moet de Raad van Toezicht onder meer het jaarverslag en de jaarrekening goedkeuren.

De Raad van Toezicht rapporteert zijn bevindingen jaarlijks schriftelijk aan het bestuur. Deze bevindingen worden met het bestuur besproken en opgenomen in het jaarverslag. U vindt deze bevindingen in hoofdstuk 7 van dit jaarverslag.

In 2024 heeft de Raad van Toezicht zes keer vergaderd. Daarnaast heeft de Raad van Toezicht veertien maal vergaderd met het Dagelijks Bestuur. Ook zijn er een aantal bijeenkomsten geweest van de Raad van Toezicht met het verantwoordingsorgaan. De Raad van Toezicht heeft in mei 2024 ook een gesprek gehad met de accountant, de certificerend actuaris, de adviserend actuaris, de vervuller sleutelfunctie risicobeheer en de eerstelijns risicomanager. De Raad van Toezicht heeft ook éénmaal vergaderd met het gehele bestuur.

De Raad van Toezicht is per 31 december 2024 als volgt samengesteld:

Leden	Functie	Geboortedatum	Zittingsduur tot
Hans Smit	Voorzitter	05/01/1958	1 juli 2027
Rebecca Wortman	Lid	21/08/1979	1 juli 2027
Harald de Valck	Lid	13/05/1963	1 juli 2026

Wijziging samenstelling

Er zijn in 2024 geen wijzigingen geweest in de samenstelling van de Raad van Toezicht

Per 1 januari 2024 is het Reglement Raad van Toezicht met terugwerkende kracht aangepast. Het betreft een aanpassing van artikel 2 lid 4, waarin was opgenomen dat een lid van de Raad van Toezicht dat een tussentijdse vacature vervult, aftreedt op het tijdstip dat zijn of haar voorganger had moeten aftreden. Met de aanpassing van dit artikel wordt de benoemingstermijn voor leden van de Raad van Toezicht gelijkgetrokken met die van de bestuursleden en van de leden van het verantwoordingsorgaan. De standaardtermijn wordt 4 jaar en is nu voor alle gremia gelijk.

.6 Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan heeft als wettelijke taak om desgevraagd of uit eigen beweging het bestuur te adviseren over aangelegenheden die het pensioenfonds betreffen. Een overzicht van de advies- en goedkeuringsrechten van het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht is opgenomen in bijlage 2 bij dit jaarverslag.

Naast het geven van advies heeft het verantwoordingsorgaan de taak om een oordeel te vormen over het gevoerde beleid en het handelen van het bestuur en de beleidskeuzes voor de toekomst. Dit gebeurt aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de Raad van Toezicht. Dit oordeel wordt een maal per jaar schriftelijk vastgelegd. Het oordeel en de reactie van het bestuur daarop, is opgenomen in hoofdstuk 8 van dit jaarverslag.

Het verantwoordingsorgaan is op 31 december 2024 als volgt samengesteld:

Leden	Namens	Geboortedatum	Zittingsduur tot
Irma Stavenuiter (voorzitter)	gewezen deelnemers	28/07/1964	1 maart 2027
Jan Everaers	actieve deelnemers	30/10/1987	1 juli 2028
Piet Hamelink	pensioengerechtigden	13/01/1948	1 januari 2025
Pim Meijkamp	werkgevers	13/06/1964	1 januari 2027
Inge Grooters	actieve deelnemers	26/06/1978	1 januari 2026
Adriaan van der Veen	actieve deelnemers	31/03/1958	1 januari 2026
Huub Stikkelbroeck	werkgevers	25/04/1963	15 mei 2028

(Her)benoemingen en aftredingen in 2024:

Toon Weijenborg is per 15 mei 2024 teruggetreden uit het VO, Huub Stikkelbroeck is hem per 15 mei 2024 opgevolgd. Piet Hamelink is per 1 juli 2024 herbenoemd voor de periode tot 1 januari 2025. Jan Everaers is herbenoemd per 1 juli 2024.

Pim Meijkamp en Adriaan van der Veen zijn per 1 februari 2025 teruggetreden. In de ene vacature is voorzien, door het toetreden van Bianca Veneklaas tot het verantwoordingsorgaan. Er staan in 2025 2 vacatures open, één voor een lid namens de actieve deelnemers en één namens de gepensioneerden. De procedure voor het invullen van beide vacatures loopt en naar verwachting zal in 2025 in beide vacatures worden voorzien.

Vergaderingen

In 2024 heeft het verantwoordingsorgaan zeventien maal vergaderd (waarvan acht extra vergaderingen vanwege Wet toekomst pensioenen). Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan tien keer vergaderd met het Dagelijks Bestuur van het pensioenfonds (waarvan 5 extra vergaderingen), één keer met het gehele bestuur en viermaal met de Raad van Toezicht. Tijdens deze bijeenkomsten zijn zij onder andere geïnformeerd over actuele zaken in het pensioenfonds en de extra vergaderingen met het Dagelijks Bestuur stonden in het teken van Wtp. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies uitgebracht over:

- Strategisch communicatiebeleid 2024;
- Extra beloning bestuur en RvT 2023;
- Reglement Raad van Toezicht;
- Wtp uitvoeringsreglement (voorlopig positief advies op deel van het reglement);
- Wtp communicatieplan;
- Premie 2025;
- Beloningsbeleid;
- Wijziging uitvoeringsreglement 1-1-2025.

In 2024 hebben vier verdiepingsbijeenkomsten plaatsgevonden en een aantal bijeenkomsten waar Wet toekomst pensioenen onderdelen nader zijn toegelicht:

- Datakwaliteit;
- Jaarverslag 2023;
- Voorbereiding adviesaanvraag invaarbesluit;
- Communicatie;
- Risicopreferentieonderzoek en risicohouding;
- Evenwichtigheid.

Daarnaast heeft er eind 2024 een zelfevaluatie plaatsgevonden.

.7 Uitbesteding

Het pensioenfonds heeft ervoor gekozen de meeste werkzaamheden niet zelf uit te voeren maar uit te besteden aan andere partijen. Uitgangspunt hierbij is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede werkzaamheden en de risico's die hieraan verbonden zijn adequaat beheerst. Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsbeleid vastgesteld.

Het pensioenfonds heeft uitbestedingsovereenkomsten en/of Service Level Agreements (SLA's) gesloten met de partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed. In die overeenkomsten is niet alleen vastgelegd welke werkzaamheden zijn uitbesteed, maar zijn ook afspraken gemaakt over de kwaliteit van de dienstverlening en eventuele beëindigingsvoorwaarden. De SLA's met de uitbestedingspartijen worden periodiek besproken in het (dagelijks) bestuur.

Hieronder volgt een overzicht van de uitbestede en ingekochte werkzaamheden.

Deelnemers- en financiële administratie

Vanaf 1 januari 2015 verzorgt TKP Pensioen B.V. de deelnemers- en financiële administratie. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een uitbestedingsovereenkomst. Vanaf 1 januari 2021 geldt een overeenkomst voor onbepaalde tijd.

Bestuursondersteuning

Voor de bestuursondersteuning heeft het bestuur gekozen voor een partij die onafhankelijk is van de pensioenuitvoering. De bestuursondersteuning wordt verzorgd door Montae & Partners. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst.

Vergadertool en archief

Het bestuur werkt met een eigen Microsoft Teams omgeving. Het volledige archief is opgenomen in deze Teams omgeving. De bestuursleden hebben op elk gewenst moment toegang tot het centrale archief van het pensioenfonds. De Raad van Toezicht heeft ook toegang tot dit archief. Het verantwoordingsorgaan heeft toegang tot een eigen archief in de Teams omgeving.

Het fonds maakt gebruik van Indeqa als vergadertool.

Sleutelfunctie vervullers

De vervulling van de sleutelfunctie interne audit is belegd bij KPMG, de vervulling van de sleutelfunctie Actuarieel is belegd bij Triple A en de vervulling van de sleutelfunctie risicobeheer is belegd bij mevrouw E. Vlastuin.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer werd in 2024 uitgevoerd door BlackRock, Cardano, a.s.r. vermogensbeheer en Aegon Asset Management. BlackRock draagt zorg voor en volledige administratie van de bij hen ondergebrachte beleggingsportefeuilles en alle daarop betrekking hebbende transacties. Het pensioenfonds belegt in Nederlandse woninghypotheken middels het PVF Particuliere Hypothekenfonds beheerd door Syntrus Achmea Real Estate & Finance. Met BlackRock en Cardano en Achmea Mortgages is een overeenkomst afgesloten waarin onder andere de beleggingsrichtlijnen en de overeengekomen rapportages zijn vastgelegd. De afspraken zijn vastgelegd in een SLA.

De uitvoering van de afdekking van valutarisico is uitbesteed aan CACEIS. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een overeenkomst.

A.s.r. Vermogensbeheer is de beheerder van het ASR ESG IndexPlus Institutioneel Euro Bedrijfsobligatiefonds, Aegon Asset Management is de beheerder van het European ABS Fund I EUR Acc.

Custodian

CACEIS is de custodian van het pensioenfonds. CACEIS verzorgt in dit kader de reguliere bewaarneming van effecten/beleggingsfondsen, als ook de uitvoering van effectentransacties, de performancemeting en de Z-score.

Advisering vermogensbeheer

Advisering op het gebied van vermogensbeheer is uitbesteed aan Cardano Risk Management B.V. De afspraken hieromtrent zijn eveneens vastgelegd in een overeenkomst.

Externe accountant

De externe accountant is Forvis Mazars. De accountant controleert jaarlijks het jaarverslag/jaarrekening en de staten voor DNB en doet verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een controleverklaring en een verslag

aan het bestuur. Jaarlijks voert de externe accountant een controle uit op de jaarrekening en de daaraan ten grondslag liggende administratieve processen (in relatie tot de materialiteit voor de jaarrekening). De opdracht aan de accountant wordt jaarlijks vastgelegd in een schriftelijke opdrachtbevestiging.

Certificerend actuaris en sleutelfunctiehouder en vervuller Actuarieel

Het bestuur heeft een externe certificerend actuaris aangesteld verbonden aan Triple A. De vervulling van de sleutelfunctie (houder en vervuller) actuarieel is belegd bij certificerend actuaris. De certificerend actuaris beoordeelt de financiële positie van het pensioenfonds volgens de eisen van DNB. De certificerend actuaris rapporteert eenmaal per jaar aan het pensioenfondsbestuur door middel van een actuarieel rapport en een actuariële verklaring. De werkzaamheden die worden uitgevoerd door de certificerend actuaris zijn vastgelegd in een schriftelijke opdrachtbevestiging.

Adviserend actuaris

Het bestuur maakt gebruik van een adviserend actuaris verbonden aan Willis Towers Watson.

Compliance officer

TriVu verricht compliance werkzaamheden voor het pensioenfonds. Het betreft hier met name het toetsen van de naleving van de gedragsnormen en gedragscode. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst, die is aangegaan per 1 december 2024 voor een periode van 3 jaar en 1 maand (stilzwijgende verlenging voor telkens één jaar).

Monitoring en evaluatie (kosten) uitbesteding

Per kwartaal bewaakt het bestuur de kosten aan de hand van de pensioenfondsbegroting en financiële voortgangsrapportage en stuurt daar waar mogelijk bij. Het bestuur werkt daarnaast met een contractenregister dat dient als overzicht van de aangegane externe verplichtingen en als basis voor een gedegen evaluatie van de externe partijen.

In 2024 zijn de uitbestedingspartijen aan de hand van een evaluatieformulier geëvalueerd.

.8 Fondsdocumenten

De volgende fondsdocumenten zijn in 2024 gewijzigd / opgesteld:

Fondsdocument	Ingangsdatum	Gewijzigd op
ABTN	01/01/2024	24/01/2024
Jaarplan Beleggingen	01/01/2025	04/12/2024
Strategisch beleggingsbeleidsplan	01/01/2025	04/12/2024
MVB-beleid	04/09/2024	04/09/2024
Diversiteits- en inclusiebeleid	09/10/2024	09/10/2024
Financieel crisisplan	01/01/2024	24/01/2024
Functieprofiel bestuurslid algemeen	14/06/2024	14/06/2024
Functieprofiel voorzitter en lid risicocommissie aanvullend	26/06/2024	26/06/2024
Functieprofiel voorzitter en lid commissie communicatie en relatiebeheer aanvullend	22/05/2024	22/05/2024
Gedragscode	15/05/2024	15/05/2024
Incidentenbeleid en Procedure_Ernstige_ICT-incidenten_Pensioenfonds Recreatie	06/11/2024	06/11/2024
IT- en informatiebeveiligingsbeleid	18/12/2024	18/12/2024
Klokkenluidersregeling	26/06/2024	26/06/2024
Privacyreglement	11/04/2024	11/04/2024
Reglement Raad van Toezicht	28/03/2024	28/03/2024
Statuten	01/01/2024	09/01/2024
Uitbestedingsbeleid	06/11/2024	06/11/2024
Verwerkingsregister	17/09/2024	17/09/2024

Bijlage 2: Nevenfuncties bestuursleden per 31 december 2024

Naam	Nevenfuncties
Ansfried Snijders	Bestuurslid/penningmeester St. Sportevenementen Le Champion en Vereniging Le Champion Docent Governance Leergang A-module bij SPO Docent Governance Leergang Compliance Professional bij Nederlands Compliance Instituut Lid Raad van Toezicht Delta Lloyd Pensioenfondsen
Wouter Bleckman	Eigenaar Camping It Wild Eigenaar Vakantiepark De Kuilart
Imke Hollander	Senior adviseur vermogensbeheer PWRI Voorzitter en lid klantenraad Achmea Real Estate en Achmea Mortgage Fund
Gijs Vermeulen	DGA bij Orfin Advies BV Bestuurslid Pensioenfondsen Horeca & Catering Bestuurslid en voorzitter BVC (balansmanagement en vermogensbeheer commissie) Pensioenfondsen voor de Handel in Bouwmaterialen Penningmeester Stichting Orgelkring Midden-Brabant Penningmeester St. Vocaal Ensemble Markant
Kees Scheepens	Secretariaat SFB Eigenaar/Oprichting Hofzicht Pensioen Plv lid Commissie Pensioenbeleid VNO-CNV Docent SPO Bestuurslid Pensioenfondsen Vervoer Voorzitter Raad van Toezicht Pensioenfondsen Sabic Bestuurslid VITP Lid Raad van Toezicht St. Bedrijfstakpensioenfondsen voor de Zuivel en aanverwante industrie
Xander den Uyl	Bestuurder Bpf Rijn- en Binnenvaart Voorzitter vereniging Zon en Leven Steward/rondleider bij het Aviodrome te Lelystad
Jesse van der Vliet	Bestuursadviseur Pensioenfondsen, Achmea, Zeist/Tilburg Pensioenfondsenbestuurder CNV Vakmensen, Utrecht Raadscommissielid namens VVD gemeente Haarlem

Bijlage 3: Beleggingsovertuigingen

De afbeelding is een lege pagina met een witte achtergrond.

Aan de basis van de strategische beleggingsmix ligt de risicobereidheid van het pensioenfonds ten grondslag. De beleggingsovertuigingen ('Investment beliefs') zijn een leidraad bij beslissingen over de samenstelling van de strategische beleggingsmix, de invulling van de beleggingsportefeuille en de beoordeling van mogelijke investeringen. Hieronder worden deze beleggingsovertuigingen kort genoemd. Een uitgebreide beschrijving van de beleggingsovertuigingen is vastgelegd als bijlage in het beleggingsplan.

Het bestuur hanteert de volgende beleggingsovertuigingen per 1 april 2021:

Missie

De belangen van de deelnemer staan voorop.

Het bestuur stelt de risicovoorkeur vast, rekening houdende met de risicovoorkeur van de deelnemers en in samenspraak met de sociale partners. Het bestuur vertaalt deze risicovoorkeur in doelstellingen en uitgangspunten, en bepaalt vervolgens een risicobudget voor het strategische beleggingsbeleid.

Doelstellingen

De doelstelling van het pensioenfonds zijn leidend in de beleidskeuzes.

Het pensioenfonds streeft naar:

1. een stabiele pensioenopbouw en premie;
2. een nominaal pensioen;
3. een waardevast pensioen.

De volgorde geeft de prioritering aan.

Consequentie: Het prioriteren van een nominaal pensioen boven een waardevast pensioen betekent dat in het beleggingsbeleid – zeker bij lagere dekkingsgraden – de focus ligt op het beperken van het risico op nominaal korten. Meer algemeen geldt dat het fonds op prudente wijze beleggingsrisico's neemt die passen binnen het rendements- en risicoprofiel van het fonds en voor zover noodzakelijk om de doelstellingen te bereiken.

Beleggingsovertuigingen risico en onzekerheid

Het nemen van beleggingsrisico's wordt beloond op lange termijn en is daarom aantrekkelijk voor een pensioenfonds met een jong deelnemersbestand.

- Toelichting: Het nemen van (systematisch) risico wordt beloond in financiële markten met een hoger verwacht rendement (positieve risicopremie). Voor jongere deelnemers is het nemen van beleggingsrisico's relatief aantrekkelijk. Het pensioenfonds heeft een jong deelnemersbestand en daardoor langlopende verplichtingen.
- Consequentie: Het nemen van draagbare beleggingsrisico's past bij het fonds.

Beleggingsrisico's worden alleen genomen indien dit benodigd is voor het realiseren van de doelstellingen en voor zover passend binnen de risicohouding en opdracht van sociale partners.

- Toelichting: Het nemen van beleggingsrisico is geen doel op zich, maar is nodig voor het realiseren van de doelstellingen van de pensioenregeling en de opdracht die is overeengekomen met sociale partners. Ook moet het beleggingsrisico passen binnen de risicohouding.
- Consequentie: beleggingsrisico's worden teruggedenomen zodra het pensioenfonds in een situatie terecht komt waarin alle doelstellingen binnen handbereik komen of groter zijn dan de risicohouding.

Bij het nemen van beleggingsrisico's verliest het pensioenfonds de korte termijn niet uit het oog.

- Toelichting: De korte termijn is van belang vanwege de impact die een korting heeft op de deelnemers en dus het draagvlak. De voornaamste risicomaat voor de korte termijn is de pijngrens: de maximaal acceptabele korting in geval van een diepe financiële crisis.
- Consequentie: Bij het nemen van beleggingsrisico's wordt het beperken van het risico op tussentijds nominaal korten expliciet meegewogen in de besluitvorming.

Houd altijd rekening met het onverwachte.

- Toelichting: Resultaten op financiële markten zijn niet te voorspellen. Op financiële markten kunnen bubbels ontstaan, gedreven door menselijk gedrag. Scenario-analyses zijn een middel om met deze onzekerheid om te gaan en geven inzicht in mogelijk gevolgen van extreme economische scenario's. Scenario-analyses zijn een waardevolle aanvulling op ALM-analyses.

- Consequentie: Scenario-analyses worden gebruikt bij het inzichtelijk maken van de risico's en consequenties van (aanpassingen in) de beleggingsmix. Risicomanagement is een integraal onderdeel van beleggingsbeleid en wordt benaderd vanuit zowel een kwalitatieve als een kwantitatieve invalshoek.

Beleggingsovertuigingen "Assetallocatie"

Optimale beleggingsbeslissingen worden genomen binnen de vierhoek rendement, risico, kosten en MVB.

- Toelichting & consequentie: Bij de strategische beleggingskeuzes die het fonds maakt wordt een gedegen afweging gemaakt tussen het verwachte (meer)rendement, de mate van risico die wordt genomen, de verwachte (in)directe kosten die de beslissing met zich meebrengt en of de beslissing bijdraagt aan het MVB-beleid van het pensioenfonds.

Passief beheer, tenzij

- Toelichting: Passief beheer is het beheer van beleggingen waarbij de benchmark zo goed mogelijk wordt gevolgd, zoals bij indexbeleggen.
- Consequentie: Het pensioenfonds kiest in principe voor een beleid van 'passief beheer' bij beleggingen in liquide en efficiënte markten waarvoor passende en investeerbare benchmarks beschikbaar zijn. Een mate van actief beheer is mogelijk indien hiervoor doorslaggevende argumenten zijn en dit past bij de governance van het pensioenfonds. Doorslaggevende argumenten hierbij zijn bijvoorbeeld risicomanagement doelstellingen, zoals het vermijden van een grote allocatie naar de grootste schulduitgevers of het mogelijk maken van een MVB-beleid. Daarnaast is passief beheer niet bij elke beleggingscategorie mogelijk, bijvoorbeeld bij het ontbreken van een geschikte passieve benchmark.

Diversificatie over verschillende (sub)beleggingscategorieën verlaagt het risico.

- Toelichting: Diversificatie over verschillende beleggingscategorieën verlaagt in enige mate het niet-systematisch risico. Als beleggingscategorieën verschillende onderliggende risicobronnen hebben levert dit een diversificatievoordeel.
- Consequentie: Het pensioenfonds zoekt een diversiteit aan onderliggende risicobronnen op de balans.

Het beheersen van beleggingsrisico's is minimaal zo belangrijk als het genereren van rendementen.

- Consequentie: Ongewenste of in absolute zin te grote neerwaartse risico's – de dominante risico's – worden beheerst.

Beleggingsrisico is een bron van rendement, maar niet alle risicobronnen worden beloond.

- Toelichting: Beleggingsrendement is nodig om het pensioen betaalbaar te houden. De volgende risicobronnen voegen naar verwachting beleggingsrendement toe: aandelenrisico, kredietrisico en liquiditeitsrisico. Deze risicobronnen worden in samenhang op balansniveau beoordeeld.
- Consequentie: Het pensioenfonds heeft – draagbaar – aandelenrisico, kredietrisico en liquiditeitsrisico op de balans staan. Beleggingsrendement wordt ingecalculeerd bij de vaststelling van de premie.

De rente kan dalen en kan stijgen, en is daarmee onvoorspelbaar.

- Toelichting: Het pensioenfonds kan de rente niet voorspellen. Ook bij historisch lage renteniveaus biedt een (gedeeltelijke) afdekking tegen het renterisico bescherming tegen de negatieve gevolgen van een mogelijk verdere rentedaling.
- Consequentie: Het is bij alle renteniveaus zinvol om in ieder geval een deel van het renterisico af te dekken. Renterisico is een onbeloond risico, maar het deel van het renterisico dat blijft openstaan wordt gezien als een mogelijke bron voor herstel indien de rente stijgt. De omvang van dit herstelpotentieel kan groter zijn bij lage renteniveaus.

De inflatie kan stijgen of dalen en is daarmee onvoorspelbaar.

- Toelichting: Van bepaalde beleggingscategorieën kan worden verwacht dat ze een (gedeeltelijke) bescherming kunnen bieden tegen inflatierisico op korte, middellange of lange termijn. Dit kan zijn omdat de uitbetaling van een belegging direct gerelateerd kan zijn aan een inflatie-index, of omdat er kan worden verwacht dat er een positieve correlatie bestaat tussen het rendement en de inflatie op middellange of lange termijn.
- Consequentie: Eigenschappen ten aanzien van inflatierisico worden meegewogen bij beslissingen over het opnemen van beleggingscategorieën.

Valutarisico is op lange termijn geen bron van potentieel rendement.

- Toelichting: De motivatie om het valutarisico – indien materieel – niet nominaal 100% af te dekken komt voort uit de wetenschap dat in de koers van internationaal opererende bedrijven een buitenlandse valuta-component zit. Daarnaast spelen de verwachte kosten van afdekking van valutarisico een rol in een situatie met substantiële renteversillen.
- Consequentie: Het pensioenfonds heeft – draagbaar – valutarisico op de balans staan. Een 100% nominale valuta-afdekking kan effectief een over-afdekking opleveren.

Toepassing van MVB-criteria bij de invulling van het beleid past bij de wensen van de deelnemers en de Recreatiesector, verlaagt het beleggings- en reputatierisico en draagt maatschappelijk positief bij.

- Toelichting: Op grond van deze principes verwerkt het pensioenfonds waar mogelijk MVB-factoren in het beleggingsbeleid en het investeringsproces.
- Consequentie: Het pensioenfonds vrijwaart de beleggingsportefeuille – voor zover mogelijk – van investeringen in controversiële activiteiten en overtredingen van internationale normen ('screening'). Daarnaast worden in meerdere portefeuilles MVB-criteria integraal verwerkt in het beleggingsbeleid en het investeringsproces ('ESG-integratie'). Het fonds vereist duurzame en maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering ('UN PRI verklaring of soortgelijk') van de vermogensbeheerders.

Er wordt uitsluitend belegd in beleggingen die transparant, begrijpelijk en uitlegbaar zijn.

- Toelichting: Daarbij gaat het om inzicht op hoofdlijnen in de werking, opzet en belangrijkste risico- en rendementsdrijfveren van beleggingen in de portefeuille.
- Consequentie: Alleen beleggingen die door de bestuurders op deze hoofdlijnen uitlegbaar zijn, passen binnen de portefeuille van het pensioenfonds.

Oog voor kosten die verband houden met het beleggingsbeleid.

- Toelichting: Kosten staan vast en rendementen zijn onzeker. Minimalisatie van de kosten is geen doel op zich. Actief beheer moet na kosten bijdragen aan extra rendement.
- Consequentie: Volledige inzage in de beleggingskosten en een zorgvuldige afweging van de kosten tegen het risico en rendement zijn vereist.

Governance-overtuigingen

Operationele werkzaamheden worden uitbesteed zodat het bestuur zich volledig kan richten op de strategische doelstellingen.

- Consequentie: Het bestuur legt de operationele werkzaamheden neer bij een aparte commissie en/of externe partijen. Delegatie vindt plaats op basis van een heldere toedeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden en strakke rapportage-eisen over resultaten (rendement en risico).

Het pensioenfonds hanteert duidelijke verantwoordelijkheden en processen.

- Consequentie: Bestuur toetst voorgestelde veranderingen in de beleggingsportefeuille aan haar eigen doelstellingen, investment beliefs en governance-capaciteit. Risicomanagement heeft als taak het bestuur te adviseren over strategisch beleid en over beleidsaanpassingen in geval van stressscenario's en/of wanneer mogelijke toekomstige stresssituaties de doelstellingen van het fonds in gevaar brengen.

Evaluatie

De beleggingsovertuigingen worden driejaarlijks door het bestuur geëvalueerd, passend met het langetermijn karakter van de overtuigingen.

Bijlage 4: Toelichting beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraden van de voorafgaande twaalf maanden. Sinds 1 januari 2015 kent het Financieel Toetsingskader naast het begrip dekkingsgraad ook het begrip beleidsdekkingsgraad. Om te voorkomen dat beleidsbeslissingen teveel op dagkoersen worden bepaald, is de beleidsdekkingsgraad geïntroduceerd.

De beleidsdekkingsgraad wordt door TKP opgesteld. Hieronder volgt een toelichting hoe de (beleids)dekkingsgraad wordt berekend.

Het proces 'vaststellen beleidsdekkingsgraad' is standaard onderdeel van de ISAE 3402 verklaring van TKP. Hieronder wordt ingegaan op de wijze waarop de dekkingsgraad binnen TKP wordt bepaald.

Input (gegevens)

Beleggingsgegevens

Voor de bepaling van de dekkingsgraad wordt gebruik gemaakt van de beleggingsgegevens die TKP ontvangt van KAS BANK, waarbij TKP uitgaat dat deze gegevens juist zijn en waarop TKP buiten een plausibiliteitscheck geen controle meer uitvoert. Volledigheidshalve wordt vermeld dat KAS BANK beschikt over een ISAE 3402 verklaring, welke ook op het pensioenfonds van toepassing is.

Vaststellen verplichtingen

De verplichtingen worden bepaald door op deelnemersniveau de technische voorzieningen te bepalen. En daaruit worden op kwartaalbasis de kasstromen vastgesteld. In de tussenliggende maanden wordt rekening gehouden met de uitkeringen/pensioenaangroei of andere (materiële) effecten zoals wijzigingen in de grondslagen. De VPV wordt bepaald door de afdeling Actuarieel (TKP), volgens een standaard procedure / model. Hierbij wordt het 4-ogen principe (review) toegepast.

Als het bestuur een besluit neemt dat effect heeft op de technische voorzieningen of het pensioenvermogen, zoals bijvoorbeeld een aanpassing van de grondslagen, zal dit verwerkt worden in de dekkingsgraad per het einde van de maand waarin het bestuursbesluit is genomen.

Overige financiële gegevens

De overige financiële gegevens (vorderingen, schulden, overig) worden i.s.m. de afdeling FA (boekhouding) op maandbasis geanalyseerd. Daarbij wordt op detailniveau gekeken naar alle balansposten, de premies (eventueel bijschatting), de uitkeringen, kosten en overige posten. Waar nodig wordt op maandbasis bekeken of de prognose moet worden bijgesteld. Op deze wijze zijn de kosten zo zuiver mogelijk verdeeld over het gehele jaar. Een deel van deze posten is ook van invloed op de hoogte van de VPV en derhalve vindt deze analyse plaats voordat de VPV wordt bepaald.

Output (beleidsdekkingsgraad)

Regulier

Op basis van de bovenstaande gegevens, wordt de dekkingsgraad bepaald. Een tweede persoon controleert het gehele traject en zal voor goedkeuring ondertekenen en vervolgens wordt de dekkingsgraad ingediend bij DNB. Na het indienen van de dekkingsgraad bij DNB ontvangt het bestuursbureau een overzicht met de onderliggende financiële gegevens en wordt de dekkingsgraad op de website geplaatst. Het overzicht wordt ook opgenomen in eShare. TKP levert maandelijks, gelijktijdig met de rapportage en de onderliggende financiële gegevens een controleverklaring aan, waaruit blijkt dat alle controles conform de procedure hebben plaatsgevonden. Daarnaast kan het bestuur haar actuariael adviseur opdracht verlenen om (half)jaarlijks een controle uit te voeren op de gerapporteerde beleidsdekkingsgraden.

Correcties of afwijkingen

Bij correcties of afwijkingen zal TKP het bestuursbureau te allen tijde op de hoogte brengen en in overleg beoordelen of er eventueel een herrapportage ingediend moet worden. Hierbij wordt door TKP gehandeld naar de 'Aanwijzingen Rapportagekader pensioenfondsen' van DNB. Het pensioenfonds heeft hierover het volgende beleid: "Indien achteraf wordt geconstateerd dat een gerapporteerde maanddekkingsgraad onjuist is geweest, vindt overleg plaats tussen het pensioenfonds en TKP waarbij de hoogte van de eventuele correctie in kaart wordt gebracht. Vervolgens wordt onderzocht of de betreffende onjuistheid ook van toepassing is geweest op eerder en/of later gerapporteerde maanddekkingsgraden. Op basis hiervan wordt bepaald wat de totale impact van de

onjuistheid (van alle onjuist gerapporteerde maanddekkingsgraden tezamen) is op de beleidsdekkingsgraad. De totale impact wordt, ongeacht de omvang, meegenomen bij het vaststellen van de eerstvolgende te rapporteren beleidsdekkingsgraad. De aanpassing wordt vervolgens aan DNB toegelicht door middel van het toelichtingsveld van de maandstaat voor de dekkingsgraadrapportage. Voorliggende dekkingsgraden (op maandbasis) worden echter niet herrekend.

Bijlage 5: Begrippenlijst

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

De begrippenlijst is te vinden op pagina 104.

ABTN (Actuariële en bedrijfstechnische nota)

Pensioenfondsen dienen te werken volgens een ABTN. Hierin zijn de financiële opzet van een pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven.

ALM (Asset Liability Management)

Een methode om modelmatig de samenstelling van de strategische beleggingsportefeuille te bepalen, rekening houdend met de pensioenverplichtingen.

Benchmark

Vergelijkingsmaatstaf. Representatieve herbeleggingsindex waartegen de rendementen van een beleggingsportefeuille worden afgezet.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraden van de voorafgaande twaalf maanden. Met ingang van het nFTK baseert het pensioenfonds beleidsbesluiten op de beleidsdekkingsgraad.

Collateral

In onderpand gegeven zekerheden ter dekking van shortposities.

Dekkingsgraad

De waarde van het pensioenvermogen uitgedrukt als percentage van de waarde van de pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad wordt als graadmeter beschouwd voor de mate van zekerheid dat de toegezegde pensioenen ook daadwerkelijk kunnen worden uitbetaald.

Deposito

Tegood bij een bankinstelling, waarover eerst na verloop van een overeengekomen tijdsduur (maximaal 2 jaar) kan worden beschikt.

Derivaat

Financieel contract waarvan de waarde is afgeleid van een andere (onderliggende) waarde, zoals een aandeel, obligatie of grondstof. Bijvoorbeeld: futures, swaps.

Duration

Duration is een maatstaf voor de rentegevoeligheid van een obligatie of een portefeuille obligaties.

Franchise

Is een bedrag dat in mindering wordt gebracht op het pensioengevend loon. Over de franchise worden geen premies geheven en geen aanspraken opgebouwd.

nFTK (nieuw Financieel Toetsingskader)

Stelsel van De Nederlandsche Bank voor in de toekomst te hanteren waarderingmethoden.

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden.

LDI (Liability Driven Investment)

Beleggingen in vastrentende waarden (vaak fondsen en/of swaps) met een relatief lange looptijd, met als doel het renterisico van de verplichtingen af te dekken.

Leverage

Dit is het gebruik van geleend geld (vreemd vermogen) om het verwachte rendement van het eigen vermogen te verhogen.

Pensioenfederatie

Koepelorganisatie die als doel heeft de gemeenschappelijke belangen van de bij haar aangesloten pensioenfondsen te behartigen.

Pensioenuitkering

Uitkering van het pensioenfonds exclusief AOW.

Rekenrente

Fictief rendementspercentage dat het belegde vermogen in de toekomst wordt geacht op te brengen en wordt wettelijk bepaald.

Security lending

Dit betreft een financiële dienstverlening waarbij een instelling aan een andere instelling effecten uitleent.

Solvabiliteit

Het extra vermogen dat op lange termijn aanwezig moet zijn om de verplichtingen van het pensioenfonds te kunnen nakomen.

STAR (Stichting van de Arbeid)

Een landelijk overlegorgaan van de centrale organisaties van zowel werkgevers als werknemers in Nederland.

Sterftegrondslag

Berekeningsmethode gebaseerd op een statisch overzicht van sterftekansen per leeftijd van een bepaalde groep personen.

Swap

Ruil van het rendement op een vastgestelde referentiewaarde tegen een variabele rente gedurende een vastgestelde looptijd.

Technische voorziening voor risico fonds

De passiva van het pensioenfonds, gelijk aan de waarde van de pensioenverplichtingen.

Vastrentende waarden

Beleggingssoort waarover in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt, zoals obligaties, onderhandse leningen en hypotheekleningen.

Vrijstelling

Vrijstelling van de verplichte deelneming aan de pensioenregeling van het pensioenfonds.

Waardeoverdracht

Het overdragen van de waarde van pensioenaanspraken wanneer een werknemer van baan wisselt van of naar een werkgever die niet is aangesloten bij het pensioenfonds.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

De Wet toekomst pensioenen is een Nederlandse wijzigingswet. Deze wet herzielt het Nederlandse pensioenstelsel en wijzigt daarvoor dertien wetten, waaronder de Pensioenwet. De wet is per 1 juli 2023 in werking getreden, waarbij pensioenfondsen vooralsnog tot 2028 de tijd hebben om over te stappen naar het nieuwe stelsel.

Z-score

Mate waarin het werkelijke rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille.

Bijlage 6: Verplichtstelling Pensioenfonds Recreatie en Statutaire werkingssfeer

Verplichtstelling

Besluit van de Minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen tot wijziging van de verplichtstelling tot deelneming in het bedrijfstakpensioenfonds Recreatie.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Gezien de aanvraag van de Stichting Pensioenfonds Recreatie namens HISWA-RECRON, WiZZ, FNV en CNV Vakmensen.nl, daartoe strekkende dat de verplichtstelling tot deelneming in de Stichting Pensioenfonds Recreatie, ingevolge de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000, wordt gewijzigd voor de in de aanvraag bedoelde groepen van personen in de bedrijfstak Verblijfsrecreatie en in de bedrijfstak Zweminrichting of Zwemschool;

Gelet op de artikelen 10, eerste lid en 16 van de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000;

BESLUIT:

I.

Gezien het overleg met De Nederlandsche Bank;

Wijzigt het besluit van 21 december 2000, nr. 99/36358. Stcrt.2000, nr. 252 (laatstelijk gewijzigd bij besluit van 22 juni 2021, Stcrt. 2021, nr. 30326) waarin werd overgegaan tot het verplichtstellen van de deelnemer in de Stichting Pensioenfonds Recreatie.

De verplichtstelling tot deelneming komt na wijziging te luiden als volgt:

De deelneming in de Stichting Pensioenfonds Recreatie is verplicht gesteld voor werknemers in loondienst van een werkgever, die in hoofdzaak activiteiten verricht in de verblijfsrecreatie en/of zweminrichting of zwemschool, vanaf de eerste dag van de maand waarin de 21-jarige leeftijd wordt bereikt tot de eerste dag van de maand waarin de 67-jarige leeftijd wordt bereikt.

Verblijfsrecreatie

Werkingsfeer

Een bedrijf wordt geacht in hoofdzaak activiteiten in de verblijfsrecreatie te verrichten, indien de omzet uit verblijfsrecreatie meer dan 50% van de totale omzet uitmaakt.

Voor zover een werkgever een bedrijf exploiteert dat niet in hoofdzaak activiteiten verricht die tot de verblijfsrecreatie behoren, is de verplichtstelling alleen van toepassing op de werknemers die activiteiten verrichten op het terrein van de verblijfsrecreatie, tenzij de betreffende werkgever en diens werknemers al onder de verplichtstelling van een ander bedrijfstakpensioenfonds vallen.

Onder verblijfsrecreatie wordt verstaan: het bieden van gelegenheid tot verblijf buiten de eigen woning in tent, caravan, of vergelijkbaar kampeermiddel, dan wel in bungalow, appartement of vergelijkbare accommodatie, al dan niet in privé-eigendom van de gast, dan wel in groepsaccommodatie, voor met name vakantie of ontspanning, van ten minste één overnachting, al dan niet in combinatie aangeboden met diverse voorzieningen te weten winkels, horeca, sport- en spelaccommodatie en (andere) recreatieve voorzieningen, zoals sauna, wellness en zwembad.

Onder verblijfsrecreatie wordt niet verstaan een horecabedrijf:

- De onderneming waarin het hotel-, het pension-, het restaurant-, het cafe-, het cafetaria-, het lunchroom- of het cateringbedrijf (daaronder niet begrepen het contractcateringbedrijf, zoals gedefinieerd in het verplichtstellingsbesluit van Pensioenfonds Horeca en Catering, besluit van 16 november 2007, Staatscourant 2007, nr. 226) wordt uitgeoefend;
- Overige ondernemingen waarin de verstrekking van logies, gepaard gaande met dienstverlening of de verstrekking van maaltijden, spijzen of dranken voor gebruik ter plaatse, als bedrijf plaats heeft.

Definities

Onder werknemer wordt verstaan: de natuurlijke persoon die op basis van een arbeidsovereenkomst in dienst is van de werkgever, met uitzondering van die werknemers die zijn ingedeeld boven functieschaal negen in de bijgevoegde tabel en de stagiair.

Onder stagiair wordt verstaan: de natuurlijke persoon die op grond van een leerplan van een Regionaal Opleidingscentrum (ROC) of een Agrarisch Opleidingscentrum (AOC) een opleiding volgt in de beroepsopleidende leerweg (BOL) vallend onder de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (Staatsblad 31 oktober 1995 nr. 501) en bij een erkend leerbedrijf onder begeleiding werkzaam is, teneinde de voor de opleiding noodzakelijke beroepspraktijkvorming op te doen.

Onder werkgever wordt verstaan: de natuurlijke persoon of de rechtspersoon, dan wel de maatschap, de vennootschap gevormd door twee of meer natuurlijke en/of rechtspersonen gezamenlijk, die een bedrijf exploiteert waarvan de activiteiten bestaan uit het verrichten van werkzaamheden in de verblijfsrecreatie en daartoe werknemers in de zin van deze verplichtstelling in dienst heeft.

Zweminrichting of zwemschool

Werkingssfeer

Een bedrijf wordt geacht in hoofdzaak activiteiten in de zweminrichting of zwemschool te verrichten, indien de zelfstandig identificeerbare omzet uit het zwembad meer dan 50% van de totale omzet van de zweminrichting of zwemschool uitmaakt.

Indien de zelfstandig identificeerbare omzet uit het zwembad 50% of minder van de totale omzet van de zweminrichting of zwemschool uitmaakt is de verplichtstelling alleen van toepassing op de werknemers die voor meer dan 50% van hun normale arbeidstijd activiteiten verrichten die zijn toe te rekenen aan de zelfstandig identificeerbare omzet van het zwembad. Dit, tenzij de betreffende werkgever en diens werknemers al onder de verplichtstelling van een ander bedrijfstakpensioenfonds vallen.

Definities

Onder zweminrichting wordt verstaan: de privaatrechtelijke zwem- en/of badgelegenheid, waarbij er sprake is van zelfstandig identificeerbare omzet uit een zwembad en waarvoor gebruik wordt gemaakt van een zwembad, voor zover het zwembad in de onderneming groter is dan 125m², al dan niet in combinatie aangeboden met diverse voorzieningen te weten horeca, sport- en spelaccommodatie en overige recreatieve voorzieningen. Zelfstandig identificeerbare omzet kan blijken uit een separaat tarief specifiek voor de zwembadactiviteiten.

Onder zwemschool wordt verstaan: een bedrijf dat zwemonderwijs en/of zwemactiviteiten aanbiedt in een zweminrichting.

Onder werknemer wordt verstaan: de natuurlijke persoon die op basis van een arbeidsovereenkomst in dienst is van de werkgever, met uitzondering van die werknemers die zijn ingedeeld boven functieschaal negen in de bijgevoegde tabel en de stagiair.

Onder stagiair wordt verstaan: de natuurlijke persoon die op grond van een leerplan van een Regionaal Opleidingscentrum (ROC) of een Agrarisch Opleidingscentrum (AOC) een opleiding volgt in de beroepsopleidende leerweg (BOL) vallend onder de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (Staatsblad 31 oktober 1995 nr. 501) en bij een erkend leerbedrijf onder begeleiding werkzaam is, teneinde de voor de opleiding noodzakelijke beroepspraktijkvorming op te doen. Onder werkgever wordt verstaan: de natuurlijke persoon of de rechtspersoon, dan wel de maatschap, de vennootschap gevormd door twee of meer natuurlijke en/of rechtspersonen gezamenlijk, die een bedrijf exploiteert waarvan de activiteiten bestaan uit het verrichten van werkzaamheden in de zweminrichting en daartoe werknemers in de zin van deze verplichtstelling in dienst heeft.

7.1 FUNCTIEMATRIX RECREATIE MET DOELEN

Functieniveau	Management	Ondersteuning	Administratie	Techniek & Groen
2				Uitvoeren van zeer eenvoudige, routinematige (onderhouds)werkzaamheden aan terreinen en/of gebouwen
3				Uitvoeren van eenvoudig onderhoud aan terreinen en/of gebouwen.
4			Uitvoeren van eenvoudige (financieel-) administratieve taken.	Uitvoeren van onderhoud aan terreinen en/of gebouwen.
5		Verlenen van vooral administratieve ondersteuning aan stafdiensten.	Uitvoeren van verschillende soms samenhangende (financieel-) administratieve taken.	Uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden aan terreinen en/of gebouwen en het verrichten van eenvoudige reparaties en storingsopheffingen.
6		Verlenen van administratieve en inhoudelijke ondersteuning aan stafdiensten.	Uitvoeren van een verscheidenheid aan samenhangende (financieel-) administratieve taken.	Uitvoeren van alle onderhoudswerkzaamheden aan terreinen en/of gebouwen, het verrichten van reparaties en (voor technische functies) het oplossen van storingen.
7		(Mede) uitvoering geven aan het vastgestelde beleid t.a.v. betreffende stafdienst.	Uitvoeren van het financieel-administratief beleid van (een deel van) de organisatie, alsmede ondersteunen van de beleidsbepaling	Uitvoeren van en zorgdragen voor correcte realisatie van werkzaamheden t.a.v. onderhoud van terreinen, gebouwen, installaties en inventaris.

Functieniveau	Management	Ondersteuning	Administratie	Techniek & Groen
8	Assisteren bij beheren van en leiding geven aan de dagelijkse gang van zaken van de organisatie c.q. een deel van de organisatie.	Uitvoeren van het vastgestelde beleid t.a.v. betreffende stafdienst.	Uitvoeren van het financieel-administratief beleid van de organisatie, alsmede adviseren en ondersteunen van de beleidsbepaling.	Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten m.b.t. onderhoud van terreinen, gebouwen, installaties en inventaris.
9	Beheren van en leidinggeven aan de dagelijkse gang van zaken van de organisatie c.q. een deel van de organisatie, ter realisering van de gestelde (afdelings)doelen.	(Mede) opstellen, adviseren, implementeren en bewaken van de doelstellingen van betreffende stafdienst.	Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten m.b.t. het financieel-administratief beleid van de organisatie en het (mede) initiëren van het beleid.	Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten m.b.t. onderhoud van terreinen, gebouwen, installaties en inventaris en het (mede) initiëren van het beleid.

Ontvangst & Veiligheid	Voedsel bereiden & Bedienen	Winkelverkoop	Recreatie & Vermaak	Schoonmaak & Logistiek
Uitvoeren van eenvoudige ondersteunende werkzaamheden t.a.v. ontvangst en verblijf van gasten/bezoekers	Uitvoeren van eenvoudige, ondersteunende werkzaamheden in keuken en/of restaurant.	Uitvoeren van eenvoudige ondersteunende werkzaamheden bij de winkelverkoop.	Uitvoeren van ondersteunende werkzaamheden bij activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak.	Uitvoeren van sterk routinematige schoonmaakwerkzaamheden en/of het eventueel verlenen van aanvullende logistieke diensten.
Uitvoeren van ondersteunende, service verlenende werkzaamheden bij ontvangst en verblijf van gasten/bezoekers.	Uitvoeren van bediening en ondersteunende werkzaamheden in keuken, restaurant en/of bar dan wel het bereiden en verkopen van snacks.	Het helpen van klanten en uitvoeren van ondersteunende werkzaamheden bij de winkelverkoop.	Uitvoeren van eenvoudige operationele werkzaamheden bij activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak.	Uitvoeren van deels routinematige schoonmaakwerkzaamheden en/of het eventueel verlenen van aanvullende logistieke diensten.
Uitvoeren van deels nog ondersteunende, service verlenende werkzaamheden bij ontvangst en verblijf van gasten/bezoekers.	Opnemen en uitvoeren van bestellingen van gasten dan wel het bereiden van gerechten.	Uitvoeren van voorkomende werkzaamheden bij de winkelverkoop.	Uitvoeren van operationele werkzaamheden bij activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak.	Uitvoeren van schoonmaakwerkzaamheden van verschillende aard en/of het verlenen van aanvullende logistieke diensten en controleren van werkzaamheden.
Uitvoeren van werkzaamheden bij ontvangst en verblijf van gasten/bezoekers.	Opnemen en uitvoeren van bestellingen van gasten dan wel het bereiden van gerechten en aanverwante werkzaamheden.	Uitvoeren van voorkomende werkzaamheden bij de winkelverkoop, ook van vakartikelen.	Uitvoeren en afstemmen van activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak.	Uitvoeren van schoonmaakwerkzaamheden van verschillende aard en/of het verlenen van aanvullende logistieke diensten en controleren van en leidinggeven aan de te verrichten werkzaamheden.

Ontvangst & Veiligheid	Voedsel bereiden & Bedienen	Winkelverkoop	Recreatie & Vermaak	Schoonmaak & Logistiek
Uitvoeren van alle receptietaken en het verrichten van bijkomende werkzaamheden dan wel controleren en bewaken van terreinen, gebouwen, in- en uitgaand verkeer en het voorkomen van schade aan personen en eigendommen.	Leiding en uitvoering geven aan activiteiten (in klein tot middelgroot restaurant) ter bediening van gasten dan wel ter bereiding van gerechten en menu's met aanverwante werkzaamheden.	Uitvoeren van alle voorkomende werkzaamheden bij de winkelverkoop, ook van vakartikelen.	Uitvoeren, afstemmen en eventueel initiëren van activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak.	Leiding en uitvoering geven aan schoonmaak- en aanvullende logistieke werkzaamheden.
Uitvoeren van alle receptietaken met bijbehorende werkzaamheden dan wel controleren en bewaken van terreinen, gebouwen, in- en uitgaand verkeer en het voorkomen van schade aan personen en eigendommen, alsmede eventueel leidinggeven aan betreffende werkzaamheden.	Leiding en uitvoering geven aan activiteiten (in een middelgroot tot groot restaurant) ter bediening van gasten dan wel ter bereiding van gerechten en menu's met aanverwante werkzaamheden.	Uitvoeren van alle voorkomende werkzaamheden bij de winkelverkoop inclusief vakartikelen alsmede leiding geven aan (een deel van) betreffende werkzaamheden.	Uitvoeren, initiëren en coördineren van activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak.	Leiding en uitvoering geven aan schoonmaak- en aanvullende logistieke werkzaamheden alsmede bewaken van kwaliteit en budget.

Ontvangst & Veiligheid	Voedsel bereiden & Bedienen	Winkelverkoop	Recreatie & Vermaak	Schoonmaak & Logistiek
Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten m.b.t. receptie- en beveiligingstaken.	Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten (in een groot restaurant) ter realisering van bediening van gasten dan wel ter (voor)bereiding van gerechten en menu's met aanverwante werkzaamheden.	Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten binnen een winkel.		
Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten m.b.t. receptie- en beveiligingstaken en het (mede) initiëren van het beleid.	Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten ter realisering van gestelde doelen t.a.v. omzet en resultaat en het (mede) initiëren van het beleid.	Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten ter realisering van gestelde doelen t.a.v. omzet en resultaat en het (mede) initiëren van het beleid.	Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak en mede initiëren van het beleid.	

Statutaire werkingssfeer

Aangesloten werkgever

1. Aangesloten is:

- a. de werkgever bij wie een of meer werknemers in dienst zijn, die vallen onder de verplichtstelling krachtens de wet;
- b. de werkgever die binnen de statutaire werkingssfeer van het fonds valt, met wie het fonds een uitvoeringsovereenkomst heeft gesloten;
- c. de werkgever die niet onder de statutaire werkingssfeer van het fonds valt, met wie het fonds een uitvoeringsovereenkomst heeft gesloten.

2. Het fonds kan een uitvoeringsovereenkomst sluiten met een werkgever die niet onder de statutaire werkingssfeer van het fonds valt, maar die zich op vrijwillige basis bij het fonds wil aansluiten, indien:

- a. de loonontwikkeling bij deze werkgever ten minste gelijk is aan die volgens de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) Recreatie en de werkgever premie afdraagt aan de Stichting Sociaal Fonds Recreatie dan wel de loonontwikkeling bij deze werkgever ten minste gelijk is aan die volgens de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) Zwembaden, Zwemscholen; of
- b. de werkgever de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) Dagrecreatie voor zijn werknemers volgt; of
- c. de werkgever de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) Recreatie voor zijn werknemers volgt; of
- d. de werkgever de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) Zwembaden, Zwemscholen voor zijn werknemers

volgt; of

e. er sprake is van een groepsverhouding tussen de werkgever die zich vrijwillig wil aansluiten en een andere werkgever die onder de werkingssfeer van het fonds valt; of

f. dit aansluitend gebeurt aan een periode waarin de werkgever wel onder de werkingssfeer van het fonds viel.

Bijlage 7: Samenvatting onderbouwing prudent person regel

Regelgeving	
Artikel 135 Pensioenwet	• Het pensioenfonds heeft, naast een stabiele premie en opbouw, als doelstellingen een nominaal pensioen uit te keren en koopkracht te behouden. In de ALM-studie is als uitgangspunt genomen dat om deze doelstellingen te bereiken het pensioenfonds risico moet nemen, maar het risico moet gematigd zijn om de kans op en omvang van het korten van pensioenaanspraken van deelnemers laag te houden. De verplichtingen vormen op deze manier het uitgangspunt voor het strategisch beleggingsbeleid; • Het niet beleggen in de bijdragende ondernemingen is niet van toepassing voor het pensioenfonds; • Conform de ABTN en de Richtlijnen voor de Jaarverslaglegging vindt de waardering van de beleggingen op marktwaarde plaats conform Level 1 (prijzen in actieve markten voor gelijke instrumenten) en Level 2 (prijzen in actieve markten voor soortgelijke activa of verplichtingen of waarderingstechnieken waarbij inputfactoren zijn gebaseerd op observeerbare marktdata) waarderingen; • In het jaarverslag (paragraaf 2.2.4) wordt gerapporteerd hoe het pensioenfonds uitvoering geeft aan het maatschappelijk verantwoord beleggen.
Artikel 13 en 13a besluit FTK	• Het pensioenfonds belegt het grootste deel van de portefeuille (ca. 80%) in (zeer) liquide beleggingsproducten. Bovendien is de ontvangen premie substantieel hoger dan de uitkeringen en kosten. De ontvangsten zijn dus groter dan de uitgaven. De grootste liquiditeitsbehoefte komt voort uit de onderpandverplichtingen op de renteswaps en de valutatermijncontracten. Met deze liquiditeitsbehoefte wordt rekening gehouden met de maandelijkse premiebelegging. Daarnaast biedt het geldmarktfonds momenteel voldoende liquiditeit; • Alle beleggingen vinden plaats op gereguleerde markten; • Het pensioenfonds heeft het beleggingsbeleid ('beleggingscyclus') gedetailleerd beschreven en vastgelegd in het strategische beleggingsplan, het jaarplan beleggingen en de ABTN. Voor diverse categorieën zijn investment cases en kaderstelling opgesteld. Voor bestaande categorieën is dit nog niet altijd het geval, maar is een planning hiervoor opgesteld. Daarnaast zijn restricties vastgelegd in de vermogensbeheercontracten en de prospectussen van de beleggingsfondsen; • De portefeuille is gespreid over beleggingscategorieën, regio's, landen en sectoren. De monitoring van o.a. restricties t.a.v. concentratie-, kredietrisico's en securities lending vindt plaats via verschillende (risico-) rapportages. • Het pensioenfonds heeft in haar ABTN en in het strategisch beleggingsplan vastgelegd dat derivaten slechts gebruikt mogen worden om de risicograad van de beleggingen te verlagen en de portefeuille op een meer efficiënte wijze te beheren. Het pensioenfonds heeft een jong deelnemersbestand. Om de gewenste afdekking van het renterisico te bereiken is de inzet van derivaten nodig. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van derivaten voor het afdekken van valutarisico.
Beheerste en integere bedrijfsvoering (artikel 143 Pensioenwet)	• Het pensioenfonds beschikt ten aanzien van de beleggingscyclus over een duidelijke, volledige en transparante organisatiestructuur (inclusief onafhankelijk risicobeheer); • Het bestuur belegt alleen in beleggingsobjecten / fondsen die zij begrijpt en doorziet, waarvan de risico's adequaat beheersbaar zijn en die passen bij de risicohouding en verplichtingen van het pensioenfonds.
Regels uitbesteding (artikel 34 Pensioenwet)	• Het pensioenfonds beschikt over een uitbestedingsbeleid dat mede richtlijnen ten aanzien van de selectie en evaluatie van vermogensbeheerders bevat; • Het pensioenfonds borgt dat de mandaten en richtlijnen van de vermogensbeheerders aansluiten op het strategische beleggingsplan en het beleggingsbeleid, onder meer door het vooraf en tussentijds beoordelen van contracten, mandaten en richtlijnen.

Regelgeving	
Verbod op langlopende leningen en garantstelling (artikel 136 Pensioenwet)	• Het pensioenfonds heeft dergelijke leningen niet in de beleggingsportefeuille.